

**ความคิดเห็นของครูปฐมวัยเรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1**

นางสาวกนิษฐา ปัดทองคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2552

**Opinions of Early Childhood Teachers on Using Instructional Media
for Early Childhood Learning Development in Schools under
the Office of Lopburi Educational Service Area 1**

Miss Kanittha Pidthongkam

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Technology and Communications**

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2009

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ความคิดเห็นของครูปฐมวัยเรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

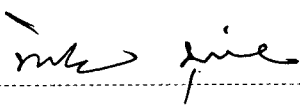
ชื่อและนามสกุล นางสาวกนิษฐา ปัดทองคำ

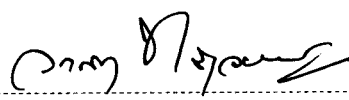
แขนงวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ดร.ทิพย์เกสร บุญอำไพ

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ดร.ทิพย์เกสร บุญอำไพ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ดร.วาสนา ทวีกุลทรัพย์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ อนุมัติให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์ดร.วิศักดิ์ จินตานุรักษ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
วันที่ 9 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2552

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ความคิดเห็นของครูปฐมวัยเรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ลพบุรี เขต 1

ผู้ศึกษา นางสาวกนิษฐา ปิณฑองคำ **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา) **อาจารย์ที่ปรึกษา** รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์เกษร บุญอำไพ **ปีการศึกษา** 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูปฐมวัยของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง โรงเรียนของรัฐบาล และ โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่สุ่มแบบแบ่งชั้น และสุ่มอย่างง่าย จำนวน 192 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการใช้สื่อการสอนตามระบบการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยมีการใช้สื่อการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ขึ้นวางแผนการใช้สื่อ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ขึ้นเตรียมการใช้สื่อ มีการเตรียมความพร้อมของสื่อโดยตรวจสอบความปลอดภัย ขึ้นการใช้สื่อ มีการสังเกตปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียนต่อการใช้สื่อการสอน และขึ้นประเมินสื่อ จะประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน (2) สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยใช้สื่อพัฒนาเด็กให้ได้เคลื่อนไหวอยู่กับที่ และเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ พัฒนาเด็กให้เล่นอิสระและด้านดนตรีโดยใช้สื่อการสอนประกอบการร้องเพลง พัฒนาเด็กผ่านการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น และใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้เขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อโดยรวมอยู่ในระดับมาก สื่อประเภทวัสดุที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุด ได้แก่ ดินน้ำมัน สีเทียน และหนังสือภาพนิทาน สื่อประเภทอุปกรณ์ ที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุด ได้แก่ ไม้บล็อก พลาสติกสร้างสรรค์ สื่อประเภทวิธีการ ที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุด คือ การสาธิต

คำสำคัญ การใช้สื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอย่างสูง ของ
รองศาสตราจารย์ ดร. ทิพย์เกสร บุญอำไพ อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ แขนงวิชาเทคโนโลยีและ
สื่อสารการศึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิด และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี
รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา ทวีกุลทรัพย์ ที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ร่วมเป็นกรรมการสอบ
และให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
จึงขอกราบขอบพระคุณ ณ.โอกาสนี้

ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้าง
เครื่องมือและปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างดียิ่ง ได้แก่ อาจารย์ ดร.ทรงศรี ดุ่นทอง
นายวิเชียร จิตทรัพย์ นางจิรพรรณ นิสสภ่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิรณา เกียรติสกุล
และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศนา แก้วพลอย

ขอบพระคุณนายสุเมธี จันทร์หอม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี
เขต 1 ตลอดจน ผู้อำนวยการ โรงเรียนประถมศึกษาทั้งรัฐบาลและเอกชนและ คุณครูปฐมวัยสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ช่วยตอบแบบสอบถามทุกคน
ตลอดจน เพื่อน ๆ นักศึกษาปริญญาโท แขนงเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ได้แก่
คุณชลธิชา คัมภีร์ คุณศรีทัศน วยวิฒนะ คุณจุฑารัตน์ สบมั่งง และเพื่อน ๆ อีกหลายท่านที่มีได้
กล่าวนามในที่นี้ที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งมีบทบาททำให้งานวิจัยการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้
สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวินัย คุณแม่ พันลำ ปัดทองคำ คุณเบญจมาศ ปัญญาพงศ์
คุณเนาวรัตน์ ปัญญาพงศ์ และญาติทุกคนที่ให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้
งานวิจัยการศึกษาค้นคว้าอิสระสำเร็จลุล่วง

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ที่
ได้ให้การศึกษอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนครูอาจารย์ที่ถ่ายทอดความรู้ทุกท่านทั้งอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมี
ส่วนทำให้ได้รับประสบการณ์ที่น่าประทับใจและมีค่าอย่างยิ่งสำหรับข้าพเจ้า

กนิษฐา ปัดทองคำ

พฤษภาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546	11
แนวคิดเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย	23
พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	32
การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	39
สื่อการสอน	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	103
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	110
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	110
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	111
การเก็บรวบรวมข้อมูล	116
การวิเคราะห์ข้อมูล	116
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	119
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	119
ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย	122
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเรื่องการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ	132

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	144
สรุปการวิจัย	144
อภิปรายผล	148
ข้อเสนอแนะ	155
บรรณานุกรม	156
ภาคผนวก	165
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	166
ข แบบประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามและแบบสอบถาม	168
ประวัติผู้ศึกษา	207

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 111
ตารางที่ 4.2	จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 119
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของสภาพทั่วไปและ การปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน..... 122
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของข้อมูลสภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย..... 125
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของข้อมูลสภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และจิตใจ..... 126
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของข้อมูลสภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม..... 127
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของข้อมูลสภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา..... 129
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์..... 132
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์..... 133
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสรี/ การเล่นเกม..... 134
ตารางที่ 4.11	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง..... 136
ตารางที่ 4.12	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ..... 137
ตารางที่ 4.13	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์..... 137
ตารางที่ 4.14	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ..... 139

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.15	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็น ต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง.....	140
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็น ต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์.....	141
ตารางที่ 4.17	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความคิดเห็น ต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม.....	142
ตารางที่ 4.18	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวิธีการ.....	143

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1 สภาพที่พึงประสงค์

การศึกษาปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 แนวทางการจัดการศึกษา กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ 2542 : 12 -14) หรือเรียกการสอนดังกล่าวว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้บอกความรู้ มาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการและต้องสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยเพราะครูคือบุคคลสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้น ได้อย่างสมบูรณ์ และ มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ข้อ 5. กล่าวว่า ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการ ประเภทต่าง ดังนั้น สื่อการสอนจึงมีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน โดยทำหน้าที่เป็นตัวนำความต้องการของครูไปสู่ผู้เรียนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว สื่อการสอนจึงมีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน ดังงานวิจัยของ คินเดอร์ (Kinder , 1965) กล่าวว่า สื่อการสอนช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้นักเรียนจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มาก และ จำได้นาน เราใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ และช่วยให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนที่เรียนช้า เรียน ได้เร็ว และมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่ฉลาดก็จะเรียนรู้ได้มากขึ้น ถ้าครูใช้สื่อการสอนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยส่งเสริมความคิด การแก้ปัญหาและทัศนคติของนักเรียน เมื่อครูใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน ย่อมทำให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียน ได้ บทบาทของสื่อในการเรียนการสอนมีมากมายเช่น ใช้อุปกรณ์ / เทคโนโลยีช่วยการสอนของครู โดยครูนำสื่อมาใช้เพื่อช่วยการสอน ซึ่งครู

จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับหลักสูตร ระบบการสอน และเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้สื่อ สื่อช่วยแบ่งเบาภาระของครูผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา กระตุ้นให้ครูผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอ ทำให้ครูผู้สอนมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว จึงสร้างความเชื่อมั่นแก่ครูผู้สอน และทำให้นักเรียนเกิดความสนใจเนื้อหาของบทเรียน ช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียน เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกและรวดเร็ว แก้ไขปัญหา เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน กับ นักเรียน และระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน (กิดานันท์ มลิทอง 2531 : 81 – 82) และ ความเหมาะสมของการได้รับเนื้อหาสาระจากสื่อประเภทต่าง ๆ จะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการรวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ของเด็กเป็นอย่างดี (จิตตินันท์ เศษะคุปต์ 2537 : 23) ทั้งนี้ ครูต้องจัดประสบการณ์ผ่านสื่อให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปีที่มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยครูผู้สอนจะต้องเข้าใจคุณสมบัติตามวัยของเด็กอายุ 4 ปี 5 ปี ในโรงเรียน จัดประสบการณ์ให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญได้แก่ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ และ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 31-38) การพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่ กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก และกิจกรรมพัฒนาสุขนิสัย จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ และ จิตใจ ได้แก่ กิจกรรมการรู้จักตนเอง การเปิดโอกาสให้เด็กเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ตามความสนใจของเด็ก พูดยุขซักถาม ความรู้สึกต่าง ๆ ของเด็ก เช่น การเล่านิทาน หรือให้ดูรูปภาพประกอบ กิจกรรมการรู้จักผู้อื่น กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาตนเอง ให้รู้จักช่วยเหลือตนเองตามความสามารถในการทำกิจกรรมง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมความสัมพันธ์กับผู้อื่น จัดกิจกรรมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันและผู้อื่นในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเล่นในร่ม และกลางแจ้ง การเล่นเกม มีกติกาง่าย ๆ การไปทัศนศึกษา เยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ ยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สามารถใช้การเล่านิทานยกตัวอย่าง การตั้งคำถามให้เด็กคิดหรือใช้หุ่นเป็นสื่อ การใช้กิจกรรมในวงกลม เป็นต้น กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทย ปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เช่น ให้เด็กชมภาพยนตร์เกี่ยวกับธรรมชาติต่าง ๆ มีการเล่านิทาน ร้องเพลง เล่นบทบาทสมมติ เป็นต้น จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมการสังเกตสิ่งรอบตัว เป็นการสนับสนุนให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสในการจำแนกความ

แตกต่างและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การฟังนิทาน การทดลอง การแสดงผลงาน การดูภาพประกอบ การชมภาพยนตร์/ การ์ตูน หรือกิจกรรมเกมการศึกษา กิจกรรมการใช้เหตุผล เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิดของตนเองในการตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือแก้ปัญหาสถานการณ์หนึ่งด้วยตนเอง กิจกรรมพัฒนาภาษา การสนับสนุนให้เด็กเล่นกับเพื่อนและพูดคุยกัน เป็นการฝึกการใช้ภาษาโต้ตอบซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การเล่านิทานประกอบภาพ การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะดนตรี การปฏิบัติตามคำสั่ง การท่องคำคล้องจอง ช่วยส่งเสริมทักษะการฟัง อันนำไปสู่ทักษะการอ่านและการเขียน หนังสือ นิทาน บัตรภาพ เกม การศึกษา และอุปกรณ์ศิลปะต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมการสื่อความหมายทางความคิดของเด็กในรูปแบบต่าง ๆ กิจกรรมการเล่น การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเล่นตามความสนใจของเด็ก เช่น มุมบรรยากาศ มุมอุปกรณ์และเครื่องเขียน ให้โอกาสเด็กเล่นอย่างเสรีแต่ละช่วงเวลาของวัน ทั้งในร่มและกลางแจ้ง จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก การเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก โดยคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กโดยส่วนรวมและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กเป็นรายบุคคลจะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเด็กแต่ละคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (จิตตินันท์ เศษะคุปต์ 2537 : 41- 74) จะเห็นได้ว่าการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้นั้นสื่อการสอนเข้ามามีบทบาทและความสำคัญทั้งในรูปของวัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิควิธีการต่อการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก ทั้งนี้ การใช้สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจ และ ความต้องการของเด็กที่หลากหลาย (สุนัน แก้วถึก , 2550)

ดังนั้น ครูปฐมวัยจึงต้องใช้สื่อมาประกอบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ให้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญา สำหรับก้าวเข้าสู่การศึกษาในระดับประถมศึกษาในโอกาสต่อไป

1.2 สภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาด้านครูผู้สอนพบว่า ครูปฐมวัยส่วนมาก ยังจัดกิจกรรมประจำวันไม่ครบทั้ง 6 กิจกรรม จัดกิจกรรมไม่หลากหลาย ไม่นำนวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยมาใช้ และยังพบว่า ครูไม่เข้าใจในวิธีการสอนตลอดจนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะและกระบวนการคิดแก้ปัญหาให้กับนักเรียน ทำให้เด็กขาดทักษะการคิด การแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

(ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ , 2541 อ้างถึงใน สุภาพร สายสวาท , 2548) ครูปฐมวัยขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสื่อ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยด้านสื่อ พบว่าสื่อยังไม่เพียงพอ

ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อยังไม่หลากหลายสำหรับพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมครบถ้วน การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ด้านผู้เรียน ผู้เรียนมาจากสภาพครอบครัวที่มีความเป็นอยู่ใกล้เคียงกัน แต่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองไม่เท่าเทียมกัน ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมือนกัน เด็กแต่ละคนจึงมีความพร้อมในการเรียนไม่เท่าเทียมกัน สภาพการปรับตัวเข้ากับครูและเพื่อนในเด็กบางคนยังทำไม่ได้ ต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูผู้สอนปฐมวัยเป็นพิเศษ

1.3 สภาพปัญหา

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยด้านครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนปฐมวัยนอกจากจะจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมให้กับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนแล้ว ยังต้องช่วยสอนในระดับประถมศึกษาด้วย เพราะ โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้น เป็น โรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังปฏิบัติหน้าที่ครูวิชาการ , ครูธุรการ ทำให้การจัดประสบการณ์ไม่สามารถทำได้ครบทุกกิจกรรม ตลอดจนไม่สามารถติดตามดูแลนักเรียน สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ประเมินพัฒนาการผู้เรียน ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนพบว่าครูหรือผู้ดูแลเด็กไม่ใช้สื่อหรือใช้สื่อไม่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพราะเข้าใจว่าการพูดของครูเพียงพอที่จะทำให้เด็กเข้าใจจึงมองไม่เห็นความจำเป็นของการใช้สื่อ การใช้สื่อไม่เหมาะสมนั้น มีสาเหตุ 2 ประการ คือ ครูไม่มีความเข้าใจในพัฒนาการของการรับสื่อของเด็กดีพอ และ ครูไม่มีความเข้าใจในหลักและวิธีการใช้สื่อที่เหมาะสม และปัญหาที่เกิดขึ้นจากครูหรือผู้ดูแลจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยไม่เหมาะสม จัดกิจกรรมการอ่านและเขียนตัวหนังสือเพราะกิจกรรมดังกล่าวจัดได้ง่าย และต้องการตอบสนองความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็ก และครูหรือผู้ดูแลขาดความรู้ และประสบการณ์ที่เพียงพอ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ นิคม ทาแดง และ ประดิษฐ์ อุปรมัย 2546 : 244)

สภาพด้านสื่อการเรียนการสอนระดับปฐมวัยนั้น แม้โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณรายหัวระดับปฐมวัยเพิ่มขึ้น แต่สื่อที่มีคุณภาพก็มีราคาค่อนข้างแพง จึงไม่เพียงพอต่อการจัดหา จัดซื้อสื่อ สื่อที่มีชำรุด ไม่เพียงพอต่อนักเรียน ครูไม่มีเวลาในการซ่อมแซมสื่อ ขาดความรู้ในการซ่อมแซมสื่อ และผลิตสื่อ ส่วนปัญหาการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยด้านผู้เรียนนั้น ผู้เรียนขาดการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองเพราะ ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวค่อนข้างยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือ รับจ้าง ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาดูแลนักเรียนมากนัก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูปฐมวัยเรื่องการใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1 เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นของครูปฐมวัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ทราบสภาพหรือระดับการใช้ สื่อกับเด็กปฐมวัย ของครูปฐมวัยใน โรงเรียนสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการและความพร้อมในการศึกษาระดับประถมศึกษาต่อไป

1.4 ความพยายามในการแก้ปัญหา

จากประสบการณ์ในการเป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัยมาระยะเวลาหลายปี พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 เมื่อครั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ลพบุรี ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ จัดทำเอกสารให้ความรู้แก่ครูปฐมวัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่ง ปัจจุบันแม้ว่าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ก็ยังดำเนินการฝึกอบรมครูผู้สอนระดับปฐมวัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ประจำวัน สำหรับครูที่เข้ามาสอนปฐมวัยที่ไม่มีประสบการณ์ อบรมเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการคิดแก่เด็กปฐมวัย อบรมการประเมินพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย อบรมเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ การส่งเสริมฝึกรวมเรื่องการผลิตสื่อการใช้สื่อของครูปฐมวัยก็ไม่ค่อยมีการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวตรง ๆ นัก และ การพาครูผู้สอนระดับปฐมวัยศึกษาดูงาน โรงเรียนที่เป็นต้นแบบในการนำทฤษฎี นวัตกรรมระดับปฐมวัยมาใช้ เป็นต้น แต่ก็ได้หมายความว่าครูปฐมวัยทุกคนจะได้รับโอกาสดังกล่าวเพราะการจัดศึกษาดูงาน หรือฝึกอบรมครูปฐมวัยบางคนก็ไม่ทราบว่าจะทำให้ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม คณะศึกษานิเทศก์ที่ให้การฝึกอบรมก็ได้ติดตามจัดฝึกอบรมแก่ครูปฐมวัยที่ขาดการฝึกอบรมนั้น ๆ ตลอดจนงบประมาณที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ก็ต้องนำไปใช้พัฒนาครูในด้านอื่น ๆ และ สารการเรียนรู้อื่น ๆ ในระดับประถมศึกษาด้วย ทำให้งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาครูปฐมวัย

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยหลายเรื่องที่น่าสนใจไปสู่นโยบายการแก้ปัญหา เช่นงานวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1.ครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับการใช้สื่อการสอนแบ่งตามชนิดของสื่อที่ใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้สื่อการสอน ด้านสื่อการสอนประเภทวัสดุ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการสอนประเภทเทคนิคและวิธีการ และด้านสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2. ครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครมีระดับการใช้สื่อการสอนแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อการสอน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม (สุนัน แถวถึก, 2550)

งานวิจัยเรื่อง ความต้องการของครูที่มีต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ของ โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนเค้กระดับก่อนประถมศึกษา มีความคิดเห็นว่ สื่อการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ส่วนใหญ่มาจากการผลิตของครูผู้สอน มุมหรือศูนย์ การเรียนที่มีการใช้มาก คือ ศูนย์บล็อก สื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุที่มีการใช้มากคือ รูปภาพ ส่วนประเภทเครื่องมือที่มีการใช้มาก คือ เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง สำหรับประเภท เทคนิควิธีการที่มีการใช้มากคือ การเล่นเกม และ การสาธิต (พชนี สิทธิพลากุล , 2543)

งานวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษาของครูปฐมวัยที่มีวุฒิทางการศึกษาปฐมวัยศึกษาและครูปฐมวัยที่ไม่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด สุพรรณบุรี พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษาของครู ปฐมวัยที่มีวุฒิและครูปฐมวัยที่ไม่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและมีปัญหาาระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพปฏิบัติและปัญหาการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมประจำวัน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการประเมินพัฒนาการ และด้านการปฏิสัมพันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สภาพการ ปฏิบัติและปัญหาการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษาของผู้บริหาร พบว่า การปฏิบัติทั้ง 4 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมประจำวัน การเตรียมบุคลากร การส่งเสริมการจัดกิจกรรม และการนิเทศติดตาม โดยภาพรวมมีการปฏิบัติปานกลาง มีปัญหาน้อย ปัญหาการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษา พบว่า ขาดครูที่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษา ขาดสื่อ อุปกรณ์ ขาดเครื่องเล่นสนาม จำนวนเค้กมากเกินไป ผู้ปกครองไม่เข้าใจการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัย ผู้บริหารขาดความรู้ด้านการนิเทศติดตามการจัด กิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษา และ ครูระดับประถมศึกษาไม่เข้าใจการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษา (รพีพรรณ สายทอง ,2543)

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษา ของครูปฐมวัย ใน โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า 1. กิจกรรมที่ ครูปฐมวัยที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางการปฐมวัย ทุกคนได้จัดให้แก่เค้ก คือ ด้านพัฒนาการทางร่างกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกาย การให้รับประทานอาหารตามความต้องการของร่างกาย ด้านการ ส่งเสริมการแสดงออก ได้แก่ การอดทนรอคอย การยอมรับคิดและการให้อภัย และด้าน ประสบการณ์การเรียนรู้ ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ และการให้เค้กเล่นตามมุมอย่าง เสรี ส่วนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้หลากหลายเพื่อสนองความสนใจและความสามารถของ เค้กแต่ละคน ได้แก่ การเล่านิทาน การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีเป็นกิจกรรมซึ่งครูที่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษาได้จัดให้แก่เค้ก ส่วนครูที่ไม่มี วุฒิ ไม่ได้จัดให้แก่เค้ก 2. สภาพการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษาในภาพรวม ครูที่มีวุฒิและไม่มี

วุฒิทางการปฐมวัยศึกษาได้จัดกิจกรรมด้านพัฒนาการทางร่างกาย การส่งเสริมการแสดงออก และ ประสบการณ์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก โดยคะแนนเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติของครูที่มีวุฒิ เท่ากับ 4.22 และ คะแนนเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติของครูที่ไม่มีวุฒิ เท่ากับ 3.59 (อคินันท์ แสงหิรัญ , 2546)

1.5 แนวทางการดำเนินการวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่อง การใช้ สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 เป็นความคิดเห็นต่อ การใช้สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย และ สภาพการใช้สื่อในการจัดประสบการณ์ เพื่อจะได้ทราบและเป็นแนวทางในการใช้สื่อการสอน สำหรับใช้จัดประสบการณ์ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่อง การใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อ ศึกษาสภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สังคม และ สติปัญญา ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ ทั้งสื่อประเภท วัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และ สื่อประเภทวิธีการ ที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรในการวิจัย เป็น ข้าราชการครูที่สอนระดับปฐมวัยทั้งหมดในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ทั้งโรงเรียนของรัฐบาล และโรงเรียนเอกชนจำนวน 371 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูปฐมวัยของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งโรงเรียนของรัฐบาล และ โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่สุ่มแบบแบ่งชั้น และสุ่มอย่างง่าย จำนวน 192 คน

3.3 เนื้อหาสาระที่ใช้ในการวิจัย คือ การใช้สื่อการสอน และพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

3.4 เครื่องมือวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยแบ่งเป็น

ตอนที่ 2.1 สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

ตอนที่ 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยประกอบด้วย สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อประเภทวิธีการ

3.5 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดจากการกระทำ การแสดงออกโดยการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน สภาพการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และความเหมาะสมของสื่อการสอนประเภทวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ

4.2 สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิคและวิธีการที่ครูปฐมวัยใช้ประกอบการจัดประสบการณ์ หรือ กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

4.3 พัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กโดยเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว จนเกิดทักษะในทุก ๆ ด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ และ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ด้วยตัวเด็กเองบนพื้นฐานของการพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น

4.4 เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กอายุ 4 - 5 ปีที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 และอนุบาลศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนเอกชน และ โรงเรียนรัฐบาล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1

4.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 หมายถึง สำนักงานที่กำกับดูแลโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในจังหวัดลพบุรี ครอบคลุม อำเภอที่ดูแล 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอท่าม่วง อำเภอบ้านหมี่ และอำเภอโคกสำโรง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้ทราบความคิดเห็นของครูปฐมวัยเรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

5.2 เป็นข้อมูลต่อการวางแผนการใช้สื่อการสอนของหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับปฐมวัยทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง ความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรี เขต 1 โดยเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้ (1) สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (2) แนวคิดเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย (3) พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (4) การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (5) สื่อการสอนและ (6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546
 - 1.1 จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
 - 1.2 การจัดประสบการณ์
 - 1.3 สาระการเรียนรู้
 - 1.4 การจัดกิจกรรมประจำวัน
2. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความสำคัญของเด็กปฐมวัย
 - 2.3 ธรรมชาติของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 2.5 การเล่นของเด็กปฐมวัย
3. พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
4. การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 4.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 4.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 4.3 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

4.4 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม

4.5 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

4.6 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

5. สื่อการสอน

5.1 ความหมายของสื่อการสอน

5.2 บทบาทและความสำคัญของสื่อการสอน

5.3 การใช้สื่อการสอน

5.4 สื่อการสอนปฐมวัย

5.5 ความสำคัญของสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

5.6 แนวทางการใช้สื่อและจัดหาสื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546

1.1 จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 31) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล

จุดหมายมีดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และ กล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และ รักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และ ความเป็นไทย

8. อยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. ใช้ภาษาสื่อสาร ได้เหมาะสมกับวัย

10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

1.2 การจัดประสบการณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 39-40) กล่าวถึง การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปีจะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทักษะทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์

1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับ

2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้นทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

2.3 สารการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35-39) กล่าวถึงสารการเรียนรู้ว่า ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สารการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม สารการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ประสบการณ์สำคัญ

1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

1.1.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

- การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์
- การเล่นเครื่องเล่นสนาม

1.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

- การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส

- การเขียนภาพและการเล่นกับสี
- การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน ทราย ไม้ เศษวัสดุ ฯลฯ
- การต่อของ บรรจู่ เท และแยกชิ้นส่วน

1.1.3 การรักษาสุขภาพ

- การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

1.1.4 การรักษาความปลอดภัย

- การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

1.2 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่

1.2.1 คนตรี

- การแสดงปฏิกริยาโต้ตอบเสียงคนตรี
- การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี ฯลฯ
- การร้องเพลง

1.2.2 สุนทรียภาพ

- การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
- การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และ เรื่องราว / เหตุการณ์ที่

สนุกสนานต่าง ๆ

1.2.3 การเล่น

- การเล่นอิสระ
- การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม
- การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.2.4 คุณธรรม จริยธรรม

- การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ

1.3 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่

1.3.1 การเรียนรู้ทางสังคม

- การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
- การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ
- การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเองและ

ผู้อื่น

- การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

- การแก้ปัญหาในการเล่น
- การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

1.4.1 การคิด

- การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น
- การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ
- การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง
- การรับรู้ และแสดงความรู้สึกลูกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน
- การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุต่างๆ

1.4.2 การใช้ภาษา

- การแสดงความรู้สึกลูกด้วยคำพูด
- การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ

ตนเอง

- การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ
- การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
- การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ

เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง

- การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพ หรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน / เรื่องราวที่สนใจ

1.4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

- การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ
- การจับคู่ การจำแนก และ การจัดกลุ่ม
- การเปรียบเทียบ เช่น ยาว / สั้น ขรุขระ/ เรียบ ฯลฯ
- การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ
- การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ
- การตั้งสมมติฐาน
- การทดลองสิ่งต่าง ๆ
- การสืบค้นข้อมูล
- การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.4.4 จำนวน

- การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน
- การนับสิ่งต่าง ๆ
- การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
- การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ

1.4.5 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ)

- การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก
- การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน
- การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน
- การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ
- การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ

1.4.6 เวลา

- การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญา
- การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ
- การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ
- การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

2. สาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก

สาระที่เด็กอายุ 3 - 5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่าง ๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

2.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และ การสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

2.4 การจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 53 - 55) กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

1. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

1. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3. การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4. การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

5. การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานนอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่ เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำ กิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

6. การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทาง ภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทาง ภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

7. การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะ ตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาท สมมติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

2. กิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 57 - 66) มีดังนี้

1. กิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม

กิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมที่เปิด โอกาสให้เด็กเล่นอิสระ ตามมุมเล่น หรือ มุมประสบการณ์หรือ ศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุม หนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้เด็กมี โอกาสเลือกเล่น ได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็น กลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริม ขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก - ปะ การตัด - ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิด สร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาษปึก

หมุด ฯลฯ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3 - 5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1 - 2 กิจกรรมตามความสนใจ

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง ฯลฯ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนา การใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวของเด็กมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. ช้า ได้แก่ กีบ คลาน
2. เร็ว ได้แก่ การวิ่ง
3. นุ่มนวล ได้แก่ การไหว้ การบิน
4. ชิ่งขัง ได้แก่ การกระต๊อบเท้าคังๆ ตีกลองคังๆ
5. ร่าเริงมีความสุข ได้แก่ การตบมือ หัวเราะ
6. เศร้าโศกเสียใจ ได้แก่ สีหน้า ท่าทาง

ฯลฯ

ทิศทางการเคลื่อนไหว

1. เคลื่อนไหวไปข้างหน้าและข้างหลัง
2. เคลื่อนไหวไปข้างซ้ายและข้างขวา
3. เคลื่อนตัวขึ้นและลง
4. เคลื่อนไหวรอบทิศ

รูปแบบการเคลื่อนไหว

1. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็ก มี

2 ประเภท

- 1.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ ได้แก่ ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา

ชันเข่า เคาะเท้า เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้า

- 1.2 การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ได้แก่ คลาน กีบ เดิน วิ่ง กระโดด ความม้า

ก้าวกระโดด

2. การเขียนแบบ มี 4 ประเภท

- 2.1 เขียนแบบท่าทางสัตว์

2.2 เขียนแบบท่าทางคน

2.3 เขียนแบบเครื่องดนตรีกลไกและเครื่องเล่น

2.4 เขียนแบบปรากฏการณ์ธรรมชาติ

3. การเคลื่อนไหวตามบทเพลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางประกอบเพลง เช่น เพลงไก่ เพลงข้ามถนน ฯลฯ

4. การท่าทางกายบริหารประกอบเพลง ได้แก่ การท่าทางกายบริหารตามจังหวะและทำนองเพลง หรือ คำคล้องจอง

5. การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ท่าทางขึ้นเอง อาจขึ้นด้วยการป้อนคำถาม เคลื่อนไหวโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น ห่วง หวาย แถบผ้า ริบบิ้น ดุงทราย ฯลฯ

6. การเล่นหรือการแสดงท่าทางตามคำบรรยาย เรื่องราว ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือแสดงท่าทางตามจินตนาการจากเรื่องราวหรือคำบรรยายที่ผู้สอนเล่า

7. การปฏิบัติตามคำสั่งและข้อตกลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางตามสัญญาณ หรือ คำสั่งตามที่ได้ตกลงไว้ก่อนเริ่มกิจกรรม

8. การฝึกท่าทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางจากความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเอง แล้วให้เพื่อนปฏิบัติตามกิจกรรม

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัด มุ่งฝึกให้เด็กมีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาเอกสารที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น

1. การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริงของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

2. การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่างๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทานสื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

3. การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้น ๆ ในบางครั้งผู้สอนอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับผู้สอน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา ฯลฯ

4. การทดลอง / ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ

5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง ด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาสิ่งต่าง ๆ รอบสถานศึกษาหรือ นอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

6. การเล่นเกมบทบาทสมมติ เป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่าง ๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทานหรือเรื่องราวต่าง ๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจและก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนและสัตว์รูปแบบต่าง ๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่าง ๆ

7. การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ เกมที่นำมาเล่นไม่ควรเน้นการแข่งขัน

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น

1. การเล่นเครื่องเล่นสนาม

เครื่องเล่นสนาม หมายถึง เครื่องเล่นที่เด็กอาจปีนป่าย หมุน โยก ซึ่งทำออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1.1 เครื่องเล่นสำหรับปีนป่าย หรือ ตาข่ายสำหรับปีนเล่น

1.2 เครื่องเล่นสำหรับโยกหรือไกว เช่น ม้าไม้ ชิงช้า ม้านั่งโยก

กระดานหก

1.3 เครื่องเล่นสำหรับหมุน เช่น ม้าหมุน พวงมาลัยรถสำหรับหมุนเล่น

1.4 ราวโหนขนาดเล็กสำหรับเด็ก

1.5 ต้นไม้สำหรับเดินทรงตัว หรือไม้กระดานแผ่นเดียว

1.6 เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน เช่น รถสามล้อ รถลากจูง ฯ

2. การเล่นทราย ทรายเป็นสิ่งที่เด็ก ๆ ชอบเล่น ทั้งทรายแห้ง ทรายเปียก นำมาก่อเป็นรูปต่าง ๆ ได้และสามารถนำวัสดุอื่นมาประกอบการเล่นตกแต่งได้ เช่น กิ่งไม้ ดอกไม้ เปลือกหอย พืชพรรณ ที่คัดทราย ฯลฯ ปกติบ่อทรายจะอยู่กลางแจ้ง โดยอาจจัดให้อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้หรือสร้างหลังคา ทำขอบกัน เพื่อมิให้ทรายกระจัดกระจาย บางโอกาสอาจพรมน้ำให้ชื้นเพื่อเด็กจะได้ก่อเล่น นอกจากนี้ ควรมีวิธีการปิดกั้นมิให้สัตว์เลื้อยลงไปทำความสกปรกในบ่อทรายได้

3. การเล่นน้ำ

เด็กทั่วไปชอบเล่นน้ำมาก การเล่นน้ำนอกจากสร้างความพอใจและคลายความเครียดให้เด็กแล้วยังทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อีกด้วย เช่น เรียนรู้ทักษะการสังเกต จำแนกเปรียบเทียบปริมาตร ฯลฯ อุปกรณ์ที่ใส่น้ำอาจเป็นถังที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มั่นคง ความสูงพอที่เด็กจะยืน ได้พอดี และควรมีผ้าพลาสติกกันเสื้อผ้าเปียกให้เด็กใช้คลุมระหว่างเล่น

4. การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง

เป็นบ้านจำลองสำหรับให้เด็กเล่น จำลองแบบจากบ้านจริง ๆ อาจทำด้วยเศษวัสดุประเภทผ้าใบ กระสอบป่าน ของจริงที่ไม่ใช่แล้ว เช่น หม้อ เต้า ชาม อ่าง เตา รั้ว เครื่องครัว ตุ๊กตาสมมติเป็นบุคคลในครอบครัว เสื้อผ้าผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่แล้วสำหรับผลัดเปลี่ยน มีการตกแต่งบริเวณใกล้เคียงให้เหมือนบ้านจริง ๆ บางครั้งอาจจัดเป็นร้านขายของ สถานที่ทำการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเล่นสมมติตามจินตนาการของเด็กเอง

5. การเล่นในมุมช่างไม้

เด็กต้องการการออกกำลังกายในการเคาะ ตอก กิจกรรมการเล่นในมุมช่างไม้นี้จะช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรง ช่วยฝึกการใช้มือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา นอกจากนี้ยังฝึกให้รักงานและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

6. การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา

เป็นการนำอุปกรณ์กีฬามาให้เด็กเล่นอย่างอิสระหรือใช้ประกอบเกมการเล่นที่ให้อิสระแก่เด็กให้มากที่สุด ไม่ควรเน้นการแข่งขันเพื่อมุ่งหวังแพ้ - ชนะ อุปกรณ์กีฬาที่นิยมนำมาให้เด็กเล่น เช่น ลูกบอล ห่วงยาง ลูกทราย ฯลฯ

7. การเล่นเกมการละเล่น

กิจกรรมการเล่นเกมการละเล่น ที่จัดให้เด็กเล่น เช่น เกมการละเล่นของไทย เกมการละเล่นของท้องถิ่น เช่น มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร แมงู โพงพาง ฯลฯ การละเล่นเหล่านี้ ต้องใช้บริเวณที่กว้าง การเล่นอาจเล่นเป็นกลุ่มเล็ก / กลุ่มใหญ่ก็ได้ ก่อนเล่นผู้สอนอธิบาย

กติกาและสาธิตให้เด็กเข้าใจ ไม่ควรนำเกมการละเล่นที่มีกติกายุ่งยากและเน้นการแข่งขันแพ้ชนะ มาจัดกิจกรรมให้กับเด็กวัยนี้ เพราะเด็กจะเกิดความเครียดและสร้างความรู้สึกไม่ดีต่อตนเอง

6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการละเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกา ง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิด ความคิดรวบยอด เกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ / ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3 - 5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ

2.แนวคิดเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

ทัศนาก้าวพลอย (2544 : 1) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีช่วงอายุ ตั้งแต่ 0- 6 ปี เป็นวัยเริ่มต้นของพัฒนาการในทุกด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคม จึงเป็นวัยที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคคล ให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ

พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2544 : 8-9) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง วัยเด็กตอนต้น (early childhood) โดยนับตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เป็นวัยที่เตรียมตัวเพื่อเข้าสู่สังคมได้รู้จักบุคคล อื่นๆ มากขึ้น นอกเหนือจากคนในครอบครัวตนเอง เมื่ออายุถึง 6 ปีเด็กเริ่มช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น มีความพร้อมมากขึ้น รู้จักเล่นกับเพื่อนจึงเป็นวัยที่กำลังมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คนทั่วไปมัก เรียกเด็กวัยนี้ว่า เด็กเล็ก เด็กปฐมวัย หรือเด็กอนุบาล

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 19) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย เป็นเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ปี แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเด็กทารก (อายุ 2 ขวบแรก)
2. กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 2 - 4 ขวบ)
3. กลุ่มเด็กอนุบาล และประถมต้น (อายุ 5 - 8 ปี)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เข้าสู่ระบบ โรงเรียนเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่การเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มอายุต่ำกว่า 3 ปี และกลุ่มอายุ 3 - 6 ปี

2.2 ความสำคัญของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่จะเจริญเติบโตเป็นวัยผู้ใหญ่ในอนาคตจึงมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ภรณ์ คุรุรัตน์ และ วรนาถ รักสกุลไทย (อ้างถึงใน ศิรินันท์ ลักษิตานนท์ 2550: 14) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย เด็กช่วงอายุ 4 – 6 ปี เรียกว่าวัยอนุบาล เด็กก่อนวัยเรียนจะเป็นวัยที่พ่อแม่เริ่มพาเด็กไปสถานศึกษาปฐมวัยแล้ว เด็กวัยนี้เริ่มสามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อการฝึกหัดทักษะเบื้องต้น และกล่อมเกลานิสาขต่างๆ ให้ถูกต้อง อันจะเป็นการวางรากฐานที่จะทำให้เด็กพัฒนาเป็นคนที่มีน้ำใจ มีเหตุผล รู้จักรับผิดชอบชั่วดี เป็นพื้นฐานในวัยต่อไป

สุวรรณา ไชยะชน (2548:3 อ้างถึงใน ศิรินันท์ ลักษิตานนท์ 2550: 16) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยมีความสำคัญมาก เพราะเด็กปฐมวัยจะเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ในสังคมในอนาคต การที่เด็กจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและเป็นบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ได้นั้นจำเป็นจะต้องได้รับการดูแลและเอาใจใส่ให้สอดคล้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์

และ วรี เกียรติกุล (2547 : 91-92) กล่าวถึงนักจิตวิทยาที่เห็นความสำคัญของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ฟรอยด์ (Freud) กล่าวว่า พัฒนาการของเด็กในระยะ 6 ปีแรกของชีวิต เป็นระยะที่มีความสำคัญที่สุด เพราะจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็กในวัยต่อมา

เพียเจท์ (Piaget) เชื่อว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการทางสติปัญญาในระดับต่อไป นอกจากนี้การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับระดับสติปัญญาจะเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสและคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

อีริก อีริกสัน (Erik Erikson, 1950 อ้างถึงใน รพีพรรณ สายทอง 2543 : 6) กล่าวว่า การให้เด็กปฐมวัย 3 – 6 ขวบ เรียนรู้จากประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้องเหมาะสม ย่อมจะส่งผลให้เด็กได้เติบโต เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม

จิตตินันท์ เศษะคุปต์ (2542 : 1) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นระยะเริ่มต้นของชีวิตที่ละเอียดอ่อนและมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ หลายด้านเกิดขึ้นพร้อมกันอย่างรวดเร็ว ตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการมนุษย์ เป็นช่วงที่สร้างรากฐานคุณภาพชีวิต จิตใจของบุคคล เนื่องจากการรับรู้และเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นทีละเล็กละน้อยและซับซ้อนมากขึ้นตามวัยและวุฒิภาวะเด็กจะสะสมประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวจากผู้เลี้ยงดูและภาวะแวดล้อมในชีวิตประจำวันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างรวดเร็ว เป็นวัยที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต จึงควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้ได้ประชากรผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

2.3 ธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

วรี เกียรติกุล (2547 : 97 - 98) กล่าวว่า เด็กเป็นวัยที่ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชุกชวน ช่างซักช่างถาม กระตือรือร้นสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็น กล้าพูด กล้าแสดงออก ซึ่งในบางครั้งอาจจะกระทำในสิ่งที่เป็นอันตรายได้ เมื่อถูกห้ามปรามจากผู้ใหญ่จะไม่พอใจหรือโกรธ ซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การร้องไห้ การกรี๊ดร้องดัง ๆ กระแทกเท้า ขว้างปาสิ่งของ ลงนอนดิ้น ฯลฯ โลกของเด็กในวัยนี้คือ โลกแห่งความฝันกับโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นระยะของการเริ่มเรียนรู้ การแสดงจินตนาการของเด็กจะออกมาในรูปของคำพูดและการกระทำ แต่เนื่องจากเด็กมีข้อจำกัดทางการรับรู้และการสื่อสารทางภาษาจึงทำให้บางครั้งการรับรู้ และการถ่ายทอดทางภาษาผิดไปจากความจริง

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2533 อ้างถึงใน พัทรี เจตน์เจริญรักษ์ 2544 : 20-21) กล่าวว่าธรรมชาติของเด็กปฐมวัยด้านร่างกายเป็นช่วงวัยที่เจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กในวัยประถม ทั้งด้านน้ำหนัก ส่วนสูง สัดส่วนของร่างกาย กล้ามเนื้อและกระดูก สามารถบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ดี เดินได้อย่างคล่องแคล่ว วิ่งและกระโดดได้ ไม่ค่อยอยู่นิ่ง ส่วนพัฒนาการของกล้ามเนื้อใหญ่ มีความก้าวหน้ามากกว่ากล้ามเนื้อย่อย ความสัมพันธ์ระหว่างตาและมือยังไม่สมบูรณ์นัก เด็กหญิงมีพัฒนาการทางกล้ามเนื้อย่อย หยิบจับของเล็กได้ดีกว่า เด็กชายมาก ความถนัดในการใช้มือซ้าย ขวา จะปรากฏชัดเจน

ด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กปฐมวัยนั้น เป็นระยะวิกฤติของพัฒนาการทางอารมณ์ การส่งเสริมและช่วยให้เด็กมีความสุข มีความ ปิติเบิกบาน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการปรับตัว เวลาที่เป็นผู้ใหญ่ โดยปกติเด็กมักจะมี ความกลัว ความวิตกกังวล ความโกรธ ความอิจฉาริษยา และเด็กวัยนี้ยังไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้

ด้านสังคม หมายถึงการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมวัยจากการที่เด็กได้รับ ความรัก ความอบอุ่น จากพ่อแม่ ทำให้เด็กกล้าที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในด้านบุคลิกภาพ เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เรียกว่า เป็นวัยของการเป็นผู้คิดริเริ่ม การรู้จักคิด มีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้ใหญ่ควรพยายาม ช่วยเหลือ สนับสนุน มากกว่าดุหรือห้าม เพราะทำให้เด็กมีความขัดแย้งในใจและรู้สึกรังเกียจ กลัว ความคิดริเริ่ม ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากเด็กวัยนี้ ยังไม่สามารถที่จะเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้

ด้านสติปัญญา ความคิดของเด็กในวัยนี้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ เป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง เริ่มใช้ภาษาในการบอกชื่อตนเองและสิ่งรอบตัวได้ เรียนรู้สัญลักษณ์และใช้สัญลักษณ์ได้ มีความสามารถในการใช้ความคิดคำนึงหรือสร้างจินตนาการและการประดิษฐ์เด็กวัยนี้มีความเข้าใจที่ละเอียด ไม่สามารถพิจารณาหลาย ๆ อย่างผสมผสานกันได้ การตัดสินใจของเด็กวัยนี้ ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ ยังไม่รู้จักใช้เหตุผล

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชุกชน กระตือรือร้นสนใจการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอยู่มาก เริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มักจะมีความกลัว ความอิจฉาริษยา ความโกรธ ฯลฯ และ ยังไม่สามารถควบคุมตนเองได้

2.4 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

นักวิชาการ ได้กล่าวถึง ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ไว้หลากหลายท่านดังนี้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 :54) กล่าวถึง ลักษณะของการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่ต้องเรียนรู้จากการสัมผัส จับต้อง หรือลงมือกระทำ เหตุเพราะเด็กยังใช้ภาษาไม่คล่อง คิดแบบนามธรรมยังไม่ได้ การจัดการเรียนการสอนหรือให้ประสบการณ์การเรียนรู้จึงอยู่ในรูปของกิจกรรมซึ่งมีอย่างน้อย 5 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเตรียมความพร้อม กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสุขอนามัย และ กิจกรรมเสริมหลักสูตร

วไลพร เมฆไตรรัตน์ (2549 : 21 -22 ,30) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย เป็นวัยแห่งธรรมชาติของการเรียนรู้ เด็กสามารถสังเกตและสะสมประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ถ้ามีวิธีการสอนที่ถูกต้องสอดคล้องกับวัยและวุฒิภาวะของเด็กเด็กจะเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้จากการสัมผัส การเห็นตัวแบบ การซึมซับประสบการณ์ โดยเฉพาะจากการทำงานคือการเล่นของเด็ก เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้จากการมีประสบการณ์ดังต่อไปนี้

1. การสัมผัส การรับรู้ด้วยการสัมผัสเป็นกิจกรรมทางปัญญาอันดับแรก que เด็กใช้เพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และ โลกรอบตัว นอกจากนี้เด็กปฐมวัยยังสามารถเรียนรู้จากการได้ฟัง ได้เห็นบ่อย ๆ ด้วย เช่น ร้องเพลง ได้ อ่านคำโฆษณาได้ทั้งที่ยังสะกดตัวหนังสือไม่เป็น

2. การเล่น การเล่นเป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทั้งทางตรงและทางอ้อมขณะเล่นเด็กได้คิด ได้กระทำ ได้สัมผัส และสนุกสนานกับการเล่น ถ้าเป็นการเล่นร่วมกับผู้อื่นการเรียนรู้ของเด็กจะกว้างขวางออกไปถึงพัฒนาการทางสังคม การแก้ปัญหา การเล่นให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กในภาพรวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และ สติปัญญา

3. การสอน การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เป็นผลที่เกิดมาจากมีปฏิสัมพันธ์ การได้คิด ได้กระทำจากประสบการณ์ของเด็ก วุฒิภาวะเป็นองค์ประกอบร่วมของการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะวุฒิภาวะจะเป็นตัวช่วยให้เด็กมีลำดับของการเรียนรู้ เช่นเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจะเพิ่มการเรียนรู้มากขึ้นความสามารถรับรู้สิ่งใหม่ได้กว้างขวาง การสอนการบอกจะช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้ให้สั้นขึ้น และมีฐานข้อมูลความรู้ที่เพิ่มขึ้นได้รวดเร็ว

และ การที่เด็กได้เข้ามาสู่สถานศึกษาทำให้เด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่ต่างไปจากวัยเด็กเล็ก ได้พบปะกับกลุ่มบุคคลอื่นที่มีใช้คนในครอบครัวได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ อันจะช่วยตอบสนองความต้องการ ความสนใจและความอยากรู้อยากเห็น และสิ่งที่เด็กได้ลงมือกระทำในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ วิธีการจัดกิจกรรมให้จึงควรจัดในลักษณะของ “ การเล่นปนเรียน ” เพื่อนำเด็กไปสู่การพัฒนาและการเรียนรู้ ซึ่งบรรยากาศแห่งการเรียนรู้นั้นต้องอาศัยการแนะนำจากครูที่เข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับเด็กวัยนี้อย่างดี มีการใช้อุปกรณ์ให้เด็กได้สัมผัส ได้คิดค้น มีการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ซึ่งช่วย หรือ เร้าความสนใจ

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2542 : 72-73) กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กนั้น เด็กจะเรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การเรียนรู้จากการเล่น (Learning Through Play) การเล่นเป็นวิธีการเรียนรู้ อย่างหนึ่ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำงานของเด็ก การเล่นเป็นวิธีการสำคัญที่เด็กจะทำความเข้าใจและรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้รับเข้าด้วยกัน การเล่นเป็นกิจกรรมที่น่าสนุกสนานที่เด็กเล่นเพื่อความพอใจของตนและผลงานที่ได้รับเป็นเป้าหมายรอง การเล่นยังรวมเอาการสร้างจินตนาการเอาไว้ด้วย ขณะที่เด็กเล่น เด็กจะได้รับการกระตุ้นและเกิดสมาธิในการเล่น เด็กจะแสวงหาและเรียนรู้โลกที่เขาอยู่ เช่น การเล่นสมมติ เด็กจะได้พัฒนาทางด้านร่างกาย สังคม ได้แสดงออกซึ่งความคิด เรียนรู้ความคิดรวบยอด และสร้างสรรค์ โดยครูไม่ต้องมีส่วนร่วม การเล่นจะเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดและความรู้สึกของเด็ก บทบาทของครูคือ ควรส่งเสริมการเล่น โดยจัดหาอุปกรณ์นานาชนิดให้ เช่น ทราย น้ำ บล็อก การวาดภาพ การเล่นสมมติ และส่งเสริมให้เด็กใช้สิ่งเหล่านี้ในการเล่น ประสบการณ์ตรงเป็นพื้นฐานสำคัญของการเล่น กิจกรรมที่ครูควรจัด ได้แก่ การไปทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดกิจกรรมที่ต้องมีการกระทำจริง เป็นต้น

2. การเรียนรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับครู (Learning Through Interaction With Teachers) การเรียนรู้ในอีกลักษณะคือ การเรียนรู้จากกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

2.1 การจัดประสบการณ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง ในการปฏิสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง ครูจะสังเกตอารมณ์กระบวนการเรียนรู้ของเด็ก และการมีส่วนร่วมของเด็กจากการสนทนา

และการตอบสนองของเด็ก วิธีการนี้เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการประเมินความรู้และทักษะของเด็ก

2.2 การจัดประสบการณ์แบบกลุ่มย่อย ควรจัดกลุ่มเด็กตั้งแต่ 8 คน หรือน้อยกว่านั้น ซึ่งในการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยนี้ ครูอาจจะใช้สำหรับแนะนำกิจกรรมสอนเนื้อหา หรือแนะนำแนวทางความสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ การจัดกิจกรรมดังกล่าวควรมีขนาดเล็กพอที่เด็กแต่ละคนจะสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือความคิดกับเด็กอื่น ๆ กิจกรรมในกลุ่มเล็กสามารถฝึกการอดทนรอคอย หรือกิจกรรมที่ต้องการความช่วยเหลือจากครู เพราะเป็นการฝึกเด็กให้สามารถอดทนรอคอยได้ และครูสามารถจะสังเกตการณ์แสดงออกของเด็ก หรือ สามารถประเมินและอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้ทันที

2.3 กิจกรรมกลุ่มใหญ่ เป็นกิจกรรมที่รวมเด็กทั้งหมดในชั้นเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เด็กมีโอกาสทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ การจัดกิจกรรมกลุ่มใหญ่จะดีในแง่การประหยัดเวลาและแรงงาน แต่ก็ไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุดที่จะใช้สอนเด็กได้ทุกอย่าง การจัดกิจกรรมกลุ่มใหญ่ จะได้ผลดีต่อเมื่อเด็กได้มีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน เช่น ร้องเพลง สังเกต หรือชมการแสดงที่เด็กสนใจ เช่น ฟังนิทาน หรือดูการเชิดหุ่น

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัย เรียนรู้จากการได้สัมผัส ผ่านการเล่น และ การปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอน

2.5 การเล่นของเด็กปฐมวัย

โคเฮน และ รูดอล์ฟ (Cohen & Rudolph .1977 : 100 – 101 อ้างถึงใน ยาวพา เศษะคุปต์ 2542 : 21) รวบรวมความหมายของการเล่น ดังนี้

มาร์กาเร็ต โลเวนเฟลด์ (Margaret Lovenfeld) กล่าวถึงความหมายของการเล่นของเด็กก่อนวัยเรียนในหนังสือ ชื่อ “ Play in Childhood ” ไว้ดังนี้ 1.1 การเล่นคือ การกระทำกิจกรรมทางร่างกาย (Play as a Bodily Activity) 1.2 การเล่น คือ การได้รับประสบการณ์ซ้ำ (Play as Repetition of Experience) 1.3 การเล่น คือ การแสดงออกซึ่งความเพ้อฝัน (Play as Demonstration of Fantasy) 1.4 การเล่น คือ การเข้าใจถึงสิ่งแวดล้อม (Play as Realization of Environment) 1.5 การเล่น คือ การเตรียมการเพื่อชีวิต (Play as Preparation for Life)

ซูซาน ไอแซค (Susan Isaac) ได้ศึกษาวิเคราะห์การเล่นและเขียนในหนังสือ

ชื่อ “ Intellectual and Growth in Young Children ” เขากล่าวว่าการเล่นควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. การเล่นจะนำไปสู่การค้นพบ การหาเหตุผล และการคิด 2. การเล่นจะเป็นสะพานไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม 3. การเล่นจะนำไปสู่การสร้างอารมณ์ทางอารมณ์

เยวพา เดชะคุปต์ (2542 : 20 – 32) กล่าวถึง การเล่นสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนว่า การเล่นเป็นหัวใจและมีความสำคัญยิ่ง วัยเด็ก ธรรมชาติของเด็กจะชอบเล่น การเล่นนอกจากจะเป็น การสนองความต้องการทางจิตใจ คือ เกิดความสนุกสนานแล้ว การเล่นยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เด็ก ในขณะที่เด็กเล่นเขาจะไม่สนใจสิ่งอื่นใดที่อยู่รอบตัวเลย ขณะที่เด็กเล่นจะเกิดการเรียนรู้ไป พร้อม ๆ กันด้วย ดังนั้น ถ้าเราเข้าใจความสำคัญของการเล่น เข้าใจธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์จากสิ่งที่เขาพอใจ และหาวิธีส่งเสริมให้เด็กเกิดการ เรียนรู้ที่เหมาะสมก็จะช่วยให้ประสบการณ์ที่จัดให้เด็กมีคุณค่า และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก อย่างแท้จริง เด็กจะเรียนรู้ได้ดีโดยผ่านประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรม โดยการใช้ประสาท สัมผัสทั้ง 5 คือ การสัมผัส ทดลอง และ ปฏิบัติจริง ฯลฯ ซึ่งถ้าครูเข้าใจและจัดบรรยากาศที่ส่งเสริม ให้เด็กได้เล่นหลาย ๆ แบบก็จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีโอกาสพัฒนาทักษะต่างๆ ไปพร้อม ๆ กันด้วย ขณะที่เล่นเด็กจะมีโอกาสพัฒนาการคิดอย่างอิสระ และการใช้จินตนาการจากการเล่นภาพ ตัดต่อ ตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ เล่นบล็อก เล่นมุมบ้าน ฯลฯ เด็กจะได้พัฒนากล้ามเนื้อมือ และ ความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นการเตรียมความพร้อมในการ อ่าน เด็กจะเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยการแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น รู้จักรูปทรง และแนวคิดพื้นฐานทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ จากการเล่นไม้บล็อก ขณะที่เล่นเด็ก จะคิดว่าเขากำลังทำงาน ซึ่งในความคิดของผู้ใหญ่ อาจจะคิดว่าการเล่นของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระ แต่ถ้าผู้ใหญ่เข้าใจและจัดบรรยากาศให้เด็กเล่นอย่างอิสระ จะช่วยให้เด็กได้รับประโยชน์จากการ เล่น เพราะเด็กจะเรียนรู้จากการกระทำ และเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ปฏิบัติต่าง ๆ อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุปการเล่นเป็นการทำกิจกรรมสนองความต้องการของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ได้ปรับตัวในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

นิตยา ประพฤติกิจ (2536 : 91 - 95) กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่น โดยสรุปว่า

1. การเล่นช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ ซึ่งได้แก่ ลำตัว แขนและขา ดังนั้น การจัด เครื่องเล่นที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ได้เต็มที่

2. การเล่นช่วยให้เด็ก ได้รับประสบการณ์ที่ต้องใช้ประสาทสัมผัส เช่น การเล่นน้ำ ซึ่งจำเป็นจะต้องอยู่นอกห้องเรียน จะช่วยให้เด็กได้รับความเย็นจากน้ำ ได้ระบายอารมณ์ และได้ดื่ก น้ำเทใส่ภาชนะไปมา ได้อาบน้ำตุ๊กตา ใ้รดน้ำต้นไม้ ฯลฯ ส่วนการเล่นทรายก็เช่นเดียวกัน

โรงเรียนควรมีบ่อทรายอยู่นอกห้องเรียน เพราะการเล่นทรายต้องมีเครื่องใช้หลายอย่าง และเด็กต้องการมีอิสระในการเล่นทั้งขุด ดัก ก่อภูเขา และ ถ่ายเท เป็นต้น

3. การเล่นช่วยให้เด็กเข้าใจธรรมชาติ เมื่อเด็กออกไปเล่นในสนาม เช่น รู้จักพุ่มไม้ขนาดต่าง ๆ สีต่าง ๆ อาจให้เด็กช่วยกันบวกลูก หรือถ้ามีอยู่แล้วให้เด็กนับ บอกลี และเปรียบเทียบ

4. การเล่นเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหา

5. การเล่นของเด็กจะแสดงถึงลักษณะนิสัยของเด็ก ถ้าเราสังเกตเด็กขณะเล่น จะเห็นว่าเด็กมีทั้งสนุก หวาดกลัว และ มีความหวัง ดังนั้น การสังเกตขณะเด็กเล่นจะช่วยให้ผู้ใหญ่เข้าใจลักษณะนิสัยของเด็กแต่ละคน

6. การเล่นช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์และการคิดค้นเล่นอะไรใหม่ ๆ จะช่วยให้เด็กเป็นคนคิดอย่างนิรนัย หรือ คิดอย่างกว้างไกลในภายหน้า

7. การเล่นช่วยให้เด็กได้เรียนรู้หลายอย่าง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักใช้เครื่องเล่นและของเล่นกับเพื่อนรู้จักผลัดเปลี่ยนกันเล่น รู้จักเป็นผู้นำและผู้ตาม เป็นต้น

8. การเล่นช่วยสร้างเด็กให้มีความเชื่อมั่นในตนเองในตัวผู้อื่น และในสิ่งแวดล้อม

9. การเล่นช่วยสร้างให้เด็กมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์

10. การเล่นเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เด็กควรได้เล่นของเล่นที่สร้างเสริมสติปัญญา ได้เล่นเครื่องเล่นที่เหมาะสมกับวัยของตน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กตั้งอกตั้งใจเล่นมีความมุ่งมั่นและสมาธิ

11. การเล่นแสดงถึงวัฒนธรรมหรือสภาพของท้องถิ่นนั้น เช่น ความยากจน หรือ ความมั่งมี นอกจากนี้การเล่นของเด็กยังมีระดับและเกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

เปียเจต์ (Moffitt & Swedlow. เอกสารอัดสำเนา : 2 อ้างถึงในเขาวพา เศรษฐศิลป์ 2542 : 22) กล่าวว่า การเล่นจะมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญา จากการที่เด็กจะสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ จากสิ่งเร้าได้ และขณะที่เด็กตอบสนองสิ่งเร้า เขาจะสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในสมอง ดังนี้

1. บทบาทของการเล่น คือ การระบายอารมณ์
2. การเล่นช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม
3. การเล่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคม

ชนิดของการเล่น

โคลัมบัส (Kolumbus . 1979 : 29) ได้แบ่งชนิดของการเล่นออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ การเล่นอย่างอิสระ (Free Play) และ การเล่นสมมติ (Dramatic Play)

1. การเล่นอย่างอิสระ (Free Play) เป็นช่วงเวลาที่เด็กจะได้มีโอกาสเล่นทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ซึ่งเด็กควรมีอิสระในการเลือกเล่นตามลำพัง หรือเล่นเป็นกลุ่ม ครูควรจัดอุปกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กได้เลือกเล่นตามที่เขาสนใจ พอใจ และ ควรได้รับอิสรภาพในการเลือกกิจกรรมหรือเปลี่ยนกิจกรรมได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากครู

กิจกรรมการเล่นที่ครูจัดขึ้นอาจเป็นมุมต่าง ๆ เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก กิจกรรมทางศิลปะต่าง ๆ มุมสำหรับ เล่นเกม เครื่องเล่นเกมต่าง ๆ ครูควรหาเวลาส่งเสริมให้เด็กสนใจกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยเลือกเวลาที่เด็กอยู่ร่วมกัน เช่น ในช่วงโมงสนทนาตอนเช้า โดยครูอาจเสนอแนะว่าเด็กควรทำอะไรบ้าง ในช่วงที่เด็กจะเล่นอย่างอิสระ ครูควรแนะนำขอบเขตในการเล่นว่ามีแค่ไหน เมื่อเล่นเสร็จแล้วควรช่วยกันเก็บของเข้าที่โต๊ะให้สะอาด เพื่อให้คนอื่นได้มาเล่นบ้าง ครูควรดูว่าอุปกรณ์ขาดเหลืออะไรบ้าง

2. การเล่นสมมติ (Dramatic Play) หรือการเล่นสมมติบทบาททางสังคม (Social Dramatic Play) โดยเด็กจะเล่นสมมติเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เขารู้จัก เช่น พ่อ แม่ หมอ คนใช้ ฯลฯ การเล่นสมมติจะเป็นการสร้างประสบการณ์เพื่อให้เด็กเข้าใจบทบาทต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ในสังคม ซึ่งเขาจะต้องเติบโตขึ้น การเล่นสมมติไม่ใช่การแสดงบทบาทที่ แต่การเล่นสมมติอาจจะเกิดขึ้นได้เองทุกเวลา เมื่อเด็กอยากเล่น ไม่ว่าจะเวลาที่เด็กเล่นอยู่ที่มุมบ้าน มุมบล็อก มุมหมอ ทั้งขณะที่เด็กอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับเพื่อน ทั้งขณะอยู่ในห้องหรือนอกห้อง ที่โรงเรียน ที่บ้านหรือที่ไหน ๆ ในการเล่นสมมติเด็กควรมีอิสระที่จะคิดและใช้จินตนาการได้อย่างเสรี

แฮมมอนด์ (Hammond . 1967 : 248 – 259) ได้แบ่งการเล่นออกเป็นการเล่นกลางแจ้ง และการเล่นในร่ม

1. การเล่นกลางแจ้ง (Outdoor Play) การเล่นกลางแจ้งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อเด็กในวัยนี้ การเล่นนอกห้องจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ ในขณะที่เด็กเล่นเขาจะเรียนรู้ที่จะแบ่งปันอุปกรณ์การเล่นกับเพื่อน

2. การเล่นในร่ม (Indoor Play) การเล่นในร่มมักจะเป็นการเล่นภายในห้อง ในการจัดการเล่นในร่มมีสิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ เนื้อที่ เนื้อที่ที่เหมาะสมสำหรับการเล่นในร่มควรมีขนาดกว้างขวางพอที่เด็กจะเคลื่อนไหวได้อย่างสบาย โดยไม่รู้สึกรำคาญจนเกินไป เนื้อที่ที่เหมาะสม 50 ตารางฟุต และ ขนาด 40 ตารางฟุต สำหรับเด็กที่มีอายุมากขึ้น

3. พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการของเด็กปฐมวัย มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน เช่น

พัชรี ผลโยธิน (2540 : 59 – 60)อ้างถึงใน ศิรินันท์ ถักยิตานนท์ 2550 : 16)

กล่าวว่า พัฒนาการ หมายถึง โครงสร้างด้านการทำงาน การจัดระเบียบส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งทำให้มีการเพิ่มมวลทั้งด้านขนาด ความแตกต่าง ความสลับซับซ้อน การผสมกลมกลืน วัตถุประสงค์ที่อยู่ที่อยู่ในภาวะถึงขีดสุดรวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีความคงทนถาวร เนื่องมาจากการเรียนรู้

วาโร เฟ็งสวัสดิ์ (2544 : 43) ให้ความหมายของพัฒนาการ ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางโครงสร้างต่าง ๆ ของร่างกาย ที่เด็กแต่ละคนจะพัฒนาไปถึง รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของขนาดร่างกาย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ (Quality)

นักวิชาการได้แบ่งพัฒนาการของเด็กออกเป็นด้านใหญ่ ๆ 4 ด้านดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย 2. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ 3. พัฒนาการด้านสังคม และ 4. พัฒนาการด้านสติปัญญา

1. พัฒนาการด้านร่างกาย มีผู้ให้ความหมายของพัฒนาการด้านร่างกายดังนี้

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ อารมณ์ สุวรรณपाल และ ประภาพรรณ เข็มสุภาภิต (2551 : 6 - 8) ได้กล่าวถึง ความหมายของพัฒนาการด้านร่างกายว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางร่างกาย ความสามารถในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ และ กล้ามเนื้อเล็ก รวมถึงการทำงานประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

1. การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้าง และส่วนประกอบของร่างกายทางสรีรวิทยาตามแบบแผนของพัฒนาการในแต่ละวัย ในระยะปฐมวัยตอนต้น สัดส่วนของร่างกายจะเปลี่ยนไป ช่วงแขนยาวขึ้น ศีรษะดูยาว เล็กกลงและได้ขนาดกับลำตัว ในขณะที่ลำตัวยาวและกว้างขึ้นเป็นสองเท่าของเมื่อเกิดใหม่ ไหล่กว้าง แขนขายาวขึ้น ส่วนมือและเท้าก็ใหญ่ขึ้นเช่นเดียวกัน โครงกระดูกของเด็กวัยนี้จะแข็งแรงกว่าเมื่ออยู่ในวัยทารก กล้ามเนื้อเติบโตและแข็งแรงขึ้น ระบบประสาทและสมองของเด็กในช่วงปฐมวัยมีการเจริญเติบโต อย่างรวดเร็วมากกว่าระบบอื่น ๆ ของร่างกาย

2. ความสามารถในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น แขน ขา หัวไหล่ ฯลฯ ซึ่งโดยมากแล้วกล้ามเนื้อส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เด็กใช้ในการประกอบกิจกรรมประจำวัน เช่น เดิน วิ่ง ปีน กระโดด หันซ้ายขวา ฯลฯ พัฒนาการที่พัฒนาจากทักษะการเคลื่อนไหวขั้นต้นในช่วงวัยทารกที่เริ่มต้นจากความสามารถในการทรงตัว การเคลื่อนที่ที่

ยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนไปสู่ทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานที่มีรูปแบบและจุดมุ่งหมายมากขึ้น เช่น การวิ่งที่คล่องแคล่วว่องไว การกระโดดหลากหลายลักษณะ การปีนป่ายด้วยความชำนาญ เป็นต้น

3. ความสามารถในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็กและการทำงานประสานสัมพันธ์กัน การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็ก หมายถึง กล้ามเนื้อที่เด็กใช้ในการหยิบจับ

(Manipulative Abilities) สิ่งต่าง ๆ เช่น การจับดินสอ การติดกระดาษ การใช้กรรไกร การร้อยลูกปัด ฯลฯ ซึ่งส่วนมากจะอยู่ในบริเวณข้อมือ มือ นิ้วมือ การทำงานของกล้ามเนื้อเล็กในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ต้องให้ประสานสัมพันธ์กัน เช่น การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อมือ ตา ข้อมือ นิ้วมือ เป็นต้น ความสามารถด้านการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยพัฒนาช้ากว่ากล้ามเนื้อใหญ่ และยังทำงานไม่ประสานกันคือ โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมือและตา มีผลทำให้เด็กไม่สามารถใช้มือได้อย่างคล่องแคล่วเหมือนผู้ใหญ่

วี เกียสกุล (2547 : 358 - 359) กล่าวถึง พัฒนาการของเด็กปฐมวัยดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การเจริญเติบโตของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กปฐมวัย จะไม่รวดเร็วเหมือนวัยทารก แต่จะเป็นไปในอัตราคงที่ ส่วนที่พัฒนามากได้แก่ วุฒิภาวะระบบประสาท กล่าวคือ กล้ามเนื้อมัดต่าง ๆ จะแข็งแรงและทำงานประสานกัน ทำให้อวัยวะเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว สามารถทรงตัวได้ดีขึ้น อาจแยกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เด็กวัยก่อนประถมศึกษา จะมีอัตราการพัฒนาเป็นไปตามวัย เช่น เด็กอายุ 4 ปี จะสามารถเดินลงบันไดแบบสลับเท้าได้ดีกว่าเด็กอายุ 3 ปี หรือในการกระโดด เด็กอายุ 3 ปี จะกระโดดสองเท้าพร้อมกัน ครั้นอายุ 4 ปี จะสามารถกระโดดด้วยเท้าข้างเดียว และ จะกระโดดสลับเท้าได้ เมื่ออายุ 5 ปี เป็นต้นไป

2. กล้ามเนื้อเล็ก โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมือจะพัฒนาอย่างมากเช่นกัน ในการวาดภาพตามแบบ เด็กจะวาดรูปวงกลมได้ที่อายุ 3 ขวบ วาดรูปสี่เหลี่ยมได้ที่อายุ 4 ขวบ และ วาดรูปสามเหลี่ยมได้ที่อายุ 5 ขวบ เป็นต้น

การจะพัฒนาด้านร่างกายให้ได้ผลดีนั้น เด็กวัยนี้ควรได้วิ่งเล่นออกกำลังกายอย่างเพียงพอ เพื่อช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ส่วนกล้ามเนื้อมัดเล็ก ควรส่งเสริมให้ทำกิจกรรมที่ต้องใช้มือหยิบจับ เช่น เล่นค้อนไม้บล็อก ปั้นดินน้ำมัน วาดรูป แปรงฟัน ช่วยทำงานบ้านง่าย ๆ เป็นต้น

วาโร เฟ็งสวัสต์ (2544 : 44) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านร่างกาย หมายถึง ความเจริญเติบโตที่เกี่ยวกับร่างกายทั้งหมด เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการด้านน้ำหนักและส่วนสูงช้ากว่าทารก การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มักจะเปลี่ยนแปลงทางสัดส่วน กล่าวคือสัดส่วนของร่างกาย

เปลี่ยนไป ลักษณะหน้าตาแบบทารกหมดไป ช่วงแขนขาสูงขึ้น ศีรษะดูบางเล็กลงได้ขนาดกับลำตัว พัฒนาการของกล้ามเนื้อกระดูกและประสาทจะเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่าพัฒนาการทางด้านร่างกายหมายถึง การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของโครงร่าง น้ำหนักส่วนสูง การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ เป็นต้น

พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

พัชรี ผลโยธิน (2548 : 5 , 15-16) ให้ความหมายของพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ว่า พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ (emotional development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการเกิดอารมณ์หรือ ความรู้สึกในลักษณะต่าง ๆ เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว สุข ฯลฯ ความสามารถในการแยกแยะ และ ควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ด้วยท่าทาง สีหน้า และพฤติกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ พฤติกรรม และ ลักษณะอุปนิสัยของคนตลอดชีวิต ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา

ลักษณะพัฒนาการด้านอารมณ์โดยทั่วไป พบในเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1. อารมณ์กังวล ความกังวลของเด็กปฐมวัยเกิดจากเหตุการณ์หรือการกระทำของผู้อื่นที่ คั่นเคย ความกังวลอาจเกิดจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของเด็กเอง และเด็กอาจเลียนแบบหรือรับความกังวลมาจากพ่อแม่หรือบุคคลใกล้ชิด

2. อารมณ์โกรธ พบได้ปกติในเด็กปฐมวัย เป็นอารมณ์ของเด็กที่มักเกิดขึ้นเมื่อไม่สบาย ถูกบังคับ ถูกเร่ง หรือถูกบ่นว่ามากเกินไป ทำให้เครียด อาจแสดงออกโดยการร้องไห้ งอแง หงุดหงิด ขัดขืน การแสดงอารมณ์จะโกรธง่ายหายเร็ว ถ้ามีเหตุการณ์อื่นมาทดแทนจะลืมทันที ความก้าวร้าวซึ่งเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของอารมณ์โกรธจะพบมากในวัยนี้

3. อารมณ์กลัว เกิดจากการที่เด็กรู้สึกว่าตนเองขาดความปลอดภัยหรือบางสิ่งบางอย่างที่เด็กไม่เข้าใจเป็นสิ่งแปลกใหม่ สถานที่หรือคนที่ไม่คุ้นเคย เด็กจะกลัวการถูกทอดทิ้ง ความกลัวส่วนใหญ่มาจากจินตนาการของเด็กเอง เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่มีจินตนาการสูง ความกลัวจึงเพิ่มมากขึ้น เด็กจะกลัวความมืด กลัวความสูง กลัวสัตว์บางชนิดที่ไม่เคยเห็น กลัวผี กลัวแม่มด นอกจากนั้น ความกลัวยังเกิดจากการเลียนแบบผู้เลี้ยงดูอีกด้วย

4. อารมณ์อิจฉา พบได้ปกติเมื่อเด็กเริ่มรู้สึกว่ากำลังจะสูญเสียสิ่งที่ตนรัก โดยเฉพาะเมื่อมีน้องใหม่หรือมีสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น และเห็นพ่อแม่ให้ความสนใจมากกว่าตน อิจฉาเพื่อนบางคนที่ครูแสดงความรัก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีอารมณ์อิจฉาจะมีลักษณะ

เช่นเดียวกับอารมณ์โกรธ แต่ค่อนข้างก้าวร้าวกว่า บางคนมีพฤติกรรมเป็นเด็กกว่าอายุจริง เช่นคุณ
นีว ปีศาจวรรคที่นอน ร้องไห้ งอแง หรือ เกเร

5. อารมณ์อยากรู้ อยากเห็น เป็นอารมณ์ที่พบบ่อยในเด็กวัยนี้ ชอบสำรวจ
ดูคลำสิ่งต่าง ๆ ชอบซักถาม สนใจอยากรู้ แสดงออกโดยการใช้คำถาม “อะไร” “ทำไม”
“ของใคร” เป็นคำถามที่บอกให้ทราบถึงความอยากรู้ อยากเห็น ในสิ่งที่ได้สัมผัส

6. อารมณ์พึงพอใจหรือเบิกบาน เกิดจากอารมณ์ที่เป็นสุขหรือสามารถทำ
ในสิ่งที่ตนต้องการ หรือประสบความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ พอใจเมื่อได้รับคำชมเชย มี
ความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นกับผู้ใหญ่ทั้งนี้ เด็กที่อารมณ์ดีเกิดจากการ ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม
จากผู้ใหญ่ที่เข้าใจธรรมชาติของเด็กวัยนี้

วรี เกียสกุล (2547 : 362) กล่าวถึง พัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้าน
อารมณ์จิตใจ ว่าหมายถึง พัฒนาการที่มีรากฐานมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ลูก ในช่วง
แรกเริ่มของชีวิต เด็กเล็ก ๆ จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างทันทีและเปิดเผย โดยแสดงพฤติกรรม
ตามความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา บังคับที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่าง ๆ นั้นเกี่ยวข้องกับ
สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก และทำให้เด็กแต่ละคนมีอารมณ์ผันผวนและซับซ้อนแตกต่างกัน การ
จัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ดีสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการรับรู้ ความรู้สึกของตนเอง
ไปสู่การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น และการแสดงออกทางอารมณ์ที่เปิดเผยมุ่งการควบคุมอารมณ์ของ
ตนเองได้

สรุปพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ หมายถึง ความรู้สึกในลักษณะต่างๆ
ของเด็ก เช่น ความกลัว กังวล อิจฉา โกรธ อยากรู้ อยากเห็น รัก เป็นต้น

พัฒนาการด้านสังคม ได้มีผู้กล่าวถึง ความหมายและลักษณะของพัฒนาการ
ด้านสังคม ดังนี้

พัชรี ผลโยธิน (2551 : 5) กล่าวถึง ความหมายของพัฒนาการด้าน
สังคม (social development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น มีทักษะการปรับตัวอยู่ในสังคม รวมทั้งความสามารถในการช่วยเหลือ
ตนเองในชีวิตประจำวัน ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม

ลักษณะพัฒนาการด้านสังคม ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่เตรียมเด็กให้
พร้อมในการก้าวไปสู่สังคมนอกบ้าน เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคล
ในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกัน ลักษณะพัฒนาการด้านสังคมได้แก่

1. ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง (self concept) ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของเด็กเริ่มก่อรูปตั้งแต่เด็กเกิดและพัฒนาตลอดในช่วงปฐมวัย การที่เด็กรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไรนั้นเป็นผลสืบเนื่องสะสมมาจากการติดต่อสัมพันธ์และมีประสบการณ์กับบุคคลต่าง ๆ ที่แวดล้อมเด็ก

2. ความเป็นมิตรหรือมิตรภาพ (friendship) “ ความเป็นมิตรหรือมิตรภาพ ” เป็นการชอบกันระหว่างเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กันและเล่นด้วยกัน การเล่นของเด็กถือเป็นธรรมชาติสากลของเด็กทั่วโลกและนำไปสู่การเป็นมิตรกับเด็กอื่น โดยเด็กปฐมวัยเริ่มสนใจที่จะเล่นกับเด็กอื่นจากเดิมที่เคยเล่นคนเดียว (solitary play) หรือมองผู้อื่นเล่น (onlooker play) หรือเล่นแบบต่างคนต่างเล่นแม้จะนั่งอยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้เล่นด้วยกัน (parallel play) ก็เริ่มรู้จักเล่นด้วยกันแต่ไม่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพียงแต่อยู่ใกล้กันและพูดเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเล่น (associative play) และมารู้จักเล่นด้วยกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (cooperative play) ถึงแม้การเล่นในระยะแรกจะยังมีลักษณะเอาแต่ใจตนเอง หวงของและทะเลาะกันบ่อย แต่เด็กก็จะค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง ยอมรับความรู้สึกของผู้อื่น จนในที่สุดสามารถเล่นอย่างมีกฎกติกาต่าง ๆ

3. พฤติกรรมสังคมเชิงบวก เป็นความรู้สึกและการกระทำต่อบุคคลอื่นในทางบวก เป็นความสามารถที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือ และแบ่งปัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งจะกระทำเช่นนี้ได้บุคคลนั้นต้องรับรู้ความรู้สึกหรือทัศนคติของผู้อื่น เด็กที่มีพฤติกรรมร่วมมือ ช่วยเหลือ ปลอดภัย และแบ่งปันกับเพื่อนและผู้ใหญ่ แสดงว่า พฤติกรรมสังคมเชิงบวกกำลังถูกใช้ ทั้งนี้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมสังคมเชิงบวก โดยการผ่านการสังเกต การมีผู้ใหญ่เป็นตัวอย่าง และสภาพแวดล้อมในการเลี้ยงดู

วีรี เกียรติสกุล (2547 : 362) กล่าวถึง ความหมายของพัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้านสังคม ว่า พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง พัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด ภายในครอบครัวที่ติดต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งตนเอง และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีความสามารถตามวัยที่จะช่วยเหลือตนเองได้ดี เด็กวัยนี้เริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ชอบอิสระ มีความมั่นใจในตนเอง สนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีอารมณ์แปรปรวนง่าย ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ และยอมรับความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะ พฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

สรุปพัฒนาการทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการสร้าง ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การปรับตัวเข้ากับคนอื่น การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน และ การมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

วรี เกียสกุล (2547 : 371) กล่าวถึง พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยว่า พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง พัฒนาการในระยะความคิดแบบก่อนกฎเกณฑ์ คือ เด็กมีความคิดเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้ และใช้ความคิดในการแก้ปัญหาได้ แต่ความเข้าใจ เหตุผลนั้นยังไม่สมบูรณ์ ลักษณะที่สำคัญของความคิดในเด็กวัยนี้ มีความคิดฝันและจินตนาการค่อนข้างมาก จะถือตนเองเป็นศูนย์กลาง คิดว่าคนอื่นจะคิดแบบเดียวกับตน มีความสนใจใคร่รู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาของเด็กวัยนี้

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2544 : 69) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาได้แก่ การเล่น และการใช้ภาษาของเด็ก นอกจากนี้ยังหมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับตนเอง การรับรู้ รู้จักสังเกต จดจำ วิเคราะห์ การรู้จัก รู้เหตุผล ความสามารถในการแก้ปัญหา ตลอดจนการสังเคราะห์ ซึ่งเป็นความสามารถเชิงสติปัญญาในระดับสูง ซึ่งแสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ

พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2544 : 12 - 13) กล่าวถึง พัฒนาการทางสติปัญญาและภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยว่า เด็กสามารถทำได้ ดังนี้

1. สามารถที่จะคิดได้
2. สามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของต่าง ๆ
3. สามารถเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งของต่าง ๆ
4. เข้าใจภาษาเพิ่มขึ้น และรู้ว่าพูดถึงอะไร
5. สามารถอธิบายถึงความคิดและความต้องการของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
6. ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้
7. สามารถจำสิ่งของต่าง ๆ ได้
8. สามารถแก้ปัญหาต่างๆ และ ชับซ้อนได้

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537 : 60 - 70) กล่าวถึง พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยว่า เป็นความสามารถทางสติปัญญา เป็นกลไกสำคัญของการเรียนรู้ในการปฏิสัมพันธ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและเรียนรู้การมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยที่เด็กจะเรียนรู้และทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่ยาก

และซับซ้อนมากขึ้น ตามแบบแผนของพัฒนาการทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยเป็นไปตามความแตกต่างส่วนบุคคลและความแตกต่างระหว่างบุคคลในแต่ละช่วงอายุของเด็ก ดังนี้

1. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็กแต่ละคนตามวัย แบ่งเป็น

1.1 การเจริญเติบโตของสมอง ในช่วงปฐมวัยสมองมีการเปลี่ยนแปลงขนาดและโครงสร้างภายในของสมองต่อเนื่องจากวัยที่ผ่านมา มีการเพิ่มจำนวนเซลล์ประสาท ยังมีการเพิ่มขนาดของเซลล์ประสาทจากการห่อหุ้มของเยื่อไขมัน และเซลล์ที่เลี้ยงที่ทำหน้าที่หล่อเลี้ยงเซลล์ประสาทก็มีขนาดใหญ่ขึ้น สมองส่วนหน้าที่ควบคุมความสามารถทางสติปัญญา ภาษาพูด และการประสานงานการเคลื่อนไหวต่าง ๆ จึงพัฒนาสมบูรณ์มากขึ้น

1.2 ความสามารถทางการรู้คิด การรู้คิด หมายถึง ความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามหลักความเป็นจริง เด็กปฐมวัยมีความสามารถในด้านการรับรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้นกว่าช่วงวัยที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด

1.3 ทักษะทางภาษา เด็กปฐมวัยสามารถพูดจาได้ตอบถ้อยทอดความคิดของตนเองและทำความเข้าใจกับการสื่อความหมายของผู้อื่น ได้ดีขึ้น ความสามารถทางภาษา ได้แก่ ทักษะการพูด - ฟัง - อ่าน - เขียน ของเด็กในวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญ

1.4 ความคิดสร้างสรรค์ ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงอายุที่เด็กอยากรู้อยากเห็นช่างซักถาม มีลักษณะเด่นในเรื่องความสนใจสำรวจตรวจสอบสิ่งรอบตัว ชอบเลียนแบบ คิดฝัน และมีจินตนาการสูง การแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยมีหลายลักษณะ เช่น ความสามารถทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและจังหวะและภาษา เป็นต้น

1.5 พฤติกรรม เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านการเล่นที่ซับซ้อนขึ้นตามความสามารถทางการรู้คิดและวุฒิภาวะ ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้สภาพแวดล้อมรอบตัว

2. ความแตกต่างทางสติปัญญาระหว่างบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยแต่ละคนที่มีอัตราการพัฒนาไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยต่อไปนี

2.1 ระดับสติปัญญา ความแตกต่างของระดับสติปัญญาตามที่กำหนดโดยพันธุกรรม มีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้ดำเนินไปในอัตราที่แตกต่างกัน เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงจะพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ และการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างราบรื่นรวดเร็วกว่าเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำ

2.2 ลักษณะทางเพศ เด็กชายและเด็กหญิงในช่วงอายุ 3 - 6 ปี จะมีความแตกต่างทางสติปัญญาเล็กน้อย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางคณิตศาสตร์ ภาษา และ การเล่น โดยที่เด็กชายจะพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์และมิติสัมพันธ์รวดเร็วกว่าเด็กหญิง ขณะที่เด็กหญิงพัฒนาทักษะทางภาษาได้เร็วกว่าเด็กชาย นอกจากนี้เด็กหญิงมักสนใจการเล่นที่แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะมากกว่าเด็กชาย ที่ชอบเล่นใช้กำลังและค้นคว้าทดลอง

2.3 ภาวะโภชนาการ การได้รับสารอาหารสมส่วนตามความต้องการของร่างกายโดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย จะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตและมีพัฒนาการด้านต่างๆ เป็นปกติ โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของสมอง

2.4 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก พ่อแม่ที่อบรมดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ด้วยความรัก ความเข้าใจ และสร้างเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามความต้องการของเด็ก รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระภายในขอบเขตและยอมรับความสามารถของเด็ก ทำให้เด็กมีความสามารถทางสติปัญญาและการเรียนรู้ได้ดีกว่าเด็กที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลย ไม่สนใจเด็กหรือเข้มงวดกวดขันบังคับเด็กมากเกินไป

2.5 สถานภาพของครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การทำงานนอกบ้านของแม่ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ และสภาพแวดล้อมของบ้านมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาที่แตกต่างกันของเด็กปฐมวัย

พัฒนาทางสติปัญญา โดยสรุป หมายถึง ความสามารถในการคิด ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเปรียบเทียบ สังเกต ของเด็กปฐมวัย เป็นต้น

4. การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

4.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 20-21 , 47) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยว่า ไม่ใช่การอ่าน คัด เขียน และ คัดเลข เพราะการสอนเช่นนั้นเป็นการเร่งพัฒนาการเด็กให้เร็วไปกว่าธรรมชาติ เด็กไม่สามารถทำได้ ซึ่งเป็นการสร้างให้เด็กเครียดและคับข้องใจ และเป็นการทำลายสุขภาพจิตของเด็ก โดยธรรมชาติพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องจากง่ายไปสู่ความซับซ้อน การสอนเด็กปฐมวัยมิใช่การบอกเด็กให้ทำตามคำสั่งของครู หรือทำกิจกรรมตามที่ครูกำหนด แต่การสอนเด็กปฐมวัยคือ การแนะแนวและอำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ครูจัด สิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเกิดการอยากเรียนรู้ เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือปฏิบัติ ได้สัมผัส ได้ทดลอง และได้คิดแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดต้องมีความหลากหลาย และให้เวลาแก่เด็กมากพอ ดังนั้น การจัดประสบการณ์เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่จะทำให้เด็กได้รับความรู้ มีทักษะ

ปฏิบัติและเห็นในสิ่งต่าง ๆ ที่ครูต้องการให้รู้โดยสอดคล้องกับลักษณะความใคร่รู้ใคร่เรียนของเด็ก ซึ่งลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญดังนี้

1. เด็กได้สัมผัสจับต้อง โดยตรงด้วยตนเอง ไม่ว่าจะ เป็นประสบการณ์ในชั้นเรียน หรือนอกชั้นเรียน เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
2. เด็กเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้เลือกสิ่งที่คุณเองต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. เนื้อหาหรือสาระที่เรียนรู้มีความหมาย กล่าวคือ เหมาะกับอายุของเด็ก
4. ประสบการณ์การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง
5. สนับสนุนและให้โอกาสในการใช้ภาษา การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร
6. สร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และ การสร้างเสริมกิจกรรมทางสังคม
7. มีการสรุปแนวคิดและความรู้จากกิจกรรม มีการสะท้อนการเรียนรู้แบบมีระเบียบวิธีและมีการนำเสนอร่วมด้วย

ภรณ์ คุรุทัศนะ (2540 : 49) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยควรได้รับ มีการกำหนดจุดประสงค์ การดำเนินกิจกรรม โดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และในการดำเนินกิจกรรม ผู้สอนควรคำนึงถึงการ สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างครูและเด็ก เด็กกับเด็ก การจัดหาสื่ออุปกรณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ อย่างเหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความครอบคลุมของการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กล่าวโดยสรุป การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการดำเนินการให้เด็ก ได้รับความรู้ โดยเด็กควรเป็นผู้ริเริ่ม ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยครูจัดหาสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสม และเพียงพอไว้ให้

4.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ทัศนา แก้วพลอย (2544:102 -103) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก ปฐมวัย เป็นสิ่งที่ครูและผู้ดูแลเด็ก จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยนี้พร้อมที่จะ เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อบุคลิกภาพ และ พัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน การจัด ประสบการณ์ให้เด็กจึงมีความสำคัญดังนี้

1. ช่วยพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง การจัด สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ได้แก่ เครื่องเล่นสนามต่างๆ เครื่องเล่นสัมผัส การ เล่นตามมุม เกมการศึกษา เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนขยายประสบการณ์ให้แก่เด็กซึ่ง โรงเรียน จะต้องช่วยฝึกทักษะและพัฒนาทั้งกล้ามเนื้อใหญ่

2. ช่วยพัฒนาเด็กให้มีความมั่นคงทางจิตใจ มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง พฤติกรรมต่างๆ ที่เด็กแสดงออก ล้วนเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงประสบการณ์ที่เด็กได้รับและเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้น เมื่อเด็กมาโรงเรียน การได้รับความรัก การเอาใจใส่ การอบรมสั่งสอนพร้อม การสนับสนุนจากครูที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็ก จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
3. ช่วยพัฒนาให้เด็กรู้จักตัวเองและรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่สถานศึกษา สังคมของเด็กเริ่มกว้างขวางขึ้นเด็กได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนวัยเดียวกันกับครูและบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียน
4. ช่วยพัฒนาความสามารถทางด้านสติปัญญา การจัดประสบการณ์ที่เชื่อมโยงส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาให้แก่เด็ก การส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง จะช่วยให้เด็กอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้นต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยปกติแล้วเด็กในวัยนี้ เริ่มมีความสามารถและความเข้าใจทางภาษามากขึ้น การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม เช่น การตอบลือก การเล่นบทบาทสมมุติ การต่อภาพ งานศิลปะต่าง ๆ เพลงและการเคลื่อนไหว กิจกรรมเหล่านี้ จะช่วยกระตุ้นให้เด็กใช้เหตุผล จัดหมู่ประเภท จัดลำดับ จากการทดสอบจากของจริง โดยเด็กเป็นผู้สร้างความรู้ ความเข้าใจความคิดต่างๆ ด้วยตัวของเขาเอง ดังนั้น การจัดประสบการณ์ที่ฝึกฝนให้เด็กมีความสามารถและทักษะการคิด จึงเป็นสิ่งที่เด็กควรได้รับการพัฒนา

4.3 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ อารมณ์ สุวรรณपाल และ ประภาพรธรรม เอี่ยมสุภามิตร (2551: 21- 37) กล่าวว่า พัฒนาการด้านร่างกายเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากถ้าเด็กมีสุขภาพร่างกายดีจะส่งผลให้พัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคมดีด้วย การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กด้านร่างกาย ครอบคลุมด้านสุขอนามัย ประสาทการรับรู้ – การเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

1. การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมด้านสุขอนามัย

กิจกรรมที่จัดให้เด็กครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1.1 กิจกรรมส่งเสริมด้านโภชนาการ

กิจกรรมที่ควรจัดมีดังนี้ กิจกรรมการรับรู้ของประสาทสัมผัส และให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในเรื่อง รูป รส กลิ่น ผิวสัมผัส

1.2 กิจกรรมส่งเสริมด้านสุขนิสัย

สุขนิสัยของเด็กปฐมวัยครอบคลุมในด้านการขับถ่าย การดูแลความสะอาดร่างกาย การพักผ่อน และการออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขนิสัยด้านต่าง ๆ นี้ ครูควรฝึกเด็กและดูแลให้เด็กปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย

1.3 กิจกรรมส่งเสริมด้านความปลอดภัย

2. การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมประสาทรับรู้- การเคลื่อนไหว

2.1 กิจกรรมส่งเสริมด้านประสาทการรับรู้

การวางรากฐานการเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่มีพื้นฐานจากประสาทหรือการรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว การที่เด็กล้มตัวลงนอน เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับเนวราบ เมื่อเด็กยืนขึ้นเด็กจะเรียนรู้แนวตั้ง เด็กเรียนรู้รูปร่าง รูปทรงของสิ่งต่าง ๆ ในสภาพรอบตัว เด็กจากการรับรู้ทางหู ตา จมูก ปากและผิวหนัง ซึ่งการรับรู้จากประสาทสัมผัสจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเรียนรู้ของเด็ก

2.2 กิจกรรมส่งเสริมด้านมิติสัมพันธ์

มิติสัมพันธ์ เป็นการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของตนเอง การควบคุมการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวของเด็กจะทำให้เด็กเรียนรู้พื้นที่รอบตัว ทิศทาง

2.3 การรับรู้จังหวะเวลา

การรับรู้จังหวะเวลา เป็นการประสานส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเหมาะสมและเป็นอัตโนมัติ

3. การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

3.1 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่

กล้ามเนื้อใหญ่มักจะพัฒนาก่อนกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่ได้แก่ กล้ามเนื้อแขน ขา ลำตัว ซึ่งสามารถพัฒนาโดยกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงอายุ 4 – 5 ปี เด็กจะเริ่มใช้กล้ามเนื้อของร่างกายแตกต่างกันไปตามเพศของเด็ก การเล่นของเด็กจะใช้ร่างกายเป็นหลัก เช่น เล่นกระโดด การต่อสู้ และมักจะรวมตัวเล่นกันเป็นกลุ่ม กิจกรรมเพื่อส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ การเล่นกลางแจ้ง การเล่นในร่ม การออกกำลังกาย และการเคลื่อนไหวร่างกาย

3.1.1 การเล่นกลางแจ้ง (outdoor play) เป็นการเล่นนอกห้องเรียนเพื่อให้เด็กแข็งแรง ได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระเสรี เด็กจะเคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วน ทำให้กล้ามเนื้อทำงานได้อย่างประสานสัมพันธ์และมีประสิทธิภาพนอกจากนั้นการเล่นกลางแจ้งยังเป็นการตอบสนองพัฒนาการของเด็กทางอารมณ์ ความต้องการในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในการเล่นกลางแจ้ง เวลาส่วนใหญ่ของเด็กจะอยู่กับการมีอิสระในการปีนป่าย เล่นซ่อนหา ไล่จับผีเสื้อ ไล่จับแมลง โยคะโยทรายเป็นต้นกันน้ำ การเล่นเหล่านี้เป็นการเล่นกับสิ่งที่เป็นธรรมชาติและเป็นวิถีชีวิตของเด็ก ครูปฐมวัยส่วนใหญ่เชื่อว่า สนามเด็กเล่นเป็นพื้นที่ที่สนับสนุนและพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก นอกจากนั้นการมีปฏิสัมพันธ์ขณะที่เด็กเล่น ยังช่วยพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ ตลอดจนสติปัญญาของเด็กด้วย ตัวอย่างการเล่นกลางแจ้งได้แก่

3.1.1.1 การเล่นเครื่องกีดขวาง

3.1.1.2 การเล่น โคร่งไต่ / ราวโหน

3.1.1.3 การเล่นน้ำ / ทRAY

3.1.1.4 การเล่นเกม โยนลูกช่วง

นอกจากตัวอย่างการเล่นกลางแจ้งที่เสนอไว้ข้างต้น กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านกล้ามเนื้อใหญ่ ยังมีอีกหลายกิจกรรม ดังนี้

- การเดินบนกระดานทรงตัว
- ปีนบันไดและลิ้นทรงตัวลงมา (เล่นไม้ลิ้น)
- กระโดดเชือก
- แกว่งชิงช้า
- โยนถุงถั่ว / ถุงทราย
- โยน / รับบอล
- เล่นเต็งลูกบาสเก็ตบอล

ฯลฯ

3.1.2 การเล่นในร่ม (indoor play) เป็นการเล่นที่อยู่ภายในอาคารเรียน หรือใต้ถุนอาคารเรียน การเล่นในร่มมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เช่นเดียวกับการเล่นกลางแจ้ง การเล่นในร่มที่ส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่

3.1.2.1 การเล่นบล็อกใหญ่ หรือ บล็อกกลาง

3.1.2.2 การเล่นมอญซ่อนผ้า

3.1.3 การออกกำลังกาย

การออกกำลังกายในระดับปฐมวัยศึกษา อยู่บนพื้นฐานของการเคลื่อนไหวร่างกายตามที่ครูจัด อาจเป็นการปฏิบัติตามครู ตอบสนองหรือปฏิบัติตามที่ครูสั่ง การออกกำลังกายเป็นการควบคุมกล้ามเนื้อใหญ่ของร่างกาย การใช้ขาทีละข้างสลับกัน น้ำหนักจะลงที่ขาเป็นการพัฒนาการทรงตัวของเด็ก

3.1.4 การเคลื่อนไหวร่างกาย

การเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นทักษะพื้นฐานการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เป็นการสร้างและพัฒนาให้เด็กตระหนักในหน้าที่ของร่างกาย สามารถควบคุมการใช้งานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กันอย่างถูกต้องจังหวะเวลา การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบด้วย การควบคุม การทรงตัว การควบคุมการใช้กล้ามเนื้อแขน / ขา และการตระหนักใน

การเคลื่อนไหว ในระดับปฐมวัยกิจกรรมที่จะส่งเสริมและพัฒนาการการเคลื่อนไหวร่างกาย สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ การเคลื่อนไหวพื้นฐาน การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ / คนตรี

1. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน การเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัยโดยธรรมชาติ เป็นการเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การนั่ง การยืน การเดิน การวิ่ง การกระโดด กระโจน ก้าว กระโดด สามารถนำมาจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ได้ดังต่อไปนี้

- 1.1 กิจกรรมเคลื่อนไหวตามสัญญาณ
- 1.2 กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามผู้นำ
- 1.3 กิจกรรมเลียนแบบตัวละครสัตว์

2. การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบจังหวะ / คนตรี การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบจังหวะ / คนตรี อาจนำวิธีการของการเคลื่อนไหวพื้นฐาน มาใช้ประกอบกับจังหวะหรือประกอบคนตรีก็ได้ ซาโก โปโล (Zachopoulou 2004) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย ประกอบจังหวะ / คนตรี ไว้ 3 ประเภทคือ

2.1 การเคลื่อนไหวด้วยกาย โดยการเคาะ ตี จังหวะ เช่น ตบมือ ตะเข้ ด้วยมือสองมือ เคาะเท้า ฯลฯ อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ แทมโบลิน ท่อนไม้เล็ก ๆ เครื่องเคาะไม้ตะเกียบ จังหวะที่ใช้เป็นจังหวะ 8 ตัวโน้ต เด็กได้เรียนรู้และตระหนักเกี่ยวกับร่างกายของตนเอง เรียนรู้พื้นที่ ระดับ ช่องทาง และแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวที่เป็นของตนเอง

2.2 การเคลื่อนไหวตอบสนองสัญญาณ เด็กใช้ร่างกายเรียนรู้ตำแหน่งพื้นที่โดยการใช้อวัยวะและอุปกรณ์ เช่น กระดาษ ริ้วผ้า ลูกโป่ง ลูกตุ้ม โดยเด็กจะเดินหน้าถอยหลังประกอบการใช้สิ่งของในการเคลื่อนไหวแบบต่าง ๆ การใช้การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่อยู่กับที่ ด้วยการใช้อวัยวะ / คนตรี กำกับ เด็กจะรับรู้เสียง เรียนรู้จะฟังจังหวะจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูกำหนด

2.3 การเคลื่อนไหวที่ซับซ้อน เด็กจะเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างจังหวะ / คนตรี และ การเคลื่อนไหว เช่น เมื่อเสียงดังขึ้น เด็กจะเคลื่อนตัวไปในวงที่กว้างขึ้น หรือระยะทางที่ไกลกว่าเดิม

การเคลื่อนไหวและจังหวะมีความสำคัญต่อร่างกาย คือช่วยให้มีบุคลิกภาพดี การเคลื่อนไหวมีมิติสัมพันธ์กว้างขวางขึ้น เป็นกิจกรรมออกกำลังกาย และส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์ขึ้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551:117 - 118) กล่าวถึง คุณค่าของกิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมที่การศึกษาปฐมวัยจัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโต โภชนาการ และ

สุขภาพ คงไม่จำเพาะการเคลื่อนไหวกับดนตรีหรือจังหวะ แต่เป็นการเคลื่อนไหวที่หลากหลายหรือบูรณาการ โดยลักษณะของกิจกรรมการเคลื่อนไหวมีคุณค่า ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการร่างกาย ด้วยการให้เด็กมีกิจกรรมทางกายตามวัยที่เหมาะสม
 2. ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม กิจกรรมการเคลื่อนไหวควรจัดเป็นกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม 2 คน 3 คน หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน
 3. ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา กิจกรรมการเคลื่อนไหวยังต้องใช้การฟัง คือ คำชี้แจงของครู แต่สิ่งที่ควรเสริมคือ การพูดและการสื่อภาษา การทำกิจกรรมเคลื่อนไหวทำให้เด็กรอบรู้มโนทัศน์ใหม่ ๆ พัฒนากลไก และความสามารถอื่น ๆ การมีส่วนร่วมกับสิ่งแวดล้อม กระทำ และประสบการณ์ ซึ่งกิจกรรมเคลื่อนไหวสามารถบูรณาการการเรียนรู้ภาษาและหนังสือเข้าไปด้วยได้
 4. ส่งเสริมการคิดและการจำ ถ้าครูต้องการใช้กิจกรรมเข้าจังหวะ โดยใช้เพลงประกอบ ครูควรใช้เพลงบรรเลงแล้วให้เด็กสังเกตจังหวะทำนอง และเสียงดนตรีเพื่อให้เด็กคิดและจินตนาการ
 5. ส่งเสริมการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งบุคคล สิ่งของ สถานที่ การเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเคลื่อนไหวอยู่กับที่ การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่คนเดียว หรือการเคลื่อนไหวเป็นกลุ่ม สิ่งที่เด็กค้นพบ คือการใช้พื้นที่ การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยท่าทาง ที่นอกจากเด็กจะได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ของกลไก การเคลื่อนไหวแล้ว เด็กยังได้รู้จักร่างกาย การใช้พื้นที่ การรู้จังหวะ ระดับการเคลื่อนไหว และทิศทางการเคลื่อนไหว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวบอกให้เด็กรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น
 6. สร้างเสริมสมาธิ
 7. พัฒนาบุคลิกภาพ กิจกรรมการเคลื่อนไหวทำให้เด็กได้กล้าแสดงออก มีความคิด มีจินตนาการ การที่เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ที่ถูกต้องไม่ก้าวร้าว อีกทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหวยังสามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและการตระหนักรู้ความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ การแสดงออกทางอารมณ์ ความเป็นมิตร และการทำท่าย ซึ่งกิจกรรมการเคลื่อนไหวสามารถเข้าถึงบุคลิกภาพที่ต้องพัฒนาได้
- กิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ดีสำหรับเด็กปฐมวัยต้องเป็นกิจกรรมที่เสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ให้กับเด็กอย่างมีความหมายทั้งด้านส่งเสริมพัฒนาการและสุขภาพไปพร้อมกัน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 103 - 106) กล่าวถึง กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก หรือ กล้ามเนื้อที่นิ้วมือ และข้อมือ รวมถึงการเคลื่อนที่ของสายตา และการทำงานร่วมกันระหว่างตากับมือ การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กมีความสำคัญกับเด็กมากเพราะเป็นการสร้างความพร้อมในการเรียน ฝึกการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือแล้วยังเป็นการพัฒนาทักษะการใช้มือ เพิ่มความเจริญงอกงามของใยประสาท เนื่องจากการกระตุ้นจากปลายกล้ามเนื้อมัดเล็กจะส่งผลต่อไปยังใยประสาท ทำให้เพิ่มความงอกงามของใยประสาท กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กในสมัยก่อนที่ใ้ช้มาก ได้แก่ การเล่นแมงมุมขยุ่มหลังคา การเล่นจ้ำจี้ แต่ในปัจจุบัน กิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กมีหลายกิจกรรม เช่น การปั้น การฉีก การตัด การปะ การวาดภาพ ระบายสี และการพับ

การปั้น การปั้นถือเป็นการกิจกรรมหลักที่เด็กคุ้นเคยมาก่อนแม้ไม่ได้เข้าโรงเรียนอย่างน้อยก็เป็นการปั้นดินเหนียว การปั้นเป็นงานส่งเสริมการทำงานของกล้ามเนื้อฝ่ามือ ข้อมือ และนิ้ว ในการบีบ บี ดึง นวด ทูบ การประดิษฐ์ ซึ่งส่งผลให้เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมือ กระบวนการพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กด้วยการปั้นนี้จะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการเขียนหนังสือ ด้วยการปั้นเป็นพื้นฐานในการควบคุมกล้ามเนื้อ การหยิบจับดินสอ หรืออุปกรณ์ในการเรียนได้ดี การปั้นของเด็กแต่ละช่วงอายุอาจแตกต่างกัน แต่จุดประสงค์ของการปั้นที่สำคัญอยู่ที่การให้เด็กฝึกกล้ามเนื้อมือ การใช้สายตา และการประสานงานของกล้ามเนื้อมือและตา วัสดุที่นำมาใช้ได้แก่ ดินเหนียว ดินน้ำมัน ปัจจุบันนิยมใช้แป้งหรือแป้งโด

การฉีก การตัด การปะ กิจกรรมการฉีกกระดาษ การตัด การปะติดกระดาษบนภาพ รวมถึงการตกแต่งเป็นกิจกรรมของการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยเน้นความสามารถการจับ การถือและการกะประมาณ ซึ่งเด็กแต่ละอายุมีความสามารถต่างกัน ดังนี้

เด็กอายุ 3 - 4 ขวบ ฉีกกระดาษตามรูปร่างภาพได้ สามารถใช้กรรไกรตัดกระดาษเป็นเส้นยาว ๆ ได้

เด็กอายุ 4 - 5 ขวบ แปะกระดาษตามรูปรอยได้ ตัดกระดาษตามรูปรอยได้

เด็กอายุ 5- 6 ขวบ ใช้กรรไกรได้คล่อง ตัดกระดาษตามรอยพับต่าง ๆ ได้ ปะติดตกแต่งภาพในกรอบได้

การวาดภาพ ระบายสี การวาดภาพระบายสีเป็นสิ่งที่เด็กปฐมวัยชอบมาก เพราะกิจกรรมวาดภาพระบายสี เป็นสื่อสัญลักษณ์ที่บอกให้ผู้อื่นรู้ว่า การวาดภาพระบายสีช่วยให้เด็กได้ระบายความคิด ความรู้สึก อารมณ์ สร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

เด็กอายุ 4 – 5 ขวบ

- จับดินสอด้วยท่าทางที่ถูกต้องได้ดี

- เขียนรูปตามแบบได้
- วาดรูปสิ่งที่คุ้นเคยได้
- วาดรูปคนครบส่วนประกอบของร่างกายได้
- วาดรูปบ้านได้
- ระบายสีรูปทรงและแบบอิสระได้ในกรอบรูป

เด็กอายุ 5 - 6 ขวบ

- วาดรูปคนและเสื้อผ้า ให้รายละเอียดได้
- เขียนรูปตามจินตนาการหรือตามคำสั่งได้โดยไม่มีแบบ
- ระบายสีได้สวยงามในภาพที่มีความละเอียดขนาดเล็กโดยอยู่ในกรอบรูป

การพับ เป็นกิจกรรมเพิ่มความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อนิ้วมือ ข้อมือ และการใช้สายตา ให้สัมพันธ์กับมือ

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ อารมณ สุวรรณपाल และ ประภาพรณ เอี่ยมสุภามิต
(2551: 38 - 40) กล่าวถึง การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมกล้ามเนื้อเล็ก ไว้ดังนี้

กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยเป็นกล้ามเนื้อที่มีขนาดเล็ก ได้แก่ กล้ามเนื้อนิ้วมือ กล้ามเนื้อตา เป็นหลัก กล้ามเนื้อทั้งสองส่วนมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเขียนของเด็ก เนื่องจากกล้ามเนื้อเล็กเป็นกล้ามเนื้อที่ใช้หยิบจับสิ่งของ ตุ๊กตา และเครื่องเล่น ตลอดจนการช่วยตนเองในการแต่งตัว ทำความสะอาด รับประทานอาหาร กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อเล็ก คือ มือ นิ้วมือ เด็กปฐมวัยควรมีความแข็งแรงในการใช้มือและนิ้ว เพื่อจะได้มีความพร้อมในการเขียนต่อไป กิจกรรมที่ควรจัดให้เด็กครอบคลุม กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก และกิจกรรมพัฒนาการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็กเป็นกิจกรรมที่ฝึกความสามารถในการใช้นิ้วมือ และมือได้อย่างมั่นคง กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็กมีดังนี้

1.1 กิจกรรมกล้ามเนื้อเล็ก

- ปั้น คลึง ดินหรือแป้งปั้น หรือดินน้ำมัน เป็นรูปต่างๆด้วยนิ้วมือ

และอุ้งมือ

- ใช้นิ้วมือปั้นดินเป็นลูกบอลเล็ก ๆ
- ตัดก้อนดินด้วยมีดพลาสติก
- ฉีกกระดาษ แล้วขยำเป็นลูกบอล
- ใช้คีมหนีบของ
- ใส่ลูกแก้วในอุ้งมือทั้งสองแล้วเขย่ามือ

- ร้อยหรือเย็บด้วยเชือกฟาง
- ไข่ที่หยอดตาเล่นหยดสีเป็นภาพ
- เล่นหุ่นนิ้วมือ / หุ่นมือ
- ตัดกระดาษที่ไม่ใช้แล้ว
- ม้วนกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ
- ตัดดินด้วยกรรไกร
- ตัดหลอดน้ำหรือริ้วกระดาษ

1.2 กิจกรรมประสาทการรับรู้ กิจกรรมประเภทนี้ควรให้เด็กปฏิบัติบ่อย ๆ เพื่อพัฒนาความแข็งแรง และความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อเด็ก นอกจากนั้นกิจกรรมนี้ยังสร้างเสริมพัฒนาให้เด็กมีความตระหนักในเรื่องหน้าที่ของมือ

- ใช้มือเดิน (นิ้วมือ)
- เดินแบบปูด้วยนิ้วมือ
- เกมตบมือ
- จับลูกโป่ง หรือฟองสบู่ให้อยู่ในมือ
- ใช้นิ้วปอกหรือลอกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น ปอกผลไม้
- วาดรูปในสื่อที่มีพื้นผิวต่างกัน

1.3 กิจกรรมส่งเสริมความถนัดของการใช้มือ กิจกรรมต่อไปนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเลือกใช้มือที่ถนัด

- กระตุ้นให้เอื้อมข้ามตัวหยิบของที่ละแขน ไม่ควรบังคับหรือให้เด็กหยุดหยิบของด้วยมือซ้าย
- เริ่มให้เด็กรู้จักและตระหนักในการใช้ร่างกายข้างขวา เช่น ให้เตะบอลด้วยขาขวา ขาซ้าย เลียนแบบท่าต่าง ๆ ด้วยการเล่นเกม “ทำตามสั่ง”
- วาดภาพระบายสี จากจุดหนึ่งทแยงไปอีกจุดหนึ่งหรือ ลากเส้นทแยงซ้าย ลากเส้นทแยงขวา

2. กิจกรรมพัฒนาการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมพัฒนาประสานสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาปฐมวัยส่วนใหญ่จัดให้เด็กเพื่อเตรียมกล้ามเนื้อเล็กและทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กให้พร้อมก่อนการเริ่มเขียนตัวหนังสือ กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการเขียน ได้แก่ กิจกรรมหลัก ๆ ดังนี้

2.1 กิจกรรมเสริมทักษะกล้ามเนื้อเล็ก เพื่อความมั่นคงของร่างกายเกิดขึ้นกับเด็ก มือและนิ้วมือของเด็กจะเริ่มทำงาน เคลื่อนไหวอย่างมั่นคง เด็กจะพัฒนาทักษะการใช้

กล้ามเนื้อได้ดีที่สุด เมื่อฝึกลากเส้นบนพื้นผิวตามแนวตั้ง เนื่องจากข้อมือสามารถบิดหรือองได้ตามทิศทางของมือ กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะกล้ามเนื้อเล็กมีดังนี้

- ลากเส้นตามรอยจากซ้ายไปขวา บนลงล่าง หลาย ๆ ครั้ง
- เล่นต่อจุดต่าง ๆ จากซ้ายไปขวา บนลงล่าง
- ลากเส้นรอบสแตนซิล โดยมือที่ไม่ถนัดถือสแตนซิลไว้ และใช้

มือที่ถนัดกดคตินสอดลากเส้น

- ใช้ผ้าสำลีที่ทำเป็นรูปทรงต่าง ๆ ต่อเป็นภาพบนแผ่นป้ายสำลี
- เขียนกระดานด้วยชอล์ก
- ระบายสีบนขาตั้ง

2.2 กิจกรรมควบคุมกล้ามเนื้อตา

- ใช้ไฟฉาย ฉายขึ้นเพดานให้เด็กนอนเคลื่อนสายตามองแสง

ไฟฉาย

- หารูปภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพใหญ่
- เกมเดินขึ้นเขาวงกต

2.3 กิจกรรมประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ / ตา

- โยนถุงถั่วลงตะกร้าหรือวงกลมที่ทำไว้
- โยนรับลูกบอลเริ่มจากลูกใหญ่ก่อน
- ฝึกโยนลูกบอลให้โคนเป้าที่ตั้งไว้
- เล่นตีลูกโป่งด้วยลูกโป่ง

กล่าวโดยสรุป การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายสามารถจัด

1. กิจกรรมส่งเสริมด้านสุขอนามัย ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมด้านโภชนาการ กิจกรรมส่งเสริมด้านสุขนิสัย กิจกรรมส่งเสริมด้านสุขนิสัย กิจกรรมส่งเสริมด้านความปลอดภัย 2. กิจกรรมส่งเสริมด้านประสาทรับรู้ - การเคลื่อนไหว และ 3. การจัดประสบการณ์ส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก

4.4 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม

พัชรี ผล โยธิน (2551: 26 - 34) กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาอารมณ์และจิตใจสำหรับเด็กปฐมวัยว่าเป็นกิจกรรมพัฒนาเด็กให้รู้จักรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งแสดงอารมณ์ในวิถีทางที่สังคมยอมรับ สภาพแวดล้อมและสื่อต่าง ๆ ต้องสนับสนุนพัฒนาการด้านนี้ ในขณะที่เด็กก็ต้องรับรู้ในพื้นฐานวัฒนธรรมของเด็กด้วย ทั้งนี้กิจกรรมที่น่าเสนอจะต้องช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกดังกล่าว และต้องเริ่มต้นที่ตัวเด็ก แล้วจึงขยายไปยังโลกที่แวดล้อมเด็ก

การใช้ลักษณะธรรมชาติของลูกวัยหัดเดินของเด็กปฐมวัยเป็นพื้นฐานการสำรวจอารมณ์ ช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอารมณ์ โดยใช้เหตุการณ์จริงที่ปรากฏในชั้นเรียน ในชุมชน เป็นสื่อ引导孩子สำรวจอารมณ์ จิตใจ และสังคม ที่เด็กต้องเผชิญกับการแบ่งปัน และต้องผลัดกันเล่นของเล่นกับเด็กอื่น ครูปฐมวัยจึงควรใช้วรรณกรรมหรือหนังสือนิทานเด็กเป็นสื่อนำอารมณ์ให้เด็กแสดงออก และ เกิดการเรียนรู้ ครูสามารถช่วยเด็กให้ค้นพบวิธีการแสดงอารมณ์ของตนหรือวิธีการแก้ปัญหา และช่วยให้เกิด โครงสร้างทางสติปัญญาสำหรับประสบการณ์ต่อไป การให้เด็กแต่งเรื่องขึ้นเอง รวมทั้งแสดงบทบาทสมมติตามเรื่องที่แต่ง และช่วยกันปรับแก้ไขเรื่องใหม่ จะช่วยทำให้เด็กเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (empathy) และพัฒนาความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์ กิจกรรมเหล่านี้มีทั้งกิจกรรมในห้องและนอกห้อง เรียนดังนี้

1. กิจกรรมในห้อง ช่วยให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก รวมทั้งความคิด ที่อยู่ภายในใจของเด็ก เช่น

1.1 กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กระบายความรู้สึก เช่น ปั้นดิน ปั้นแป้ง ทำให้เด็กสามารถทาบ คลึง หรือเล่นกับสีด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นการใช้มือเคลื่อนไหวอย่างอิสระ ช่วยทำให้เด็กระบายอารมณ์ได้อย่างเต็มที่ เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย แสดงความรู้สึกต่าง ๆ อาจทั้งตั้งใจ เสียใจ ทั้งยังช่วยให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ ฟังพอใจ ภาควิโมจิในงานของตน

1.2 กิจกรรมการเล่นบล็อก ในมุมเล่นบล็อกครูปฐมวัยสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม โดยฝึกให้เด็กตัดสินใจ แก้ปัญหาการเล่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิด เช่น มีเด็กเข้าไปล้มสิ่งก่อสร้างของเด็กอื่นจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม หรือมีสิ่งก่อสร้างล้ม หรือมีคนหัวเราะเขาสิ่งที่เด็กสร้าง นอกจากนี้ เด็กสามารถเลือกใช้วัสดุต่าง ๆ ประกอบการเล่นบล็อก เช่น ยานพาหนะ หุ่นสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างความเพลิดเพลิน และช่วยให้เด็กรู้จักโลกที่แวดล้อมรอบตัว และรู้จักบุคคลต่าง ๆ มากขึ้น

1.3 กิจกรรมวิทยาศาสตร์หรือการค้นพบ ถึงแม้กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาภาษาและสติปัญญาแต่ไม่ได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป บางกิจกรรมสามารถเน้นที่ความรู้สึก ตัวอย่างเช่น การดูแลสัตว์เลี้ยง ทำให้เด็กแสดงความรู้สึกในการปกป้องดูแล

1.4 กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติ ในมุมบ้าน มุมหมอ จะมีสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ เสื้อผ้า เครื่องครัว ฯลฯ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เด็กแสดงอารมณ์ สะท้อนความสนใจที่เด็กมีต่อบุคคลต่าง ๆ อย่างอิสระ หลากหลาย หรือจัดการกับความเครียด โดยผ่านการเล่น อาจสร้างเหตุการณ์พูดคุยแสดงความรู้สึกกับตุ๊กตา

1.5 กิจกรรมทางภาษาหรือห้องสมุด มีหนังสือนิทานที่สะท้อนความรู้สึก และวิธีการแสดงออกทางอารมณ์ซึ่งครูสามารถอ่านนิทานเหล่านั้นให้เด็กฟัง หรือให้เด็กคาดเดาว่าบุคคลในภาพรู้สึกอย่างไรกระตุ้นให้เด็กหาคำที่แสดงความรู้สึก การตอบสนอง มีการอภิปราย ทำไมเด็ก ๆ จึงคิดว่าบุคคลในภาพเศร้าหรือสุข หรือโกรธ

1.6 กิจกรรมดนตรีหรือการเคลื่อนไหว ดนตรีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นดนตรีไทย ดนตรีสากล ดนตรีคลาสสิก ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีพื้นบ้าน มักจะกระตุ้นการแสดงออกของเด็ก และทำให้การเคลื่อนไหวและความรู้สึกของเด็กถูกนำเสนออย่างเปิดกว้างอิสระ ช่วยให้เด็กคลายความเครียดด้วยวิธีการที่ยอมรับกันได้

2. กิจกรรมนอกห้องหรือกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยมักจะชอบ เพราะเป็นธรรมชาติของวัยที่ชอบเล่น และมีโอกาสได้แสดงออกอย่างอิสระ กิจกรรมนอกห้องเรียนหรือกลางแจ้งมีหลากหลาย ตั้งแต่การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำเล่นทราย การทำสวน การเดินสำรวจธรรมชาติ ฯลฯ นอกจากนี้ กิจกรรมศิลปะเช่น การละเลงสีด้วยนิ้วมือ สามารถนำมาจัดไว้ในนอกห้องเรียนได้เช่นกัน ซึ่งง่ายต่อการทำความสะอาดและไม่มีข้อจำกัดมากสำหรับพื้นที่นอกห้องกิจกรรมนอกห้อง/ กลางแจ้งจึงช่วยให้เด็กผ่อนคลายระบายความเครียด ความโกรธ ความกังวลได้อย่างเต็มที่

กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจ สำหรับเด็กปฐมวัยทางการรับรู้ อารมณ์ ความรู้สึก การแก้ปัญหาที่กระทบอารมณ์ จิตใจ และการแสดงออกทางอารมณ์ จิตใจ ดังนี้

2.1 การรับรู้อารมณ์ความรู้สึก เป็นการรู้จักความสุข กลัว เศร้าและโกรธ เด็กบางคนไม่สามารถใช้คำแสดงความรู้สึก เด็กต้องได้ยินคำเช่น สุข เศร้า โกรธ กลัว เพราะฉะนั้นภาพเกี่ยวกับอารมณ์ คือ เครื่องมือพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้อารมณ์ความรู้สึก

2.2 การแก้ปัญหาที่กระทบอารมณ์ จิตใจ เป็นการอธิบายความสุข ความเสียใจ ความกลัว ตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่น เด็กควรจะอธิบายหรือแสดงออกทางอารมณ์ด้วยคำพูด หรือแสดงออกด้วยพฤติกรรมอย่างไรที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนหรือได้รับอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ

2.3 การแสดงออกทางอารมณ์ จิตใจ เป็นการหาคำมาอธิบาย ประสบการณ์ทางอารมณ์ ตอบสนองต่อการสูญเสีย ต่ออันตราย ความกังวล แสดงออกทางอารมณ์ และแสดงความรัก เช่น เราอาจพบว่าเด็ก 4 ปี ร้องไห้เมื่อพบสัตว์ที่เลี้ยงตาย เด็ก 5 ปี เริ่มกลัวเมื่อดูรายการโทรทัศน์เรื่องหนึ่ง และรีบเดินออกไปเล่นที่อื่นแทน ฯลฯ การที่เด็กปฐมวัยแสดงออกทาง

อารมณ์นี้ จะทำให้ครูรับรู้ความรู้สึกของเด็กที่มีต่อตนเองและผู้อื่นทั้งยังสามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้การแสดงออกในวิถีทางที่เหมาะสม และที่สังคมยอมรับ

กิจกรรมพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสังคม คือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาให้เด็กเรียนรู้วิธีที่จะทำให้อตนเองสามารถประพฤติปฏิบัติตน มีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลได้อย่างเหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ สำหรับการสอนเด็กปฐมวัยให้เกิดพัฒนาการด้านสังคมต้องเริ่มต้นด้วยผู้ใหญ่ที่ต้องเป็นตัวอย่าง แสดงให้เด็กเห็นในความสามารถทางสังคม เช่น ความเป็นมิตร การช่วยเหลือแบ่งปัน การร่วมมือ ซึ่งเป็นขั้นแรกในการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม

การพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสังคม จะต้องวางแผนการจัดกิจกรรมที่เน้นไปในลักษณะที่เป็นความร่วมมือ มีใช้การแข่งขัน กิจกรรมปกติในสถานศึกษาปฐมวัยที่ช่วยพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสังคม ที่ควรนำมากล่าว มีดังนี้

1. กิจกรรมในห้องเรียนส่วนมากกิจกรรมที่พัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงานมากกว่าหนึ่งคน เช่น

1.1 กิจกรรมศิลปะ ควรจะให้เด็กตั้งแต่ 2 คน หรือมากกว่านี้ใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน โดยวางไว้ตรงกลางโต๊ะ หรือทำศิลปะแบบร่วมมือ ได้ผลงานร่วมกัน

1.2 กิจกรรมการเล่นบล็อก พื้นที่มุมบล็อกมักจะกว้างเป็นการสื่อให้เด็กทราบว่าที่มีว่างสำหรับเด็กจะเข้าไปเล่นมากกว่าหนึ่งคน เด็กอาจจะมีการพูดคุย วางแผน และเล่นด้วยกัน บางคนอาจเข้ามามองเพื่อนเล่น แนะนำเพื่อน หรือขณะที่เด็กเล่นบล็อกอยู่ใกล้ ๆ กัน อาจมีหลายครั้งก็นำไปสู่การเล่นก่อสร้างบล็อกร่วมกันได้

1.3 กิจกรรมวิทยาศาสตร์และการค้นพบ กิจกรรมวิทยาศาสตร์หลายกิจกรรมทำให้เด็กมากกว่า 1 คน มีโอกาสเล่นด้วยกัน เช่น ถ้าครูจัดวางแท่งแม่เหล็กไว้ในถาดพร้อมกับวัสดุต่าง ๆ หลายชิ้น ให้เด็กทดลองจะกลายเป็นจุดสนใจของเด็กหลายคน ขณะที่เด็กตัดสินใจว่าวัสดุชิ้นใดจะติดแม่เหล็ก เช่นเดียวกับการประกอบอาหารร่วมกัน ต้องอาศัยการตวง การชั่งส่วนผสม หรือการดูแลสัตว์เลี้ยงหรือต้นไม้ที่ปลูก ซึ่งครูสามารถส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการทางสังคมได้

1.4 กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติ ในพื้นที่หรือมุมเล่นบทบาทสมมติมักจะจูงใจให้เด็กเข้าไปพูดคุยกับเพื่อน การที่ครูจัดหาสื่อที่เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว เสื้อผ้า อุปกรณ์เครื่องใช้เครื่องครัว จะช่วยให้เด็กเกิดพฤติกรรมการร่วมมือได้

1.5 ภาษาและมุมหนังสือ เด็กจะสนุกสนานกับการอ่านนิทาน และเรื่องราวต่าง ๆ แม้เด็กจะอ่านคำต่าง ๆ ไม่ได้ หนังสือที่เด็กชอบมักจะถูกอ่านร่วมกัน มีการผลัดกันเปิดหนังสือ พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องในนิทาน หรือชี้ชวนดูภาพประกอบ

1.6 กิจกรรมเกมการศึกษา การที่เด็กมีโอกาสเล่นเกมร่วมกัน เช่น เกมลอดโต๊ะ จะกระตุ้นให้เด็กรับรู้และตระหนักถึงเพื่อนที่เล่นด้วย มีการมองกันและกัน มองบัตรที่อยู่ในมือเพื่อนเพื่อจะเดาว่ามีภาพที่ตนต้องการจับคู่หรือไม่

1.7 กิจกรรมดนตรีและการเคลื่อนไหว กิจกรรมนี้เด็กทั้งชั้นสามารถมีส่วนร่วมในเพลงที่เด็กคุ้นเคย ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (sense of community) นอกจากนี้เวลาที่ให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมในกลุ่มย่อย สมาชิกในกลุ่มสามารถช่วยกันคิดวิธีที่จะเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ หรือแม้แต่ประสบการณ์ที่ให้เด็กจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง ก็สามารถกระตุ้นความเป็นมิตรระหว่างเด็กกับเด็ก หรือครูกับเด็กได้ด้วย

2. กิจกรรมนอกห้องเรียน หรือ กิจกรรมกลางแจ้ง สภาพแวดล้อมที่จัดให้เด็กนอกห้องเรียน สามารถสนับสนุนการเล่นเป็นกลุ่มของเด็กได้ ตัวอย่างของกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ช่วยพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสังคม ดังนี้

2.1 การระบายสี การระบายสีบนฝาผนัง หรือเขียนภาพด้วยสีชอล์กบนพื้นซีเมนต์ร่วมกัน ถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2.2 การวางแผนทำสวน การวางแผนปลูกพืชในสวนเป็นกิจกรรมที่ใช้จัดได้ยาวนาน และเกี่ยวข้องกับเด็กจำนวนมาก เด็กมีโอกาสตัดสินใจว่าจะปลูกพืชชนิดใด ปลูกที่ใดในสวน จะเตรียมดินอย่างไร และใครจะรับผิดชอบช่วยกันดูแลรดน้ำต้นไม้

2.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ กิจกรรมนี้จะกระตุ้นปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม เช่น อุปกรณ์เครื่องเล่นสนามประเภทไม้กระดก ช่วยให้เด็กอย่างน้อย 2 คนต้องมีส่วนร่วม นอกจากนี้ แผ่นกระดาน กล้อง อุปกรณ์ที่ต้องอาศัยความร่วมมือของเด็กมากกว่า 1 คน ในการเคลื่อนย้ายเมื่อนำมาเล่น การเล่นทรายพร้อมทั้งมีอุปกรณ์ประกอบการเล่นจะจูงใจเด็กให้เข้ามาเล่นร่วมกัน เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเด็กอีกทางหนึ่ง

สมิท (Smith 1993) ได้เสนอกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้อย่างหลากหลาย อาทิ ความเป็นมิตรหรือมิตรภาพ ความร่วมมือ ความเมตตา กรุณา คึงตัวอย่างต่อไปนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมความเป็นมิตรหรือมิตรภาพ พฤติกรรมความเป็นมิตรของเด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการรับรู้และจำเพื่อนในชั้นได้ ดึงความสนใจคนอื่นด้วยวิธีการที่สังคมยอมรับ สนทนากับเพื่อนด้วยดี แสดงออกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของห้องหรือกลุ่ม รู้จักผู้อื่น และถูกผู้อื่นรู้จัก กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความเป็นมิตร เช่น

1.1 กิจกรรมเก้าอี้ดนตรี (สำหรับเด็กอายุ 4 ปีขึ้นไป)

1.2 กิจกรรมเสียงลิเกกลับ (สำหรับเด็กอายุ 5 ปีขึ้นไป)

2. กิจกรรมส่งเสริมการร่วมมือ (cooperation) การร่วมมือ คือ การทำงานกับบุคคลอื่น โดยมีเป้าหมายร่วมกันหรือเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่น เด็ก 3 คน ช่วยกันเก็บไม้บล็อกเข้าที่ พฤติกรรมที่แสดงถึงความร่วมมือของเด็ก อาจแสดงออกด้วยการนึกถึงจิตใจของผู้อื่น เช่น เด็กขยับที่ให้เพื่อนนั่ง เด็กวิ่งช้าลงเพื่อให้เพื่อนวิ่งตามให้ทัน หรือแสดงออกด้วยการประนีประนอม

3. กิจกรรมส่งเสริมความเมตตากรุณา ความเมตตากรุณาสามารถแสดงออกด้วยการรู้จักดูแล การแสดงความอ่อนโยน การช่วยเหลือหรือการปกป้อง

จิตตินันท์ เศษะคุปต์(2537 : 58 - 59) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การพัฒนาตนเองและความสามารถในการทำความรู้จัก และเข้าใจผู้อื่นในสังคม ได้แก่

1. กิจกรรมพัฒนาตนเอง การฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองตามความสามารถในการทำกิจกรรมง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น มารยาทการรับประทานอาหาร การแต่งตัว การทำความสะอาดตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีระเบียบวินัย อันนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งการแสดงออกที่เหมาะสมในสังคม

2. กิจกรรมความสัมพันธ์กับผู้อื่น การจัดกิจกรรมให้เด็กปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันและผู้อื่นในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเล่นในร่ม และกลางแจ้ง การเล่นเกม มีกติกาง่าย ๆ การไปทัศนศึกษาเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน การเชิญวิทยากรในชุมชนมาพบปะพูดคุยเรื่องต่าง ๆ ให้เด็กฟัง การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน จะช่วยให้เด็กมีโอกาสติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับผู้อื่น และทำความเข้าใจผู้อื่น ได้มากขึ้น

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของเด็กและยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สามารถใช้การเล่านิทานยกตัวอย่าง การตั้งคำถามให้เด็กคิดหรือใช้หุ่นเป็นสื่อ การใช้กิจกรรมในวงกลมให้เด็กแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน จะช่วยให้เด็กสามารถคิดและทำความเข้าใจการแสดงออกที่เหมาะสม ได้ดียิ่งขึ้น

4. กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทย การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สามารถกระทำโดยใช้กิจกรรมให้เด็กร่วมกันดูแลรักษาความสะอาดบริเวณสถานที่และอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กชมภาพยนตร์เกี่ยวกับธรรมชาติต่าง ๆ มีการเล่านิทาน ร้องเพลง เล่นบทบาทสมมติ และยกตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงถึงการรักษาและทำลายธรรมชาติและวัฒนธรรม นอกจากนี้การจัดให้เด็กมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติและแสดงความคิดเห็นของตนเองจะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุและผลของการแสดงพฤติกรรมแต่ละอย่าง ได้ชัดเจนขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมที่พัฒนาเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ และ สังคม ครูสามารถจัดได้อย่างหลากหลายทั้งในกิจกรรมปกติที่ปฏิบัติอยู่แล้ว และกิจกรรมที่ครูสามารถพัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับวัย พัฒนาการ ความสนใจของเด็ก และ จุดมุ่งหมายของการพัฒนา โดยบูรณาการให้เข้ากับกิจวัตรประจำวันของเด็ก

4.5 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

กฤษยา ตันศิลาชีวะ (2551 :147- 149) กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาการเขียนว่า การจัดการเรียนการสอนแบบเตรียมความพร้อมเหมาะกับเด็กอายุ 3 - 6 ขวบ เพราะเป็นวัยของการพัฒนาในทุกด้าน แต่ยังไม่ถึงระดับวุฒิภาวะความสามารถทางทักษะหลายอย่าง ยังต้องได้รับการฝึกหัดให้เป็นไปตามศักยภาพของเด็ก เช่นความสามารถเขียนมีน้อยมาก เหตุผลเพราะการขีดเขียนต้องใช้กล้ามเนื้อที่แข็งแรง เด็กวัย 3 - 6 ขวบ กล้ามเนื้อยังเล็ก และอยู่ระหว่างพัฒนาการ หากบังคับให้เด็กต้องใช้กล้ามเนื้อ เพื่อการขีดเขียนจึงเป็นการทำลายมากกว่าพัฒนา การเร่งรัดให้เด็กเขียนมีผลเสียหลายประการ เช่น ต้องใช้สายตามากเกินไป เกิดความเครียดทางอารมณ์ รู้สึกผิดหวังเมื่อเขียนไม่ได้ เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเขียน ที่สำคัญเกลียดเขียนและไม่อยากมาโรงเรียน ดังนั้นการขีด เขียน จึงไม่เหมาะกับเด็กวัยอนุบาล เว้นแต่การวาดภาพซึ่งเป็นการใช้กล้ามเนื้ออย่างอิสระของเด็กตามพัฒนาการ ซึ่งเป็นการสร้างเสริมความสามารถในการขีดเขียนสำหรับเด็ก

การพัฒนาทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวุฒิภาวะของเด็กด้านการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อและการรับรู้ เด็กจะเขียนได้ต่อเมื่อกลไกสมองด้านการเรียนรู้สัญลักษณ์ทางภาษาตัวอักษรมีความพร้อมก่อน จากนั้นเด็กจึงจะถ่ายทอดคำหรืออักษรนั้น ๆ ลงมาที่มือด้วยการลากเส้น แต่เด็กจะสามารถพัฒนาทักษะการเขียนได้ตามวุฒิภาวะของเด็ก กล่าวคือในชั้นอนุบาลเด็กควรมีอิสระในการเขียน อาจใช้เส้นประได้ เมื่ออายุ 4 - 5 ขวบ ส่วนการฝึกคัดเขียนจริงควรอยู่ในระดับประถมศึกษา ในการเรียนเขียนครูควรชักชวนให้เด็กเขียนด้วยการพูด จัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม มีสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้วให้เด็กเขียนอิสระ ไม่ควรเข้าไปช่วยเด็กเขียน

การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านภาษา

วรนาท รักสกุลไทย และ นฤมล เนียมหอม (2551 : 31- 35) กล่าวถึงการ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยว่า ควรจัดให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ไม่ควรเป็นการสอนทักษะทางภาษาอย่างเป็นทางการ แต่ควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความท้าทายให้เด็กเกิดความต้องการที่จะร่วมกิจกรรมและสามารถประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง หรือมีผู้ใหญ่คอยชี้แนะ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม

กับระดับพัฒนาการทางภาษาของเด็ก และช่วยให้เด็กก้าวไปสู่พัฒนาการทางภาษาในขั้นต่อไป ตัวอย่างการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1. การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ (morning message) เป็นกิจกรรมที่เด็กและครูได้สนทนาร่วมกันในช่วงเริ่มต้นกิจกรรมของแต่ละวัน หัวข้อที่ใช้สนทนาอาจเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และเหตุการณ์พิเศษของแต่ละวัน ซึ่งเด็กอาจเล่าเรื่องส่วนตัวของตนเอง หรือเล่าเกี่ยวกับสิ่งของที่ตนนำมา (show & tell) เด็กที่ได้เล่าเรื่องจะรู้สึกเสมือนว่าตนเองเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนกำลังพูดอยู่ นับว่าเป็นการช่วยขยายประสบการณ์ให้แก่เด็กคนอื่น ๆ

2. การอ่านออกเสียงให้เด็กฟัง (reading aloud) เป็นกิจกรรมที่ครูเลือกวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็กมาอ่านให้ฟัง ครูควรจัดให้มีช่วงเวลาเฉพาะสำหรับการอ่านออกเสียงให้เด็กฟัง กิจกรรมนี้เหมาะที่จะจัดเป็นกิจกรรมกลุ่มย่อยมากกว่าจัดสำหรับเด็กกลุ่มใหญ่ ครูควรอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวัน เพื่อช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและช่วยให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับการใช้หนังสือ

3. การให้เด็กเล่าเรื่องซ้ำ (story retelling) เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจับใจความ เด็กปฐมวัยเรียนรู้การจับใจความด้วยการฟังนิทาน ทั้งนี้ครูควรเสริมแรงอย่างเหมาะสมขณะเด็กเล่าเรื่องซ้ำให้ผู้อื่นฟังด้วย

4. การอ่านร่วมกัน (shared reading) เป็นกิจกรรมที่มีเครื่องมือหลักหรือสื่อพื้นฐานคือหนังสือเล่มใหญ่ ซึ่งขนาดของตัวหนังสือใหญ่พอที่เด็กที่นั่งอยู่ข้างหลังมองเห็นคำหรือตัวหนังสือในแต่ละหน้า หนังสือเล่มใหญ่ที่เลือกมาใช้ควรเป็นวรรณกรรมเด็กที่เป็นที่คุ้นเคยและเป็นประเภทหายได้

5. การอ่านอิสระ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกอ่านตามความสนใจ สื่อที่ใช้ในการอ่านอาจเป็นหนังสือประเภทต่าง ๆ คำคล้องจอง เนื้อเพลง หรือสื่อต่าง ๆ เช่น ป้ายข้อความต่าง ๆ ในห้องเรียน ป้ายประกาศเตือนความจำ คำแนะนำในการใช้และเก็บของเล่น คำขวัญ คำคล้องจองประจํามุม ป้ายสำรวจชื่อเด็กที่มาโรงเรียน ป้ายแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ รายการอาหาร และของว่างประจําวัน ปฏิทิน รายงานอากาศประจําวัน และ ป้ายอวยพรวันเกิดเพื่อน เป็นต้น

6. การอ่านตามลำพัง (independent reading) วิธีการส่งเสริมการอ่านที่ดีคือ การให้เด็กมีโอกาสในการอ่านจริง ๆ ครูควรจัดให้มีช่วงเวลาเฉพาะที่เด็กทุกคนรวมทั้งครูเลือกหนังสือมาอ่านตามลำพัง กิจกรรมนี้อาจใช้เวลาประมาณ 5- 10 นาทีต่อวัน ควรเป็นเวลาที่มีเด็กมีอิสระในการเลือกอ่าน โดยครูไม่ต้องมอบหมายงานต่อเนื่องจากการอ่านให้เด็กทำ

7. การเขียนร่วมกัน (shared writing) เป็นกิจกรรมที่ครูเขียนร่วมกับเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กใช้กระบวนการเขียนตั้งแต่การตัดสินใจแสดงความคิดที่ประมวลไว้ออกมาเป็นภาษาเขียน ตัวอย่างกิจกรรมการเขียนร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมสำรวจเด็กมาโรงเรียน ซึ่งให้เด็กได้ลงชื่อมาโรงเรียนตามความสมัครใจ จากนั้นเมื่อถึงเวลาสำรวจรายชื่อเด็ก ครูสามารถนำใบลงชื่อนี้มาใช้เขียนร่วมกันว่า มีเด็กมาโรงเรียนจำนวนเท่าไร หรือใคร ไม่มาโรงเรียนบ้าง กิจกรรมประกาศข่าว โดยการเปิดโอกาสให้เด็กหรือครูแจ้งข่าวสารที่ต้องการให้ทุกคนรับรู้ เมื่อครูเขียนตามที่เด็กบอกแล้ว สามารถนำข้อความดังกล่าวมาตีพิมพ์ประกาศ เป็นต้น

8. การเขียนอิสระ เป็นกิจกรรมที่เด็กริเริ่มเนื้อหาที่ต้องการสื่อความหมายอย่างอิสระในช่วงเวลาของกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม เช่น การเขียนถ่ายทอดความคิดที่ผลงานศิลปะ และผลงานการต่อบล็อก การบันทึกชื่อนิทานที่อ่าน การเขียนเพื่อทำอุปกรณ์ประกอบการเล่นสมมติ เช่น ใบสั่งยา เมนู เป็นต้น

อารมณ สุวรรณपाल (2551: 35 - 42) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดของเด็กปฐมวัยไว้ว่า

1. กิจกรรมหลัก ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และ กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นกิจกรรมหลักที่ส่งเสริมการคิดของเด็กปฐมวัยทั้งสิ้น

2. กิจกรรมส่งเสริมการคิด มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ เนื่องจากการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นการปลูกฝังให้พร้อมก่อนเริ่มการเรียนรู้และกิจกรรมที่เด็กชอบและยังช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการคิดได้ดังนี้

2.1 การเล่นดนตรี การเล่นเครื่องดนตรีเป็นการเรียนรู้เรื่องจังหวะ ให้ประสบการณ์เด็กให้มีความแม่นยำในจังหวะ กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้แก่ การเคาะ การตี การคิด การเป่า การเขย่า เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายให้ผ่อนคลาย

2.2 การเล่นเกม ได้แก่ การโยนและรับลูกบอล การวิ่งไล่จับ การกระโดด การวิ่งก้าวกระโดด การขี่จักรยาน เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายหลาย ๆ ส่วนให้สอดคล้องกัน

2.3 การวาดรูป การปั้น การทำกิจกรรมศิลปะ เป็นการช่วยเสริมสร้างการประสานกันระหว่างมือกับตาและมิติสัมพันธ์

2.4 การเล่นเกมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย การทำท่าเดินเป็นสัตว์ประเภทต่าง ๆ เล่นอุปกรณ์ ทำท่าตามคำสั่ง เป็นกิจกรรมที่ทำให้สมองผ่อนคลาย

2.5 การเดินสำรวจนอกห้องเรียน เป็นการเรียนรู้ของเด็กจากการสังเกต และรับรู้สิ่งต่าง ๆ เป็นพื้นฐานทางการคิด

3. ทำบริหารสมอง ทำที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย มีดังต่อไปนี้

3.1 การเคลื่อนไหวแบบสลับข้าง (cross – over movement)

เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายสลับข้าง เช่น ใช้แขนขวาแตะเข้าข้างซ้ายที่ยกขึ้น หรือยืดแขนไปข้างหน้าไขว้กัน ให้แขนซ้ายอยู่ด้านบนบนแขนขวา และแขนขวาอยู่ด้านบนข้างซ้ายสลับกันไปมา การเคลื่อนไหวทำนี้จะช่วยให้สมองสองซีกส่งถ่ายข้อมูลได้ดี

3.2 การยืดส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (lengthening movement)

เป็นการเคลื่อนไหวที่ยืดตัว เช่น ทำท่าข้างเดิน ทำมือขวาจับหัวไหล่ซ้าย ตามองที่มือขวาแล้วค่อย ๆ หันหน้าไปทางขวา ทำท่าซ้ำโดยใช้มือซ้าย จับไหล่ขวาตามองมือขวา แล้วค่อย ๆ หันหน้าไปทางซ้าย ทำนี้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของสมองส่วนหน้าและส่วนหลัง ช่วยให้เกิดสมาธิ

3.3 การเคลื่อนไหวเพื่อกระตุ้น (energizing movement)

เป็นการเคลื่อนไหวที่ช่วยกระตุ้นการทำงานของประสาท เช่น ใช้นิ้วชี้ทั้งสองข้างนิ้วชี้ที่ขมับทั้งสองข้างวนเป็นวงกลม ทำใช้นิ้วมือนิ้วโป้งทั้งสองข้างแล้วใช้นิ้วมือปิดหูเบา ๆ ทั้งสองข้างซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง

3.4 การบริหารร่างกายง่าย ๆ (useful exercise)

เป็นการบริหารอวัยวะส่วนต่าง ๆ เช่น กำมือทั้งสองข้างยกขึ้นไขว้กันระดับตา ตามองที่มือข้างที่อยู่ด้านบนนอกทำแบบเดียวกันโดยเปลี่ยนมือ ทำใช้สองมือปิดตาเบา ๆ ขณะที่ตาลืมอยู่ปิดให้สนิทจนรู้สึกดำมืด ปิดสักพักแล้วค่อยเอามือออก อีกทำหนึ่งที่ย่ายคือ ทำใช้นิ้วมือทั้งสองมือเคาะศีรษะเบา ๆ จนทั่วโดยเริ่มจากกลางศีรษะออกมาทางซ้ายและขวาพร้อม ๆ กัน

4. กิจกรรมวิทยาศาสตร์ เป็นกิจกรรมง่าย ๆ เช่น การผสมสี การปลูกผักจากเมล็ด การดูแลสัตว์เลี้ยง การสังเกตหน้าตาของตนเอง การชั่ง ตวง วัด ทราบ น้ำ ที่เด็กเล่น ล้วนเป็นประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่า วิทยาศาสตร์อยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของเด็ก มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ จะกระตุ้นและส่งเสริมการคิดผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่

1. สังเกตวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในมุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ
2. คิดสงสัยว่าทำไมจึงเกิดสภาพตามที่เด็กเห็น
3. คิดหาเหตุผลที่ทำให้เกิดสภาพการณ์ที่เด็กเห็น
4. ทดลองหาคำตอบจากสิ่งที่สงสัย
5. สังเกตผลที่ได้ และหาข้อสรุป

มุมวิทยาศาสตร์ นอกจากจะส่งเสริมด้านการคิดวิทยาศาสตร์แล้ว เด็กยังได้เรียนรู้ในด้านคณิตศาสตร์ด้วย การชั่ง ตวง วัด การนับ คาคะเน สังเกตจำนวนต้นไม้เล็ก ๆ ที่ขึ้นมา สังเกตรูปทรงของสิ่งของต่าง ๆ

5. กิจกรรมฝึกทักษะการคิด เป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้ฝึกฝนกระบวนการคิด เช่น การสังเกต เปรียบเทียบ การจัดพวก การสังเกตหาสิ่งผิดปกติ การคิดหาเหตุและผล เป็นต้น กิจกรรมนี้ส่วนมากจะเป็นกิจกรรมประเภทเกมการศึกษา หรือ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ซึ่งครูจะฝึกการสังเกต การสนทนา พูดคุยระหว่างครูกับเด็ก การโต้ตอบคำถาม กระตุ้นให้เด็กถาม สภาพการณ์เหล่านี้จะกระตุ้นให้เด็กคิด

6. การเล่น การเล่นมีคุณค่าโดยพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ขณะเด็กเล่นกับเพื่อนเด็กจะเรียนรู้การให้ การรับ มีการถกเถียง ได้แย้ง หัวเราะ มีการสมมติเป็นบุคคลต่าง ๆ เรียนรู้บทบาทบุคคลในสังคมเป็นการพัฒนาด้านสังคม นอกจากนั้นเด็กยังเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ของตนเองไปด้วยขณะเล่น เด็กจะสำรวจ สังเกต รับรู้ มีการทดลอง ค้นพบวิธีการ ปฏิบัติ และทำซ้ำ เด็กได้ประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการสำรวจ จับต้อง ได้เรียนรู้จากสิ่งที่เด็กเล่น ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้เด็กพัฒนาความคิดรวบยอด คิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพัฒนาการทางสติปัญญา

การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านการคิดสร้างสรรค์ นั้น อารี พันธุ์ณี (2551 : 36 - 48) กล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มุ่งจัดประสบการณ์ให้ครอบคลุมทั้งความคิดสร้างสรรค์และ พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

1. ประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมทางกาย ดังนี้

- 1.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ (นั่ง)
- 1.2 การเคลื่อนไหวให้เข้ากับจังหวะ
- 1.3 เคลื่อนไหวตามบทเพลง
- 1.4 ลมพัดพัด : เคลื่อนไหวตามบทเพลง
- 1.5 การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่เป็นวงกลม
- 1.6 การเคลื่อนไหวด้วยอุปกรณ์

2. ประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส สดชื่น ผ่อนคลาย ดังนี้

- 2.1 กิจกรรมมารู้จักอารมณ์กันเถอะ
- 2.2 กิจกรรมเรียนรู้อารมณ์จากภาพ
- 2.3 กิจกรรมวงกลมอารมณ์
- 2.4 กิจกรรมลมเพลมพัด คนอารมณ์
- 2.5 กิจกรรมหน้ากากอารมณ์
- 2.6 กิจกรรมบทบาทสมมติ

3. ประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม มีวัตถุประสงค์ให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ฝึกหัดการช่วยเหลือตนเอง การปรับตัว การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและผู้อื่น ดังนี้

- 3.1 กิจกรรมทักทายด้วยเพลง
- 3.2 กิจกรรมขอบคุณ – ขอโทษ
- 3.3 กิจกรรมมารยาทไทย

4. ประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา มีวัตถุประสงค์ให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว เรียนรู้การสังเกต การฟัง การคิด เปรียบเทียบ การคิดวิเคราะห์ และ คิดแก้ปัญหา ดังนี้

- 4.1 กิจกรรมจินตนาการ
- 4.2 กิจกรรมเดินมาราธอนสร้างสรรค์
- 4.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ ท่าทางของสัตว์
- 4.4 กิจกรรมปริศนาท่าทาง (การใช้ทำใบ้)
- 4.5 กิจกรรมจินตนาการตามอาชีพ
- 4.6 กิจกรรมเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว
- 4.7 กิจกรรมคิดแก้ปัญหา ภาษาสร้างสรรค์ : ปริศนาคำทาย
- 4.8 กิจกรรมกระรอกเข้าโพรง
- 4.9 กิจกรรมทำท่าทางตามผู้นำ

กล่าวโดยสรุปว่าการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมด้านภาษา การคิด ความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

4.6 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

วไลพร เมฆไตรรัตน์ (2549: 30 , 34 - 36) กล่าวถึง วิธีการจัดกิจกรรมในลักษณะของ “ การเล่นปนเรียน ” เพื่อนำเด็กไปสู่การพัฒนาและการเรียนรู้การเรียนรู้ของเด็กอาศัย

การที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอันนำไปสู่การรับรู้และความเข้าใจ ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงควรพิจารณาการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ควรจัดหาอุปกรณ์ซึ่งอาจจะเป็นของใช้ชนิดต่าง ๆ ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กสัมผัส จับต้องและรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนต่างๆ เช่น อุปกรณ์ในการเล่นกับน้ำ ประเภท อ่างน้ำ ถ้วย จานที่ไม่แตก อุปกรณ์การเล่นทราย ประเภทถัง พลั่ว จอบ รถบรรทุกพลาสติกคันเล็ก ๆ อุปกรณ์ เครื่องครัว เครื่องก่อสร้าง หรือช่างไม้ เครื่องดนตรีอย่างง่าย ๆ รูปภาพ หนังสือภาพนิทานต่าง ๆ ฯลฯ

2. เปิดโอกาสให้เด็กใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่คอย ดูแลอยู่ห่าง ๆ ในบางครั้ง จะต้องช่วยให้คำแนะนำสำหรับอุปกรณ์หรือของเล่นบางอย่างที่เด็กไม่มี ประสบการณ์มาก่อน

3. ในขณะที่เด็กกำลังเล่นอยู่ ผู้ใหญ่อาจจะคอยสนทนาหรือตั้งคำถาม เพื่อให้เด็ก ได้คิดค้นหรือเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถทางภาษาไปด้วย

4. เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรม และเล่นอย่างเจียว ๆ กับของเล่น ซึ่งกิจกรรม ต่างๆ ควรเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนให้เด็กเกิดความพร้อมทางด้านกลไก ต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การวิ่ง การโยน การกระโดด การจับขี้ การไต่ การผลักและการดึง การเตะ การคลาน การเคลื่อนไหวตามจังหวะ การตอก การทุบ การสร้าง เป็นต้น

5. การพูดคุย สนทนา ซักถาม อ่านหรือเล่านิทานให้เด็กฟัง ล้วนเป็นกิจกรรมที่ ส่งเสริมความสามารถทางภาษาของเด็กทั้งสิ้น นอกจากนี้อาจให้เด็กร้องเพลงอัดใส่เทป พูด หรือ เล่านิทานหรือบรรยายสิ่งต่าง ๆ ตามจินตนาการที่เด็กอยากเล่า ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กชอบ มากและจะเป็นวิธีการส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านอีกด้วย

6. ควรอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติให้เด็กเข้าใจอย่างง่าย ๆ รวมทั้ง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว เช่น แรงธรรมชาติ เครื่องกลง่าย ๆ ของเหลวและก๊าซ เสียง ความร้อน แสง แม่เหล็ก ไฟฟ้า ฯลฯ ในบางครั้งอาจจัดหาแท่งแม่เหล็กหรือแว่นขยายให้เด็กได้เล่น ซึ่งจะ พบว่าเด็กให้ความสนใจและทดลองเครื่องมือเหล่านี้ด้วยความอัศจรรย์ใจ

7. การเลี้ยงสัตว์และปลูกพืช จะทำให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับวงจรของสิ่งมีชีวิต การเลี้ยงดูประ โยชน์และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

8. ควรพาเด็กไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ ภูเขา ทะเล น้ำตก สวนสาธารณะ ฯลฯ เพื่อเป็นการสร้างโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้นให้แก่เด็ก

9. การหาอุปกรณ์เกี่ยวกับการวาด เขียน มาให้เด็กได้เล่น เช่น สีเทียน ชอล์ก พู่กัน สีน้ำ กระดาษ ดินสอ ฯลฯ เพื่อเป็นการเสริมสร้างจินตนาการ และเป็นการฝึก การใช้มือไปในตัวด้วย

10. เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นประเภทต่อเติมเสริมสร้าง ประเภทพลาสติก สร้างสรรค์ หรือวัสดุเหลือใช้ เช่น กล่องขนาดต่าง ๆ , แกนกระดาษชำระ ฯลฯ ให้เด็กได้มีความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ

5. สื่อการสอน

5.1 ความหมายของสื่อการสอน

สื่อการสอนมีผู้กล่าวถึงความหมายดังนี้

สุมาลี ชัยเจริญ (2547 อ้างถึงใน สุนัน แถวถึก 2550 : 42) กล่าวว่า สื่อ (media) คือ ตัวกลางที่ช่วยถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร ความรู้ เหตุการณ์ แนวความคิด สถานการณ์ ฯลฯ ที่ผู้ส่งสารต้องการส่งไปยังผู้รับสาร

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532 :108 อ้างถึงในอรุณศรี จันทร์ทรง 2548:127) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (สิ่งเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ได้ผู้ฟังได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอน สามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ และ ค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มิตรธิตาล อื้อเพชรพงษ์ (2545: 138) กล่าวว่า สื่อการสอน คือ วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นตัวกลางหรือช่องทางเพื่อเชื่อมโยง และถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน ไปสู่ตัวผู้เรียน จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างน่าสนใจและมีประสิทธิภาพและเพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้บรรลุวัตถุประสงค์

กิดานันท์ มลิทอง (2544:7) กล่าวว่า สื่อ เป็นคำมาจากภาษาละตินว่า “ medium ” แปลว่า “ ระหว่าง ” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูล เพื่อให้ผู้ส่ง และผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อใช้เพื่อเป็น “ สื่อการสอนและฝึกอบรม ” สื่อ นั้นจึงเป็นสิ่งที่บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และฝึกอบรมในรูปแบบของวัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิควิธีการ โดยอาจเป็นหนังสือ แผนภูมิ รูปภาพ สไลด์ แถบวีดิทัศน์ แผ่นโปร่งใส เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องวิซวลไลเซอร์ เครื่องเล่นวีซีดี ลำโพง ไมโครโฟน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศใน

รูปแบบเครือข่ายมาใช้ร่วมในการสอนและฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและได้รับประสิทธิผลเพิ่มขึ้นยิ่งขึ้นด้วย

ไฮนิสคส์ และ คนอื่น ๆ (Heinich and others, 1985 : 5) กล่าวถึงความหมายของสื่อการเรียนการสอน ว่า คือ พาหนะในการนำข้อมูลไปยังผู้รับเพื่อนำมาใช้กับการเรียนการสอน หรือส่งเนื้อความรู้ไปยังผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน

สรุปสื่อการสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้เป็นตัวกลางเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน

5.2 บทบาทและความสำคัญของสื่อการสอน

อรนุช ลิมตศิริ (2544 : 80) กล่าวว่า สื่อการสอนมีคุณค่าดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้นจากประสบการณ์ที่มีความหมายในรูปแบบต่าง ๆ
2. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยใช้เวลาน้อยลง
3. ช่วยให้ผู้เรียน มีความสนใจในการเรียนและมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง และช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบเอกัตภาพ
4. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ มั่นใจ และจดจำได้นาน
5. ช่วยส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนรู้
6. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ ในการเรียนรู้ได้
 - 6.1 ทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น
 - 6.2 ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
 - 6.3 ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็ว ให้ดูช้าลง
 - 6.4 ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้ดูเร็วขึ้น
 - 6.5 ทำสิ่งที่ใหญ่มากให้เล็กเหมาะแก่การศึกษา
 - 6.6 ทำสิ่งที่เล็กมากให้มองเห็นได้ชัดเจนขึ้น
 - 6.7 นำสิ่งที่เกิดในอดีต มาศึกษาในปัจจุบัน
 - 6.8 นำสิ่งที่อยู่ไกล มาศึกษาในห้องเรียนได้
7. ช่วยลดการบรรยายของผู้สอนลงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น
8. ช่วยลดการสูญเปล่าทางการศึกษาลง เพราะช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนสอบกนน้อยลง

9. ช่วยขยายระยะเวลาให้แก่การศึกษาได้ เช่น การศึกษาทางไกล โดยใช้ดาวเทียม หรือ เครื่องข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

10. ช่วยให้การสอนมีคุณภาพ ในกรณีที่ผู้สอนต้องสอนเนื้อหาวิชาเดียวกันซ้ำกัน หลาย ๆ กลุ่ม ผู้สอนอาจบันทึกเทป หรือ โทรทัศน์ หรือ วิดิทัศน์ ไว้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนทุกกลุ่มได้เรียนรู้ ข้อมูลจากสิ่งเดียวกัน เช่นเดียวกับ ความสำคัญของสื่อการสอนสำหรับเด็กเล็กในรูปของของเล่นและอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็จะช่วยให้คุณประโยชน์ต่อการเรียนดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่เป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของความคิดและความเข้าใจ

2. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ถึงสิ่งของและเหตุการณ์ที่มีปัญหาเกี่ยวกับขนาด กาลเวลา และ ระยะเวลา

3. ช่วยสร้างความสนใจ ทักษะคิดที่ดีของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ง่าย รวดเร็ว และ เพลิดเพลีน

4. ช่วยแสดงกรรมวิธีต่าง ๆ ซึ่งไม่สามารถอธิบายให้เห็นหรือเข้าใจได้ด้วยการบรรยาย ธรรมดา

5. ให้นักเรียนทั้งหมดมีประสบการณ์ร่วมกัน

6. ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน ต่อบทเรียนอยู่เสมอ

7. ช่วยให้ผู้เรียนมากขึ้น ใช้เวลาน้อยลง

8. ช่วยให้ผู้มีความทรงจำ ต่อสิ่งที่เรียนได้นาน และนำไปใช้ได้ดีกว่า

9. ช่วยลดจำนวนนักเรียนที่สอบตก

10. ช่วยเร่งการเรียนรู้ทางทักษะ โดยเสียเวลาน้อยลง และมีคุณภาพสูงขึ้น
กิดานันท์ มลิทอง (2531: 81-82) ให้ความสำคัญของสื่อการสอน ดังนี้

1. ประโยชน์ของสื่อกับผู้เรียน

1.1 เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.2 สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน

1.3 การใช้สื่อทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น

1.4 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย

1.5 ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

1.6 ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนรายบุคคล

2. ประโยชน์ของสื่อกับผู้สอน

2.1 การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

2.2 สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหาเพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

2.3 เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมตัวและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปสื่อการสอนเป็นตัวกลางที่นำความรู้จากครูไปยังนักเรียนทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้น นักเรียนจะกระตือรือร้นสนใจการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง ส่วนผู้สอนก็ลดภาระในการสอน มีผู้ช่วยสอนและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

5.3 การใช้สื่อการสอน

การใช้สื่อการสอนตามระบบการใช้สื่อ

การใช้สื่อการสอนเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

(Heinich , Molenda และ Russell 1990 อ้างถึงใน วีระพร จำปาอ่อน 2548 : 25 - 28) ได้แนะนำแนวทางในการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบโดยใช้รูปแบบจำลองที่เรียกว่า The ASSURE Model ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน (Analyze learner characteristics) เป็นการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนเพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะการที่จะใช้สื่อให้ได้ผลดีย่อมจะต้องเลือกสื่อให้มีความสัมพันธ์กับลักษณะของผู้เรียนด้วยในเรื่องนี้ผู้สอนจะต้องคำนึงลักษณะต่างๆไปและลักษณะเฉพาะของผู้เรียนด้วย ลักษณะทั่วไปของผู้เรียน ได้แก่ อายุ ระดับความรู้ สังกศ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าลักษณะทั่วไปของผู้เรียนจะ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนก็ตามแต่ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถตัดสินใจระดับของบทเรียนและเพื่อเลือกตัวอย่างของเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้

สิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่

1. ทักษะที่มีมาก่อน (Prerequisite skills) เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานหรือทักษะเกี่ยวข้องกับบทเรียนนั้นอะไรบ้างก่อนที่จะเรียน
2. ทักษะเป้าหมาย (Target skills) ผู้เรียนมีความชำนาญในทักษะที่จะสอนนั้น มาก่อนหรือไม่ เพื่อจะได้สอนให้ตรงกับที่วางจุดมุ่งหมายไว้
3. ทักษะที่เรียนรู้ (Study skills) ผู้เรียนมีความสามารถขั้นต้นทางด้านภาษา การอ่าน การคำนวณ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยในการเรียนรู้ที่น้อยเพียงไร
4. ทักษะทัศนคติ (Attitudes) ผู้เรียนมีทัศนคติอย่างไรต่อวิชาที่จะเรียนนั้น การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นการกระทำเพียงผิวเผินก็ตาม แต่ก็สามารถช่วยนำไปใช้ในการเลือกสื่อที่เหมาะสมได้ เช่น ถ้าผู้เรียนมีทักษะในการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์ก็สามารถช่วยได้ด้วยการใช้สื่อประเภทที่มีใช้สื่อสิ่งพิมพ์ หรือถ้าผู้เรียนในกลุ่มนั้นมีความแตกต่างกันมากก็สามารถให้เรียนด้วยชุดการเรียนรายบุคคล เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ (State objectives) วัตถุประสงค์เป็นสิ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถบรรลุถึงสิ่งใด หรือมีความสามารถใหม่อะไรบ้างในการเรียนนั้น การตั้ง หรือกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนนี้เพื่อ

1. ผู้สอนจะได้ทราบว่าเรียนการสอนนั้นมีวัตถุประสงค์อะไรเพื่อสะดวกในการเลือกสื่อและวิธีการให้ถูกต้อง วัตถุประสงค์นี้จะช่วยผู้สอนในการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนและสร้างสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น
2. ช่วยในการประเมินผลผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง เพราะผู้สอนจะไม่ทราบเลยว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ถ้าไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ก่อน
3. ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าเมื่อเรียนบทเรียนนั้นแล้ว จะสามารถเรียนรู้หรือทำอะไรได้บ้าง

มีการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ได้แก่

1. พุทธิพิสัย (Cognitive domain) เป็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นเพื่อวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา และการพัฒนา เป็นต้น
2. จิตพิสัย (Affective domain) เป็นวัตถุประสงค์ทางด้านความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างทางปัญญา
3. ทักษะพิสัย (Psychomotor domain) เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ การแสดงออกหรือการปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 การเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อ (Select , modify or design materials) การที่จะมีสื่อวัสดุที่เหมาะสมในการเรียนการสอนสามารถทำได้ 3 วิธีคือ

1. เลือกจากสื่อที่มีอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ในสถาบันการศึกษามักจะมีทรัพยากรที่สามารถใช้เป็นสื่อได้อยู่แล้ว ดังนั้น สิ่งที่ผู้สอนต้องกระทำคือ ตรวจสอบความีสิ่งใดที่จะใช้เป็นสื่อได้บ้าง โดยเลือกให้ตรงกับลักษณะผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียน
2. ดัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับเวลาและงบประมาณในการดัดแปลงสื่ออีกด้วย
3. การออกแบบสื่อใหม่ ถ้าไม่มีสื่อเดิมอยู่หรือสื่อที่มีอยู่แล้วไม่สามารถนำมาดัดแปลงให้ใช้ได้ตามที่ต้องการ ผู้สอนย่อมต้องมีการออกแบบและจัดทำสื่อใหม่ซึ่งต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและลักษณะของผู้เรียน มีงบประมาณในการจัดทำเพียงพอหรือไม่มีเครื่องมือและผู้ชำนาญในการจัดทำสื่อหรือไม่ เหล่านี้เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การใช้สื่อ (Utilize materials) เป็นขั้นการกระทำจริงซึ่งผู้สอนจะต้องดำเนินการดังนี้

1. ดูหรืออ่านเนื้อหาในสื่อเหล่านั้นก่อนเป็นการเตรียมตัว เช่น ดูสไลด์หรือวีดิโอเทป เพื่อศึกษาเนื้อหาให้แม่นยำนำไปสอน หรืออ่านบทวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น
2. จัดเตรียมสถานที่ ที่นั่งเรียน อุปกรณ์เครื่องมือ และสิ่งต่าง ๆ เพื่อความสะดวกเรียบร้อยก่อนการสอน และควรต้องทดลองอุปกรณ์ที่จะใช้ก่อนว่าใช้ได้หรือไม่
3. มีการเตรียมตัวผู้เรียน โดยการนำสื่อเข้าสู่บทเรียน หรือถ้ามีการฉายวีดิโอเทปหรือภาพยนตร์ให้ชม ก็ควรจะต้องสรุปเนื้อหาเรื่องที่จะชมนั้นให้ผู้เรียนทราบเสียก่อนว่าเกี่ยวข้องกับบทเรียนอย่างไรบ้าง เป็นการแนะนำก่อนล่วงหน้าและเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน
4. ควบคุมชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีความสนใจในสื่อที่นำเสนอ

ขั้นที่ 5 การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน (Require learner response) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และเปิดโอกาสให้มีการตอบสนองนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งผู้เรียนจะมีการตอบสนองหรือไม่และมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับสื่อที่นำมาใช้ สื่อบางชนิดเมื่อใช้แล้วจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากกว่าสื่อชนิดอื่น เช่น การให้อ่านหรือดูรูป จะทำให้ผู้เรียนมีการอภิปรายจากสิ่งที่เห็นนั้น เป็นการตอบสนองที่เกิดขึ้นได้ทันทีและง่ายกว่าการให้ดูภาพยนตร์ นอกจากนี้ ผู้เรียนสามารถมีการตอบสนองได้ทั้งโดยเปิดเผยและภายในตัวผู้เรียน (overt and covert response) โดยการพูดหรือเขียนออกมา การท่องจำหรือคิดในใจ เมื่อผู้เรียนมีการตอบสนองแล้ว ผู้สอนควรให้ผลย้อนกลับทันที เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนมีความเข้าใจถูกต้อง

หรือไม่ การเรียนการสอนโดยการให้ทำแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การอภิปราย หรือการใช้ บทเรียน แบบ โปรแกรม จะเป็นการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนมีการตอบสนอง และ ได้รับการเสริมแรง ระหว่างการเรียนได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 6 การประเมินผล (Evaluation) กระทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลกระบวนการสอน เพื่อเป็นการวัดดูว่าสามารถบรรลุได้ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ทั้งในด้านผู้สอน สื่อการสอน และวิธีการสอน โดยในการ ประเมินผลนี้สามารถทำได้ทั้งในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการสอน

2. การประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ว่ามีเกณฑ์เท่าใด การวัดผลอาจทำได้ด้วยการทดสอบ สอบปากเปล่า หรือดูจากผลงานของผู้เรียน สิ่งสำคัญที่จะทราบ ได้ว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากน้อยเท่าใด คือ สัมพันธ์จากการปฏิบัติ และการแสดงออกของผู้เรียนนั้น

3. การประเมินผลสื่อและวิธีการสอน โดยการให้ผู้เรียนมีการอภิปราย และวิจารณ์การใช้สื่อและเทคนิควิธีการสอนว่าเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

กล่าวโดยสรุป การใช้สื่อการสอนตามระบบการใช้สื่อประกอบด้วย การวิเคราะห์ ลักษณะผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกคัดแปลงหรือออกแบบสื่อ การใช้สื่อ การ กำหนดการตอบสนองของผู้เรียน และ ขั้นตอนการประเมินผล

บราวน์ และ คนอื่น ๆ (Brown and Others. 1993 : 69 - 75)กล่าวถึง หลักการใช้ สื่อการสอน ว่า ควรมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning of Media Utilization) ในขั้นนี้ผู้สอนควร ปฏิบัติ ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาผู้สอนต้องมีความเข้าใจในเนื้อหา อย่างถ่องแท้ ชัดเจน และระบุจุดมุ่งหมายในการสอนได้ถูกต้อง

2. วิเคราะห์บทบาทของสื่อที่ใช้ กล่าวคือ ในการสอนแต่ละครั้งจะแบ่ง ขั้นตอน ของการสอนได้ดังนี้ คือ

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน คือ ขั้นของการแนะนำชักจูงให้ผู้เรียนมีความสนใจ เรื่องที่สอน และยังเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสอนในครั้งนั้น ๆ

ขั้นสอน คือ ขั้นของการรับความรู้ ซึ่งจะมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

ลักษณะที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher – Centered) ลักษณะนี้ ผู้สอนจะเป็นผู้ใช้สื่อเป็นส่วนใหญ่ เช่น การใช้สื่อประกอบการบรรยาย เป็นต้น

ลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner – Centered) ลักษณะนี้ ผู้เรียนจะเป็นผู้ใช้สื่อเป็นส่วนใหญ่ เช่นการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนรายบุคคล การเรียนด้วยบทเรียน โปรแกรม การเรียนด้วยวิธีการจัดชั้นเรียนแบบศูนย์การเรียน เป็นต้น

ขั้นสรุปบทเรียน คือ ขั้นที่ผู้เรียนรวบรวมความรู้ที่เรียนแล้วด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง อาจจะสรุปเป็นหลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริง หรือแนวความคิดต่าง ๆ นอกจากนั้นในขั้นสรุปนี้ ยังมีความหมายรวมถึงการประเมินผล การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยสรุป หรือย้ำความเข้าใจในเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้สอนจะทราบได้ว่าผู้เรียนได้รับความรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การถาม – การตอบปากเปล่า การเล่นเกมประกอบการถาม - ตอบ การทำรายงาน การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาท การผลิตสื่อประเภท วัสดุกราฟิก เพื่อสรุปความคิดรวบยอดในเนื้อหานั้น ๆ เป็นต้น

3. วิเคราะห์ผู้เรียน ผู้สอนควรทราบข้อมูลของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ระดับ อายุ สติปัญญา ประสบการณ์เดิม เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การเลือกสื่อการเรียนการสอน (Selection of Media) ในขั้นนี้ผู้สอนจะตัดสินใจเลือกสื่อการสอนให้สอดคล้องกับแผนการสอนที่เตรียมไว้ การเลือกใช้สื่อควรคำนึงถึงรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ควรเลือกสื่อที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและสัมพันธ์กับเนื้อหา
- 2.2 ควรระมัดระวังอย่าให้ความพอใจส่วนตัวในสื่อใดสื่อหนึ่งเป็นอุปสรรคต่อความคิดในการเลือกสื่อ ควรเปิดใจให้กว้างและเลือกใช้ให้เหมาะสม
- 2.3 ผู้สอนควรเข้าใจธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิดอย่างถ่องแท้จริง เช่น
 - 2.3.1 รายละเอียดของเนื้อหาสาระในสื่อ
 - 2.3.2 ระดับความยากง่ายของสื่อ สื่อนั้นเหมาะสำหรับการสอนชั้นใด
 - 2.3.3 ระยะเวลาของการใช้ที่เหมาะสม ที่จะช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ หรือไม่นานเกินไป จนเกิดความเบื่อหน่าย
- 2.4 เลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับการจัดสภาพการสอน เช่น ใช้เพื่อประกอบการบรรยาย ใช้ในกลุ่มย่อย หรือใช้ในรายบุคคล เป็นต้น
- 2.5 เลือกสื่อที่มีคุณภาพในการผลิตดีพอสมควร (Technical Quality)
 - 2.5.1 เลือกวัสดุกราฟิกที่มีการออกแบบดี ใช้สีน่าสนใจ
 - 2.5.2 เลือกวัสดุฉายที่มีความคมชัด เสียงชัดเจน
 - 2.5.3 เลือกวัสดุที่มีเสียงชัดเจน เป็นต้น

2.6 เลือกสื่อที่มีวิธีการใช้ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนจนเกินไป หรือใช้เวลานานเกินไป

2.7 เลือกสื่อที่มีเนื้อหาทันสมัย ถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

2.8 เลือกสื่อที่แปลกไปจากเดิมบ้าง ไม่จำเจ

2.9 เลือกสื่อที่หาง่าย ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากเกินไปเหมาะสมกับสภาพ

เศรษฐกิจ

2.10 เลือกสื่อที่อยู่ในสภาพไม่ชำรุด หรือเก่าเกินไปถ้าชำรุดหรือเก่าสี่ซีกก็

ควรซ่อมแซมเสียก่อน

2.11 เลือกสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน คือเหมาะสมกับระดับความรู้ อายุ

ของผู้เรียน ระดับความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 การเตรียมการใช้สื่อการเรียนการสอน (Preparation of Media Utilization) ในขั้นนี้ ผู้สอนควรเตรียมการในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

3.1 เตรียมผู้สอน การเตรียมตัวผู้สอนก่อนสอนจริง จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการใช้สื่อ แสดงถึงความพร้อมและมีแผนในการปฏิบัติงานของผู้สอนเอง

3.1.1 ผู้สอนควรศึกษาเนื้อหาสาระในสื่อก่อน

3.1.2 ผู้สอนได้ฝึกซ้อมการใช้สื่อก่อนสอนจริง เพื่อจะได้ทราบช่วงจังหวะของการใช้สื่อ และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในขณะสอนจริงด้วย

3.2 เตรียมผู้เรียน ผู้สอนควรเตรียมผู้เรียน ดังนี้

3.2.1 ให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อ เพื่อผู้เรียนจะได้ให้ความสนใจในการใช้สื่อตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน

3.2.2 แนะนำสื่อที่จะใช้ เสนอแนะวิธีการศึกษา

3.2.3 ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะเรียน เช่น

การเชื่อมโยงหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ อธิบายเพิ่มเติมในสิ่งที่เข้าใจได้ยาก ให้ความหมายของศัพท์เทคนิค หรือคำศัพท์ใหม่ที่จะพบ

3.2.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อ เช่น มีส่วนร่วมในการทดลอง หรือ สาธิต มีส่วนร่วมในการชี้แผนที่ หรือ แผนภูมิ ฯลฯ

3.2.5 บอกกิจกรรมที่จะต้องกระทำหลังจากใช้สื่อแล้ว เช่น การตอบคำถาม การทำรายงาน การแสดงบทบาท การทดลอง เป็นต้น

3.2.6 ควรให้คำแนะนำ การป้องกัน การแก้ปัญหา หรือข้อควรปฏิบัติ เมื่อเกิดอุบัติเหตุจากการใช้สื่อ

3.3 การเตรียมสื่อ

3.3.1 ตรวจสอบสื่อบางอย่าง และทดลองก่อนใช้จริง เช่น สื่อประเภทเครื่องฉาย เครื่องเสียง ต้องทดลองใช้ก่อนประมาณ 15 นาที ถ้ามีข้อขัดข้องจะได้แก้ไขได้ทันที่ ควรตรวจสอบคุณภาพและตำแหน่งของปลั๊กไฟด้วย

3.3.2 ควรจัดวางสื่อการสอนไว้ให้พร้อมที่จะหยิบใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และ เป็นระเบียบ

3.3.3 ควรตรวจสอบสภาพของสื่อ ถ้าชำรุดหรือเสียหายควรแก้ไขให้ถูกต้อง และเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

3.3.4 ควรเก็บที่ยังไม่ใช้ให้พ้นจากสายตาของผู้เรียนก่อนใช้

3.4 เตรียมห้องเรียน ผู้สอนควรปฏิบัติดังนี้ คือ

3.4.1 ตรวจสอบสภาพห้องเรียน การจัดที่นั่ง การเว้นที่ว่างหน้าชั้นเรียนไว้เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการใช้สื่อแต่ละชนิด

3.4.2 ตรวจสอบเครื่องอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อ ให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที ควรจัดให้อยู่ในตำแหน่งที่ทุกคนในห้องมองเห็น ได้ชัดเจน

3.4.3 ควรเก็บสื่อที่ไม่ได้ใช้ประกอบการสอนในครั้งนั้น ๆ ให้เรียบร้อย ไม่ควรติดหรือแขวนไว้ เพราะจะดึงความสนใจของผู้เรียนไปจากการสอนในขณะนั้น

3.4.4 สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่อาจจะทำให้วัสดุฉายที่มีคุณค่า น่าสนใจ ลดคุณค่าลงไปได้ ถ้าฉายในห้องที่ร้อนอบอ้าว การระบายอากาศไม่ดีพอ โดย ไซยยศ เรื่องสุวรรณ (2522 : 71) กล่าวถึง การเตรียมความพร้อมของสิ่งแวดล้อมและชั้นเรียน ว่า ควบคุมแสงสว่างและการถ่ายเทอากาศของสถานที่ในการใช้สื่อ

เช่น ในการใช้เครื่องฉายจำเป็นต้องใช้ห้องที่มีมิด เป็นฉนวน โดยปกติห้องฉายควรเป็นห้องที่สามารถควบคุมแสงสว่างได้และควรมีแสงเพียงพอที่ผู้เรียนจะจดบันทึก แต่ไม่รบกวนภาพที่ฉายบนจอ มีระบบการถ่ายเทอากาศที่ดี ปกติห้องฉายไม่ควรให้มีแสงสว่างลอดไป กระทบกับผิวหนังของจอมากกว่า 1/ 10 แรงเทียน และมีการถ่ายเทอากาศอย่างน้อย 15 ลูกบาศก์ฟุต

3.4.5 ควรเตรียมการป้องกันและ พร้อมที่จะแก้ปัญหา ถ้ามีการใช้สื่อที่อาจเป็นอันตราย ได้ เช่น ควรมีอุปกรณ์ช่วยแก้ปัญหา เรื่องไฟ หรือยาต่าง ๆ ที่ใช้ เมื่อเกิดอุบัติเหตุต่อผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การใช้สื่อการสอน ว่าผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 4.1 ควรใช้สื่อตามแผนที่ได้วางไว้ แต่ยืดหยุ่นได้ เมื่อมีความจำเป็น
- 4.2 ควรใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสื่อแต่ละชนิด เช่น สื่อที่มีขนาดใหญ่ เช่น แผนภูมิ แผนที่ ควรแขวนและมีไม้ชี้ ประกอบการอธิบาย แต่ถ้าเป็นบัตรคำหรือภาพ ควรถือไว้ให้ผู้เรียนดูในระหว่างใช้ เมื่อเลิกใช้แล้ว จึงนำบัตรคำไปเสียบที่กระเป่าหนัง หรือนำภาพไปติดที่ป้ายนิเทศ เป็นต้น
- 4.3 ควรอธิบายประกอบ หรือมีกิจกรรมประกอบการใช้สื่อ
- 4.4 ควรทำอย่างคล่องแคล่วและราบรื่น
- 4.5 ไม่บังคับสายตาผู้เรียนขณะใช้สื่อควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อ เพื่อจะได้ใช้สื่อให้คุ้มค่า เช่น การอธิบายภาพ การสะกดและอ่านบัตรคำ การเลือกภาพจับคู่กับคำ เป็นต้น
- 4.6 ถ้าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ ควรถือโอกาสฝึกผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ไม่ยืนบังสื่อเวลาใช้ และควรหันหน้าเข้าหาชั้นเรียน ในกรณีที่มีการแจกสื่อสิ่งพิมพ์ ควรฝึกให้ผู้เรียนแจกกันเองได้ ด้วยการส่งต่อกันอย่างมีระเบียบ
- 4.7 ควรมีเทคนิคเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการใช้ ซึ่งจะช่วยให้การใช้สื่อนั้น น่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น การปิดบังในส่วนที่ยังไม่ใช้ของแผนภูมิไว้ก่อน เมื่ออธิบายถึงจึงเปิดให้ผู้เรียนดู เป็นต้น และเมื่อเลิกใช้สื่อใดแล้ว ควรเก็บให้พ้นจากสายตาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสนใจในสิ่งที่จะเรียนต่อไป
- 4.8 ควรใช้เวลาที่เหมาะสมในการใช้สื่อแต่ละชนิด เช่น ให้ดูภาพนานพอสมควร โดยไม่รบกวนสมาธิของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เก็บรายละเอียดในสิ่งที่ผู้สอนต้องการได้
- 4.9 ควรใช้สื่อซ้ำได้ ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจหรือมีปัญหาซักถาม
- 4.10 ควรคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้สื่อบางชนิด โดยเฉพาะกรณีให้ผู้เรียนใช้เอง ควรย้ให้ผู้เรียนระมัดระวังการใช้ เช่น ของมีคม การจุดไฟ เป็นต้น
- 4.11 หลีกเลี่ยงการใช้สื่อที่มีผิวมันวาว ที่ทำให้เกิดการสะท้อนแสงเข้าตาผู้เรียนได้ เช่น พลาสติก สีสะท้อนแสง เป็นต้น
- 4.12 ควรคิดหาวิธีการใช้สื่อทดแทน สื่อใดต้องการใช้และไม่มีผู้สอนควรคิดพลิกแพลงหาวัสดุอื่นที่มีอยู่และใช้แทนกัน เช่น ใช้หลังตู้เหล็กแทนแผ่นป้ายแม่เหล็ก ใช้ผ้าเช็ดตัวแทนแผ่นป้ายผ้าสำลี เป็นต้น

4.13 ควรให้ผู้เรียนทราบ ขนาด รูปร่าง ที่แท้จริงของสื่อ นั้น เช่น การใช้หุ่นจำลอง ของเลียนแบบ เป็นต้น

4.14 ควรใช้สื่ออย่างมีระเบียบ และมีเป้าหมายในการใช้ที่แน่นอน

4.15 ควรสังเกตการสนองตอบของผู้เรียนในขณะที่ใช้สื่อ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในขั้นประเมินผลการใช้สื่อต่อไป

4.16 ควรมีกิจกรรมหลังจากที่ใช้สื่อแล้ว วิธีที่ง่ายที่สุดก็คือ การถาม – ตอบ หรืออาจจะให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในส่วนความรู้ที่ต้องการขยายให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเขียนเป็นรายงาน เป็นต้น

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการใช้สื่อการสอน (Evaluation of Media Utilization)

ในขั้นนี้ผู้สอนจะหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์ว่าการใช้สื่อ นั้น ๆ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้จริงมากน้อยเพียงใด และยังเป็นประโยชน์เพื่อปรับปรุงการใช้สื่อคราวต่อไปด้วย

การประเมินผลการใช้สื่อ อาจประเมินได้ 2 ด้าน คือ

1. ด้านผู้สอน

2. ด้านผู้เรียน

5.1 ด้านผู้สอน อาจประเมินได้ดังนี้

5.1.1 ในขณะที่ใช้สื่อ ผู้สอนจะบอกตัวเองได้ตลอดเวลาว่า ผู้สอนมีความพร้อมเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคใดเกิดขึ้นบ้าง ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการใช้ที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ควรเก็บไว้ในข้อสังเกตสำหรับปรับปรุงการใช้สื่อในคราวต่อไป

5.1.2 วิจารณ์โดยเพื่อนครูด้วยกัน

5.1.3 ให้เพื่อนครูตอบแบบสอบถาม ประเมินผลการใช้สื่อของผู้สอน

5.2 ด้านผู้เรียน การประเมินผลด้านผู้เรียนอาจทำได้หลายวิธี แต่ก็มีเป้าหมายเดียวกันคือ เพื่อประเมินผลว่าการเรียนนั้นบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ด้วยวิธีต่อไปนี้

5.2.1 ทำแบบทดสอบ (Test)

5.2.2 การอภิปรายกลุ่ม (Discussion)

5.2.3 การทำรายงาน (Reports)

5.2.4 การเสนองานหน้าชั้น (Presentation)

5.2.5 การศึกษานอกสถานที่ (Field – Trip)

5.2.6 การทดลอง (Experimentation)

5.2.7 การสาธิต (Demonstration)

กล่าวโดยสรุปหลักการใช้สื่อการสอนมีขั้นตอนดังนี้ 1. การวางแผน 2. ขั้นตอนการเลือกสื่อ การเรียนการสอน 3. ขั้นตอนเตรียมการใช้สื่อการเรียนการสอน 4. ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน และ 5. ขั้นตอนประเมินผลการใช้สื่อ

กิดานันท์ มลิทอง (2531 : 87- 88) กล่าวว่าในการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น อาจจะใช้เฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการสอน หรือจะใช้ในทุกขั้นตอนก็ได้ ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสนใจในเนื้อหาที่กำลังจะเรียนนั้น สื่อที่ใช้ในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้าง ๆ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในครั้งก่อนอาจเป็นสื่อที่เป็นแนวปัญหา หรือเพื่อให้ผู้เรียนคิด และควรเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอในระยะเวลาอันสั้น เช่น ภาพ บัตรคำ เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการสอนหรือประกอบกิจกรรมการเรียน เป็นขั้นสำคัญในการเรียนเพราะเป็นขั้นที่ให้ความรู้เนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สอนจะต้องเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาและวิธีการสอน ต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียน การใช้สื่อในขั้นนี้จะต้องให้ผู้เรียนได้รับความรู้นั้นอย่างละเอียด ถูกต้องและชัดเจน เช่น แผนภูมิ ภาพยนตร์ สไลด์ วิดีโอ หรือชุดการเรียน เป็นต้น

3. ขั้นวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทดลองนำความรู้ด้านทฤษฎี หรือหลักการที่เรียนมาแล้วไปใช้แก้ปัญหาในขั้นฝึกหัด โดยลงมือปฏิบัติเอง สื่อในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่เป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้ขบคิด โดยผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อเองมากที่สุด เช่น สมุดแบบฝึกหัด ภาพ หรือชุดการเรียนรายบุคคล เป็นต้น

4. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอน เพื่อการย้ำเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย ขั้นสรุปนี้ควรใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เช่นเดียวกับขั้นนำ สื่อที่ใช้สรุปจึงควรครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญทั้งหมดโดยย่อ และใช้เวลาน้อย เช่น แผนภูมิ หรือแผ่นโปรงใส เป็นต้น

5.4 สื่อการสอนปฐมวัย

5.4.1 สิ่งที่จัดเป็นสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 81 - 82) ได้จำแนกประเภทของสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. จำแนกตามจุดประสงค์ เป็นการจำแนกตามเป้าหมายของการนำไปใช้เป็นหลัก ซึ่งมีประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภท ดังนี้

1.1 สื่อส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้าน ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นสื่อเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยจัดจำแนกเป็นชุด เช่น อุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ ชิงช้า ไม้ลื่น ลูกบอล ส่วนกล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ แป้งปั้น เป็นต้น

1.2 สื่อประกอบการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อที่ครูจัดหาหรือพัฒนาขึ้นเพื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น บัตรคำ บัตรภาพ หุ่นมือ เป็นต้น สื่อประกอบการเรียนรู้ที่ครูจะพัฒนาขึ้นตามจุดประสงค์การสอนของครู หรือ Teacher – Made Materials นี้ เป็นสื่อที่ตรงกับจุดประสงค์ของครูซึ่งจะเป็นไปตามสาระหลักสูตร สื่อประเภทนี้สามารถใช้สำหรับให้เด็กค้นคว้าสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสามารถตอบสนองได้ทั้งการเรียนและการพัฒนาการอื่นทั้งยังสามารถทำให้เด็กมีส่วนร่วมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น สื่อของมอนเตสซอรี สื่อที่ครูพัฒนานี้จะเน้นการเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

1.3 สื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นสื่ออิสระที่เด็กสามารถหยิบเลือกใช้ได้ เช่น เกมต่าง ๆ เครื่องเล่นเป็นชุด ไม้บล็อก รวมถึงวัสดุจากธรรมชาติ

2. จำแนกตามลักษณะของสื่อ สื่อแต่ละชนิดสามารถปรับใช้ได้กับหลายจุดประสงค์ ถ้าจำแนกตามลักษณะขึ้นอยู่กับว่าครูจะเลือกใช้อย่างไรให้เหมาะสม จำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ (1) วัสดุ (2) อุปกรณ์ (3) เครื่องมือเทคโนโลยี (4) แหล่งเรียนรู้ และ (5) เทคนิคการสอน ซึ่งแต่ละประเภทจะมีวิธีการนำไปใช้แตกต่างกัน

1. สื่อการเรียนรู้ประเภทวัสดุ

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่ครูนำมาใช้ ประเภทวัสดุ หนังสือบางเล่ม อาจหมายถึงวัสดุท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุที่ทำขึ้นเอง ซึ่งในที่นี้จำแนกเป็น 5 กลุ่มตามผลการวิจัยของกุลยา ดันติผลาชีวะ (2546) ที่พบว่าครูอนุบาลจะใช้สื่อการเรียนรู้จากมากไปหาน้อย มี 5 กลุ่มคือ

1.1 วัสดุแบบมีโครงสร้าง ได้แก่ ของเล่น วัสดุสำเร็จรูปเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้มากที่สุด เพราะว่าง่ายและสะดวกกับครูในการจัดเตรียม เช่น ของเล่นที่ตัวสื่อจะงูใจเด็กทั้งรูปร่าง สี และแบบของสื่อ

1.2 วัสดุจัดกระทำ เป็นสื่อที่ใช้กันมากในกิจกรรมสร้างสรรค์ เด็กสามารถใช้เล่นและสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง เช่น แป้งปั้น สื่อจัดกระทำนี้ต้องมีครูไปมีส่วนร่วมมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ข้อดีของสื่อคือ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหา การพัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและลดความไม่มั่นใจในตน

1.3 วัสดุธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ และวัสดุธรรมชาติอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้เพื่อสร้างมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ

1.4 วัสดุปลายเปิด เป็นกลุ่มวัสดุไม่มีโครงสร้างซึ่งหมายถึงวัสดุที่ให้ประสบการณ์ทางสัมผัสอย่างหลากหลายและผ่อนคลายอารมณ์ ซึ่งเด็กสามารถเรียนรู้การแก้ปัญหาและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ วัสดุปลายเปิด รวมถึงทรัพยากรเปิด (Open – ended resources) ด้วย ซึ่งหมายถึง อุปกรณ์ที่เปิดโอกาสให้เกิดการค้นพบตนเอง การสื่อสาร การรับรู้ การตระหนักรู้ในคน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสร้างให้เด็กเกิดการคิดหลากหลายทิศทาง ตัวอย่าง เช่น แท่งไม้ เค้กอาจนำไปเล่นเป็นรถ เล่นเป็นโทรศัพท์ ได้ เป็นต้น

1.5 คอมพิวเตอร์ เป็นวัสดุการเรียนรู้สุดท้ายที่ควรนำมาใช้ในการเรียนการสอนซึ่งอาจเนื่องจากขาดแคลน แต่ที่สำคัญในบางประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นจะไม่นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนอนุบาล จะเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ และวัสดุปลายเปิด สร้างเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการให้กับเด็ก ซึ่งเฟรเดอริค ดิวอี้ และ พิวาเจท์ เห็นว่ามีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กจริง

เบญญา แสงมณี และ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2548: 33 - 44) กล่าวถึงสื่อประเภทวัสดุกับเด็กปฐมวัย ไว้ว่า วัสดุที่อยู่รอบตัวเด็กนั้น ใช้เป็นสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยได้ วัสดุที่นำมาใช้สอนเด็กปฐมวัยอาจรวบรวมจากวัสดุที่มีอยู่หรือของเหลือใช้ก็ได้ วัสดุท้องถิ่นที่ใช้เป็นสื่อการสอนได้เช่น เปลือกหอย ก้อนหิน ปะการัง ทราย ก้อนแร่ ใบไม้ เม็ดมะกัลดาทาหนู ผักกระถิน ท่อนไม้ไผ่ ฟาง รังนก แผ่นยาง เส้นหวาย ดินอ้อ เปลือกมะพร้าว กาบหมาก ผลตาลแห้ง ผลคันทู กวาง ก้านกล้วย ก้านมะพร้าว ใบตอง ทางมะพร้าว เป็นต้น วัสดุเหลือใช้ส่วนมากเรานำมาใช้เป็นสื่อได้ทั้งสิ้น เช่น หลอดด้าย หลอดกาแฟ ถ้วยไอศกรีม ไม้ไอศกรีม กระจอกข้าวหลาม ไม้ก้านรูป ลูกกระดาก กล่องกระดาก เศษผ้า จุกไม้ก๊อก เศษเส้นลวด ด้ามไม้กวาด กระดาษห่อที่อ์พี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระจอกแป้ง อับยาทารองเท้า ขวดพลาสติก เปลือกไข่ เป็นต้น และ วัสดุซื้อมาราคาถูก ได้แก่ กระดาษวาดเขียน สีโปสเตอร์ ดินน้ำมัน ริบบิ้นสี ผ้าสักหลาด แป้งเปียกขวด ของเล่นราคาถูก เช่น ตุ๊กตายาง ตุ๊กตาผ้า รถลากเล็ก ๆ ภาพตัดต่อ หม้อข้าวหม้อแกงทำด้วยดินเผาหรือพลาสติก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปสื่อการเรียนรู้ประเภทวัสดุ เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เป็นสิ่งของเหลือใช้ใช้แล้วหมดไป ตลอดจนหาซื้อมาใช้ได้ในราคาถูก

2. สื่อการเรียนรู้ประเภทอุปกรณ์

กุลยา ดันดิผลาชีวะ (2551: 83 - 86) กล่าวว่า อุปกรณ์การเรียนรู้ หมายถึง เครื่องเรือน เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน ซึ่งสำหรับเด็กอนุบาลแล้ว อุปกรณ์ทุกชนิดที่เด็กได้สัมผัสแล้วแต่เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กทั้งสิ้น อุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจำแนกเป็นดังนี้

2.1 อุปกรณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียน ในโรงเรียนอนุบาลอุปกรณ์ทุกชนิดในห้องเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งสิ้น และเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาและทำให้เป็นสื่อของการเรียนรู้ เพราะทุกอย่างรอบตัวเด็กคือการเรียนรู้ของเด็ก

2.1.1 ตู้เก็บของหรือชั้นเก็บของสำหรับเด็กรายบุคคล

(Locker) เด็กปฐมวัยต้องมีตู้เก็บของเป็นของตนเอง เพราะมีอุปกรณ์หลายอย่างที่เด็กต้องใช้เป็นส่วนตัว เช่น กระเป๋านักเรียน แก้วน้ำ สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แป้งฝุ่น เป็นต้น ตู้สำหรับเด็กจึงต้องมีขนาดเหมาะสำหรับเด็กที่จะใช้เก็บของส่วนตัวเด็กด้วยตัวเองได้ หยิบง่าย จัดง่าย และสะดวกสำหรับเด็ก ที่สำคัญควรทาสีอ่อนหวาน สวยงาม

2.1.2 เก้าอี้ เก้าอี้เด็กต้องมีน้ำหนักเบา แข็งแรง ขนาดความสูงเหมาะกับตัวเด็ก สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกเมื่อต้องการจัดหรือเคลื่อนเก็บเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ

2.1.3 โต๊ะ ต้องแข็งแรง น้ำหนักเบา สูงประมาณ 20 – 22 นิ้ว ทำความสะอาดง่ายขนาดกว้างพอสำหรับจัดวางอุปกรณ์ในการทำงานของเด็ก การทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2.1.4 เครื่องเขียน เช่น ดินสอ กบเหลาดินสอ สีแท่ง ยางลบ ต้องจัดเตรียมเป็นชุดสำหรับเด็กแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มใช้ในการทำงานร่วมกัน เมื่อต้องการเรียนวาดภาพ ชีคเขียนตามจินตนาการของเด็ก

2.1.5 อุปกรณ์พักผ่อน ได้แก่ เสื่อ หมอนอิง เบาะผ้าใบ เป็นต้น ต้องจัดไว้สำหรับให้เด็กได้เล่นพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องใช้ เช่น เล่นไปเทียวปิกนิก เล่นบ้าน เล่นนั่งชายหาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

2.1.6 โสตทัศนูปกรณ์ ในห้องเรียนควรมีโสตทัศนูปกรณ์ที่สามารถใช้เป็นที่ในการสอนได้ เช่น วิทยุ เทปบันทึกเสียง โทรทัศน์ เป็นต้น

2.1.7 อุปกรณ์เล่นตามมุม การจัดมุมสำหรับเด็กที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางตามความสนใจต้องมีอุปกรณ์เล่นเพียงพอ แต่ละชั้นเรียนควรจัดอุปกรณ์สำหรับเล่นตามมุมที่เด็กสามารถนำมาเล่นได้เมื่อถึงชั่วโมงพักหรือชั่วโมงการเล่นอิสระ ลักษณะของอุปกรณ์เล่นตามมุมต้องสอดคล้องกับมุมที่จัดขึ้น เช่น มุมบ้านต้องมีอุปกรณ์เครื่องเรือน ภาชนะงานครัวต่าง ๆ มุมวิทยาศาสตร์มีอุปกรณ์วิทยาศาสตร์เช่น แวนชยาย อ่างเลี้ยงปลา ภาชนะปลูกพืช เป็นต้น การจัดมุมไม่จำเป็นต้องคงที่เป็นมุม ๆ ทุกห้องเรียน อาจจัดเป็นห้องรวมที่เด็กสามารถหมุนเวียนเข้าไปเล่นได้โดยไม่แย่งชิงหรือเบียดเสียด ขึ้นอยู่กับการออกแบบชั้นเรียน ถ้าห้องเรียนใหญ่การจัดมุมจะง่ายขึ้นสามารถจัดแยกเป็นส่วนการเรียน ส่วนมุมเล่นได้ในตัว การเล่นตามมุมที่สำคัญที่โรงเรียนอนุบาลควรมีไว้อย่างน้อย 3 ประเภท คือ

1. อุปกรณ์ห้องสมุด ประกอบด้วย โต๊ะ เก้าอี้ หนังสือ รูปภาพ ที่เด็กสามารถค้นคว้าหาอ่านได้ตามความสนใจ

2. ของเล่น ได้แก่ ตุ๊กตา ของเล่นเกี่ยวกับการแพทย์ การจราจร สวนสัตว์ ตู้ขนาดเล็ก บ้านขนาดเล็ก อุปกรณ์ช่างไม้ เป็นต้น

3. บล็อก มีทั้งบล็อกเดี่ยว บล็อกคู่ ขนาดต่าง ๆ กันที่เด็กสามารถจัดเรียง คิดสร้างสรรค์ได้ตามใจชอบ

อุปกรณ์การเล่นตามมุมจะเป็นชนิดใดขึ้นอยู่กับประเภทของมุมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นไม่จำเป็นต้องมีทุกอย่างทุกประการ แต่มุมที่จัดนั้นต้องให้สอดคล้องกับประสบการณ์จริงที่เด็กต้องพบ

กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2551 :92 - 93) กล่าวถึงมุมการเรียนรู้ว่าเป็นแหล่งอุปกรณ์ของเล่นสำหรับเด็กที่จัดไว้เป็นหมวดหมู่ พร้อมให้เด็กใช้เล่นได้ตามความสนใจอย่างอิสระ การกำหนดชื่อมุมการเรียนรู้จะเน้นตามชื่ออุปกรณ์สิ่งของที่จัดไว้ในมุมการเรียนรู้นั้น ตัวอย่าง เช่น

มุมหนังสือ เป็นแหล่งรวมหนังสือสำหรับเด็กประเภทต่างๆ คล้ายห้องสมุดย่อย มุมหนังสือเป็นแหล่งปลูกฝังให้เด็กรักเรียน รักการอ่าน บริเวณมุมหนังสือจึงต้องสะอาด สบาย สวยงาม หนังสือน่าอ่าน จัดเรียงบนชั้นอย่างมีระบบ ชั้นหนังสือสูงระดับที่เด็กหยิบมาอ่านแล้วนำเก็บได้ง่าย ชั้นหนังสือควรอยู่ในระดับสายตาเด็กขณะยืนและขณะคุกเข่าหยิบจำนวนหนังสือในมุมหนังสือไม่ควรมากเกินไป หนังสือที่จัดไว้ได้แก่ หนังสือนิทาน หนังสือภาพต่างๆ เด็ก ๆ จะชอบเปิดรูปและทำทำอ่านออก มุมหนังสือควรเปิดอิสระเพราะเป็นกิจกรรมเสรีที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระ ควรมีหนังสือเหมาะกับเด็ก รวมทั้งการมีอุปกรณ์จูงใจการอ่านหนังสือ เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ หรือบางแห่งอาจใช้เสื่อ พรม และหมอน เพื่อจูงใจให้อยากเข้าห้องสมุด

มุมไม้บล็อก เป็นแหล่งรวมไม้บล็อก ตัวต่อ ลัง ที่เด็กสามารถนำไปต่อเล่นสนุก หรือต่อเล่นเป็นบ้านสมมติ เป็นต้น เป็นมุมก่อสร้างที่ต้องการพื้นที่สำหรับเด็กได้ก่อสร้างไม้บล็อกเพื่อสร้างสรรค์จินตนาการ พัฒนาประสาทกล้ามเนื้อตา เด็กได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างมีความหมาย อุปกรณ์ที่ครูควรจัดไว้ได้แก่ กล่องกระดาษ ขนาดต่าง ๆ ท่อนไม้ กล่องไม้ หรือบล็อกสำเร็จรูป หุ่นสัตว์ ต้นไม้ รถ เครื่องบิน มุมบล็อกควรมีบริเวณกว้างพอ สำหรับเด็กได้นำไม้บล็อกมาประดิษฐ์และก่อสร้างอิสระ

มุมบ้าน เป็นแหล่งรวมอุปกรณ์เครื่องเรือน เครื่องครัว เสื้อผ้า เด็กสามารถใช้มุมบ้านเล่นสมมติหรือตั้งต่างเป็นบุคคลในครอบครัว มุมบ้านเป็นมุมที่เด็กจะได้เล่น

บทบาทสมมติ ผีอกจินตนาการเรียนรู้ประสบการณ์ตามสภาพจริง เป็นการเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคม ผีอกความเอื้อเฟื้อ เสียสละ ความรับผิดชอบ และการมีเพื่อน

มุมวิทยาศาสตร์ เป็นแหล่งรวมสัตว์ พืช เครื่องมือทาง

วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก เช่น แวนชขาย ตาข่ายจับแมลง เป็นต้น

มุมดนตรี ปกติมักจะแยกเป็นเอกเทศ เพราะเวลาเล่นเสียงจะรบกวนมุมอื่น ๆ ถ้าอยู่ในห้องเดียวกัน อุปกรณ์ในมุมจะเป็นเครื่องดนตรี เคาะ คีล สี ดี เป่า ที่เด็กเล่นได้อย่างอิสระ

มุมหมอ เป็นอีกมุมหนึ่งที่เด็กสนใจมาก ในมุมหมอนี้เด็กจะได้เล่นสมมติเป็นหมอ เล่นตรวจโรค ทำที่เป็นพยาบาล อุปกรณ์ที่ควรจัดไว้เป็นของจำลอง ได้แก่ เครื่องมือแพทย์ ขวดยา กระบอกฉีดยา ไม้กดลิ้น เป็นต้น

มุมศิลปะ เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์การแสดงออก การฝึกทักษะตากับมือให้สัมพันธ์กัน อุปกรณ์สำคัญที่ควรจัดหาไว้ ได้แก่ ดินสอ สีเทียน สีน้ำ กระดาษสี ดินน้ำมัน เครื่องเขียน ที่เด็กสามารถหยิบใช้เลือกวาดเลือกประดิษฐ์ตามความสนใจ ปกติมุมนี้จะใช้มากเพราะตามตารางกิจกรรมประจำวันจะมีช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสมอ

2.1.8 เครื่องดนตรี ได้แก่ เปียโน เครื่องดีคีสีดีเป่า เท่าที่โรงเรียนจะหาได้เพื่อให้เด็กเล่นเคาะ ฟังจังหวะของเสียงดนตรี เมื่อมีกิจกรรมเข้าจังหวะหรือการพักผ่อนเต้นระบำ ร้องเพลง

2.1.9 อุปกรณ์ศิลปะสร้างสรรค์ ได้แก่ แป้งปั้น ดินน้ำมัน ดินสอสี สีน้ำ กระดาษ กระดาษวาดเขียน ภาพสำหรับระบายสี

2.2 อุปกรณ์การเรียนรู้กลางแจ้ง เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีพลังกายมาก กระฉับกระเฉง เด็กต้องการเล่น ต้องการวิ่ง กระโดด กลิ้ง ล้มอย่างตั้งใจ การเล่นกลางแจ้งมีความหมายกับเด็กมาก ชั่วโมงเล่นกลางแจ้งเป็นชั่วโมงอิสระอย่างหนึ่ง และจำเป็นที่ครูต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่ การทรงตัว การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ต้องใช้พลังกำลังให้กับเด็ก การเรียนรู้ความหนักเบา ข้อโต้แย้ง จะพบมากในการเล่นกลางแจ้ง ดังนั้นเด็กควรมีโอกาสได้เล่นกลางแจ้งอย่างสม่ำเสมอ อุปกรณ์การเรียนรู้กลางแจ้ง มีดังนี้

2.2.1 เครื่องเล่นสนาม เป็นเครื่องเล่นที่สร้างเสริมกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็ก ประกอบด้วย บาร์ไค่ บ้านปีนป่าย กระดานลื่น สะพาน ชิงช้า ม้าหมุน เป็นต้น เครื่องเล่นสนามนี้ต้องมีความแข็งแรง มั่นคง และเพียงพอแก่เด็ก ควรมีการตรวจสอบความปลอดภัยก่อนให้เด็กเล่นทุกครั้ง

2.2.2 อุปกรณ์เล่นน้ำ ประกอบด้วย สนุ่ ขัน แปร่ง ถ้วยดวง

2.2.3 อุปกรณ์เล่นทราย ประกอบด้วย ช้อนขุด ช้อนตัก แก้วดวง

กระป๋องน้ำ

2.2.4 อุปกรณ์เครื่องเล่นอื่น ๆ ได้แก่ ลูกบอล ถุงโป่งขยุบ

(Beanbags) เรือ รถยนต์ รถจักรยาน เครื่องเล่นประเภทถอดใส่เกลียวหรือต่อได้ กล้องสำหรับ
หยอดรูปทรงเรขาคณิต ชุดดอกทูป

3. อุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับการประดิษฐ์ ได้แก่ สี กรรไกร เชือกร้อย ลูกปัด
กาว ลูกคิด รูปทรงเรขาคณิต เป็นต้น

4. อุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้าน เป็นอุปกรณ์ชุดสำหรับให้เด็กได้ฝึก และ
มีประโยชน์ต่อพัฒนาการ ได้แก่ ชุดฝึกแต่งกาย ประกอบด้วย ฝึกคิดกระดุม ผูกเชือก
รูดซิป ชุดตัวต่อ ชุดฝึกประสาทสัมผัส เช่น ร้อยลูกปัด อุปกรณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จัดให้กับเด็ก
ต้องเน้นการเล่นการสัมผัสที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการรับรู้ การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ให้ประสาน
สัมพันธ์ ฝึกการตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ รู้จักการสังเกต
เปรียบเทียบและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตซึ่งจำเป็นสำหรับเด็กในการเรียนรู้วิถีชีวิตและการ
เป็นอยู่ในปกติ

5. อุปกรณ์เทคโนโลยี การเรียนรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์เทคโนโลยีไม่เฉพาะแต่
คอมพิวเตอร์ แต่รวมถึงเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เด็กควรได้รู้ได้สัมผัส เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคม
ปัจจุบันในการเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับชั้นอนุบาลนั้นมีประโยชน์ในแง่เด็กได้ความสนุกสนาน
และมีความคิดสร้างสรรค์แต่ในขณะเดียวกันครูต้องสร้างเสริมกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้กับ
เด็กด้วย

6. อุปกรณ์การเรียนรู้วิชาการ หมายถึงอุปกรณ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อการสร้าง
เสริมความเป็นวิชาการ เช่น ชุดเครื่องเล่นต่อภาพสี เกมการศึกษา เป็นต้น และรวมถึงอุปกรณ์การ
สอนที่ครูผลิตด้วย เช่น บัตรคำ ภาพประกอบการสอน ชุดอุปกรณ์การเรียนรู้วิชาการมีจุดประสงค์
เพื่อให้เด็กมีความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่กำหนดไว้ใน
จุดประสงค์การเรียนการสอน ชุดอุปกรณ์ประเภทนี้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยของเฟรเดอริค เป็นต้น

เบญจา แสงมณี และ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2548:47 -54) กล่าวถึง อุปกรณ์ที่ใช้
เป็นสื่อ มีดังนี้(1) อุปกรณ์ราคาเขา (2) อุปกรณ์ประเภทเครื่องเสียง (3) อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉาย
และ(4) อุปกรณ์ประเภทที่ไม่ใช่เครื่องเสียงและเครื่องฉาย

(1) อุปกรณ์ราคาเขา หมายถึง สิ่งของที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ซื้อ
มาราคาถูก และจำเป็นใช้เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาต่าง ๆ ของเด็ก เช่น รถลากตัวอักษร แป้นเสียง

ลูกคิด หีบบรรจุไม้บล็อกขนาดเล็ก บันไดกว้าง บันไดยาว แทนไม้ค้อนตอก หอคอย กระดาน
เรขาคณิต กล้องหยอดบล็อก เป็นต้น

(2) อุปกรณ์ประเภทเครื่องเสียง หมายถึง เครื่องมือซึ่งใช้เป็นที่ในการฟัง
ของเด็กเพื่อเรียนรู้วิชาต่าง ๆ เช่น เพลง เล่านิทาน เล่นละคร ทำตามจังหวะ หัดการบริหาร
การละเล่น เป็นต้น

ก. ประเภทของอุปกรณ์เครื่องเสียง

1. เครื่องบันทึกเสียงแบบม้วนและแถบกลับ
2. เครื่องเล่นแผ่นเสียง
3. เครื่องรับวิทยุ
4. เครื่องดนตรี ได้แก่ เปียโน ออร์แกน กลอง ฉิ่ง ฉาบ ระฆัง

เหล็กสามเหลี่ยม ระนาด กรับพวง กลอง รำมะนา กลองยาวขนาดเล็ก แคน ขลุ่ย ซอ และ ไวโอลิน
 เป็นต้น

ข. อุปกรณ์ประเภทเครื่องเสียงที่ทำขึ้นเองได้

อุปกรณ์ประเภทเครื่องเสียงที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเองมักจะเป็น
เครื่องเคาะจังหวะ เพื่อครูใช้เป็นที่การสอนเพลง ดนตรี และจังหวะ เช่น กรับมือ ลูกช้ด กรุ่งกริ่ง
ฆ้องกระแต ตะเกียบ ฯลฯ

(3) อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉาย

อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉายมีบทบาทใช้เป็นที่ในการศึกษาทุกระดับ
เฉพาะการศึกษาเด็กปฐมวัย สื่อประเภทเครื่องฉายก็ช่วยมากในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ของเด็ก
อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉายที่ควรจัดซื้อมาใช้เป็นที่ในสถานศึกษาเด็กปฐมวัย ได้แก่

1. เครื่องฉายสไลด์ ใช้ในการสอนภาษา คณิตศาสตร์ ธรรมชาติศึกษา
และสังคมศึกษา
2. เครื่องฉายฟิล์มสตริป ใช้ในการสอนนิทาน การเล่าเรื่อง และ
สุขศึกษา
3. เครื่องฉายภาพยนตร์ และ ภาพยนตร์ ใช้ในการสอนธรรมชาติศึกษา
สังคมศึกษา และ สุขศึกษา
4. เครื่องรับโทรทัศน์ ใช้ในวิชา สังคมศึกษา ธรรมชาติศึกษา ภาษา
คณิตศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี และ การละเล่น

(4) อุปกรณ์ที่ไม่ใช่เครื่องเสียงและเครื่องฉาย

อุปกรณ์ที่ไม่ใช่เครื่องเสียงและเครื่องฉาย หมายถึง อุปกรณ์ทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับเครื่องไฟฟ้า ได้แก่

1. เครื่องเล่นสนาม หมายถึง ชิงช้า ม้าหมุน ม้าโยก เรือไล่ บาร์ ไม้กระดก
2. สิ่งของจำลอง หมายถึง หุ่นสัตว์ ผัก ผลไม้ ที่ทำด้วยดินหรือยาง ตุ๊กตา

เป็นต้น

3. อุปกรณ์ในชั้น หมายถึง กระดานมีขาที่ยังใช้ได้สองหน้า กระบะทราย อ่างเลี้ยงปลา กระดาษดินไม้เล็ก ๆ

4. เครื่องเล่นในร่ม หมายถึง บล็อก ก้อนดอกไม้ หีบสมบัติ รถลาก ลูกคิด สี กล่องเรขาคณิต ฯลฯ

นอกจากนี้ เบญจา แสงมลิ (2545:13 -15) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับอุปกรณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่ทางสถานศึกษาควรจัดหาไว้ในห้องเรียน (วัสดุอุปกรณ์ภายในห้องเรียน) สิ่งที่ต้องพิจารณาเป็นสิ่งแรกคือ ของประจำห้อง เช่น โต๊ะครู โต๊ะเรียน เก้าอี้ ตู้ ชั้นเก็บของ และควรพิจารณาจัดหาไว้ในห้องเรียนดังนี้

1. อุปกรณ์สำหรับเตรียมความพร้อมทางกล้ามเนื้อ หรือกล้ามเนื้อเล็ก เช่น บล็อกขนาดต่าง ๆ ลูกบิด ดุจทราย ดุจถั่ว เกมต่าง ๆ หุ่นกระบอก เป็นเกลียวและตัวนอตและภาพตัดต่อ เป็นต้น

2. อุปกรณ์การฝึกประสาท

- ประสาทตา(Visual)เช่น หนังสือ รูปภาพ สิ่งของสีเข้มจัด หุ่นชนิดต่าง ๆ และเวที

- ประสาทหู (Auditory) เช่น เครื่องเคาะจังหวะ แผ่นเสียง เทป กลอง กระดิ่ง

-การสัมผัสทางมือ (Kinesthetic) เช่น ทราย ขนสัตว์ หนังสือ ตุ๊กตา กล่องสัมผัสผิววัสดุต่าง ๆ

-การดมกลิ่น (Olfactory) เช่น กล่องบรรจุสิ่งของที่มียกกลิ่นต่าง ๆ อุปกรณ์การทำครัว ดินไม้

3. อุปกรณ์การฝึกพัฒนาการทางสติปัญญา การเตรียมความพร้อมทางด้านสติปัญญาของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มประสบการณ์ดังนี้

3.1 กลุ่มเตรียมสร้างเสริมทักษะ

- อุปกรณ์พัฒนาทางด้านภาษา (ฟัง พูด อ่าน เขียน) เช่น หนังสือ เทป เครื่องหูฟัง วิทยุ หุ่นและเวที บัตรภาพ บัตรคำ แผ่นป้ายคำศัพท์ ฯลฯ

- อุปกรณ์พัฒนาทางด้านคณิตศาสตร์ เช่น โคมิโน บัตรจำนวน ธนบัตรเทียม ตัวเลขพลาสติก หรือไม้ ไม้แท่งขนาดใหญ่ – เล็ก ไม้เมตร ไม้บรรทัด เศษวัสดุต่าง ๆ ก้อนหิน เมล็ดพืช ฯลฯ

3.2 กลุ่มสร้างเสริมสุนทรียะ

- อุปกรณ์พัฒนาทางด้านดนตรี เช่น เทปเสียง เครื่องดนตรี เครื่องเคาะ จังหวะง่าย ๆ ที่ทำขึ้นเอง

- อุปกรณ์พัฒนาทางด้านศิลปะ เช่น กระดาษ สีชนิดต่าง ๆ พู่กัน ดินน้ำมัน ดินเหนียว ไม้เล็ก ๆ กล้องกระดาษ แป้งเปียก ฯลฯ

3.3 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

- อุปกรณ์ที่ใช้เตรียมความพร้อมด้านสังคม เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ทำความสะอาดเสื้อผ้าที่ไม่ใช่แล้ว เครื่องเล่นที่มีล้อสำหรับลาก โทรศัพท์ ผ้าพันคอ เตารีด เครื่องครัว เครื่องเล่นขายของ ชุดเครื่องแบบต่าง ๆ และอุปกรณ์สำหรับเล่นสมมติอื่น ๆ

- อุปกรณ์ที่ใช้เตรียมความพร้อมด้านธรรมชาติศึกษาหรือวิทยาศาสตร์ เช่น แม่เหล็ก แวนชวย ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ สัตว์เลี้ยง ขวดแก้ว ดิน ไม้ ฯลฯ

อุปกรณ์นอกห้องเรียนที่สำคัญ คือ เครื่องเล่นสนาม ซึ่งทางสถานศึกษา ควรจัดตั้งไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของสนามตามความเหมาะสม เครื่องเล่นสนามที่เป็นหลักและอุปกรณ์นอกห้องเรียนควรมีดังนี้ (1) กระดานลื่น (2) ซิงช้า (3) กระดานหก (4) บ่อทราย (5) รถไฟเด็ก (6) รางไต่ (7) โครงไต่ (8) รูปสัตว์โลก (9) เครื่องตักดวง เช่น กระจับปี่ เสียมด้ามสั้น (10) อุปกรณ์พิเศษซึ่งอาจจัดทำจากวัสดุต่าง ๆ เช่น อุโมงค์ ถังเหล็ก ยางรถยนต์ (11) เก้าอี้ยาว (12) ม้าหมุนวงกลม และ (13) บาร์โหน

เขวพา เศษคุปต์ (2542 : 32) กล่าวถึง อุปกรณ์การเล่นสมมติว่า ครู ควรจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เอาไว้ให้เด็กได้เล่นละคร อุปกรณ์ที่ดีที่สุดในการเล่นสมมติ คือ บล็อก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ดังนี้ (1) ฉากสูงประมาณ 3 ฟุต (2) บ้านไม้สำหรับเล่นทราย รวมทั้งเครื่อง ตกแต่งต่าง ๆ (3) โต๊ะ เก้าอี้ (4) เก้าอี้โยก (5) ตู้ งานขาม (6) เข็ม – ด้าย (7) ตุ๊กตาและเสื้อผ้า ตุ๊กตา (8) เปล เติงนอนตุ๊กตา (9) เตารีด และ ผ้ารองรีด (10) โทรศัพท์ (11) ไม้กวาด ที่ตักผง ผ้าขี้ริ้ว (12) เตา และอุปกรณ์ในการหุงต้ม (13) ผ้ากันเปื้อน (14) ตุ๊กตาสัตว์ (15) โต๊ะแต่งตัว และกระจก ฯลฯ

เยวพา เศษคุปต์ (2542 : 34 - 36) ได้กล่าวถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นน้ำ เล่นทราย และ บล็อก ดังนี้

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นน้ำ

โต๊ะสำหรับเล่นน้ำ โต๊ะที่เด็กใช้สำหรับเล่นน้ำควรมีขนาดสูงพอที่เด็กจะยืนและทำงานได้สะดวกจึงควรมีขนาดสูงประมาณ 50 เซนติเมตร และควรจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ เช่น ขวดน้ำ จุกไม้ก๊อก กรวยสำหรับกรอกน้ำ เปลือกหอย เปลือกไม้ กิ่งไม้ ไม้ไผ่ ฝักดา ฯลฯ กิจกรรมขณะเล่นน้ำ อาจเป็นการกรอกน้ำใส่ขวด อาบน้ำฝักดา หรือให้เด็กเล่นฟองสบู่

วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเล่นทราย

จัดกระบะทรายขนาดต่าง ๆ กันเอาไว้ ทรายที่จัดไว้ควรเป็นทรายที่สะอาด ทรายควรวางไว้ได้ร่มไม้ ควรเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเล่นทรายเอาไว้คือ ถังพลาสติก ที่ตักทราย กระดาษหนังสือพิมพ์ ไม้กระดาน ฯลฯ ขณะที่เด็กเล่นทรายควรสอนถึงความปลอดภัยด้วย โดยอย่าให้เด็กโปรยทรายใส่ตากัน

บล็อก (Blocks) เป็นอุปกรณ์ที่เด็กพอใจและชอบเล่นมาก เป็นอุปกรณ์ที่เด็กเล่นได้ทั้งคนเดียว และหลายคน จากการ เล่นบล็อก เด็กจะรู้สึกประสบความสำเร็จในการทำงาน ช่วยให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยให้เขาเข้าใจถึงสิ่งแวดล้อม โครงสร้างของสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวที่มีขนาดใหญ่ และช่วยให้เด็กได้รู้จักตัวของตัวเองด้วย

ประโยชน์ของไม้บล็อก การเล่นบล็อกช่วยให้เกิดผลดี ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย และเสริมสร้างความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อต่าง ๆ จากการยก ถือ ค่อยบล็อก
2. ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ จากการ เล่นสมมติ เด็กจะแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ออกมา เช่น อารมณ์ก้าวร้าว อิจฉา พอใจ หวาดกลัว
3. ส่งเสริมการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดรวบยอดระหว่างรูปทรงและแบบต่าง ๆ
4. พัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับขนาดและจำนวน
5. พัฒนาทักษะพื้นฐานซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมในการอ่านจากการสนทนาถึงรูปร่าง ขนาด และ สิ่งที่เขาสร้างขึ้น

กล่าวโดยสรุป สื่อการเรียนรู้ประเภทอุปกรณ์ เป็นสิ่งที่ลงทุน แข็งแรงใช้ได้ยาวนานไม่เสียหายง่าย เช่น บล็อกไม้ ชิงช้า โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ เป็นต้น ตลอดจนเครื่องใช้ไฟฟ้าเช่น เครื่องรับ โทรทัศน์ เครื่องรับวิทยุ เครื่องฉายสไลด์ เป็นต้น

3. สื่อประเภทวิธีการกับเด็กปฐมวัย

ชูลีพร สวงวนศรี (2550:107 -108) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

การจัดประสบการณ์แบบสาธิต เป็นการจัดประสบการณ์ที่มุ่งให้เด็กได้เรียนรู้กระบวนการในการทำงานอย่างเป็นลำดับและขั้นตอน การจัดประสบการณ์สาธิตครูจะสาธิตให้เด็กสังเกตจากการปฏิบัติจริง จะช่วยให้เด็กเข้าใจและจดจำได้ดีว่าการฟังจากคำบอกเล่าของครู เด็กจะสังเกตขั้นตอนต่าง ๆ ในการใช้อุปกรณ์ด้วยความระมัดระวัง และเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ครูจึงเป็นผู้สาธิตให้เด็กสังเกต

ประโยชน์ของการจัดประสบการณ์แบบสาธิต ดังนี้

1. ช่วยให้ประหยัดเวลา การสาธิตทำให้เห็นจริง ทำจริง เข้าใจง่ายและรวดเร็ว
2. ช่วยให้ประหยัดสามารถเข้าใจวิธีการใช้เครื่องมืออย่างถูกต้องและปลอดภัย
3. ช่วยตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น
4. ช่วยให้เด็กเข้าใจ โดยสามารถแสดงหรือหยุดแสดงให้ดูซ้ำได้จุดใดจุดหนึ่ง
5. ช่วยกระตุ้นและดึงดูดความสนใจจากเด็กได้ดี

และจ่านง พรายเข้มแข (2529 : 68- 69, 76) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบสาธิต เป็นวิธีการทำหรือแสดงให้ดูโดยครูผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ โอกาสที่เด็กจะลองทำคูนั้นมีน้อย แต่ก็นับว่าเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งที่จะช่วยนำทางให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว และมีผลสัมฤทธิ์ได้ดีกว่าวิธีอื่น ๆ ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ และความพร้อมของครูผู้สอน จะพิจารณาตามความเหมาะสมของเนื้อหาและความมุ่งหมายของแต่ละเรื่อง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามข้อเสนอแนะ ดังนี้คือ

1. เป็นการแสดงหรือการทดลองที่ยุ่งยากซับซ้อน ต้องใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์สำเร็จรูปที่จำกัด หรือเป็นการแสดงที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย เช่น ต้องใช้สารเคมี การจุดระเบิด การลูกไฟมืออย่างรุนแรง หากเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการทดลองจะไม่ปลอดภัย ครูก็ควรสาธิตให้ดูเสียเอง ภายใต้การเตรียมอย่างรอบคอบและรัดกุม
2. เป็นการเร้าความสนใจไปสู่การตั้งปัญหา เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการเร้าความสนใจด้วยการสร้างความประหลาดใจที่อยากจะใฝ่หาคำตอบ
3. เป็นการช่วยแก้ปัญหา ครูอาจจะใช้วิธีสาธิตการทดลองช่วยตอบปัญหา หรือช่วยแก้ปัญหาให้กระจ่างได้ดีกว่าการบรรยายแต่อย่างเดียว
4. เป็นการทดลองหลาย ๆ อย่างในคราวเดียวกัน ในการสอนบทเรียนบางเรื่องหากจะให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนแล้วจะต้องมีการทดลองหลายชุดประกอบกัน ถ้าจะจัดให้

เด็กทำการทดลองเองก็มีอุปสรรคไม่พอ หรือสถานที่คับแคบ ครูก็ควรนำมาสาธิตให้ดูเสียเอง แต่อาจจะเปิดโอกาสให้เด็กบางคนเป็นลูกมือคอยช่วยเหลือ

และการแบ่งกลุ่มทำงาน (Grouping / Group process) การสอนด้วยวิธีแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ แล้วมอบหมายงานให้ไปช่วยกันค้นคว้า แก้ปัญหา หรือปฏิบัติกิจกรรมก็ตาม เป็นวิธีที่จะช่วยฝึกฝนให้เด็กรู้จักวิธีการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะตามแบบประชาธิปไตย ทุกคนจะต้องมีหน้าที่ในการทำงานตามที่มอบหมายไปให้เสร็จเรียบร้อยดีที่สุดในที่ที่จะทำได้ คนที่มีหน้าที่เป็นประธานของกลุ่มจะต้องคอยประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับครูผู้สอนเป็นอย่างดี ทางฝ่ายครูผู้มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มไปจัดทำ จะต้องคอยติดตามดูแลให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขข้อบกพร่องอยู่ตลอดเวลา และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ครูต้องเสนอแนะให้เด็กทุกกลุ่มเข้าใจและรู้ว่า เขาจะไปค้นคว้าหาความรู้ได้จากที่ไหนและอย่างไร นอกจากนั้น ครูต้องคอยช่วยเหลือแนะนำให้เด็กเข้าใจถึงวิธีการที่จะนำผลการค้นคว้ามาเสนอต่อชั้น ทั้งวิธีปากเปล่าและข้อเขียน คือ การรายงานที่คตินั้นจะต้องทำอย่างไร ใช้เวลามากน้อยแค่ไหน จะต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อย่างไร ก่อนเริ่มดำเนินการสอนด้วยวิธีแบ่งกลุ่มทำงานดังกล่าว ครูจะต้องวางแผนไว้เป็นขั้น ๆ อย่างรัดกุมเสียก่อนด้วยการฝึกให้เด็กมีความรู้ความสามารถที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นเหล่านี้คือ

- 1.1 การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวิธีการของ “กระบวนการกลุ่ม”
- 1.2 วิธีการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
- 1.3 วิธีเขียนรายงานและรายงานด้วยวาจา

เบญญา แสงมณี และ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2548 :57 - 62) กล่าวถึงสื่อประเภทวิธีการไว้ว่า สื่อประเภทวิธีการ ซึ่งครู พี่เลี้ยงเด็ก หรือ ผู้ดูแลเด็ก นำมาใช้ในสถานศึกษา คือ (1)กิจกรรม (2) การใช้ท่าทางประกอบ และ (3) การเล่นเกม

(1) กิจกรรม หมายถึง การกระทำที่เด็กแสดงออกมาซึ่งครูอาจสังเกต หรือวัดได้ในสถานศึกษาเด็กปฐมวัย กิจกรรมนำมาใช้มากที่สุด กล่าวได้ว่าทุกวิชาที่เด็กเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย คณิตศาสตร์ สุขศึกษา สังคมศึกษา ธรรมชาติศึกษา ศิลปะ เพลงดนตรี จังหวะ เคลื่อนไหว เกม และการเล่น ล้วนแต่ต้องนำกิจกรรมมาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ครู พี่เลี้ยงเด็ก หรือ ผู้ดูแลเด็กเล็งเห็นว่า เด็กนั้นชอบเคลื่อนไหวชอบกระทำสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงนำกิจกรรมมาเป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็ก

(2) การใช้ท่าทางประกอบ หมายถึง การแสดงท่าทางประกอบอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด การใช้ท่าทางประกอบนี้ก็ถือเป็นสื่อประเภทวิธีการที่เด็กปฐมวัยชอบมาก มักจะใช้ในการเล่านิทาน และการเล่นเป็นส่วนใหญ่ ตัวครู หรือ พี่เลี้ยง หรือผู้ดูแลเด็กนั้นคือสื่อที่สำคัญที่สุด

(3) การเล่นเกม การเล่นเกมเป็นการเลียนแบบชีวิตจริงตามความนึกคิด

และประสบการณ์ของเด็ก เด็กปฐมวัยนี้ชอบการเล่นสมมุติมากที่สุด เด็กอายุ 4 - 5 ขวบ จะคิดและสมมุติเป็นสิ่งที่เขาอยากจะเป็น บางทีครูหรือผู้ใหญ่แนะนำให้ เขาก็จะคิดเล่นของเขาเองเป็นเรื่องราวได้ เด็กจะเล่นสมมุติจากชีวิตต่าง ๆ ที่เขาพบเห็นหรือสิ่งที่เขาพึงพอใจ เขาอาจสมมุติเป็นบุคคลเป็นสิ่งของ เป็นสัตว์ หรือเป็นสิ่งมหัศจรรย์ก็ได้

นอกจากนี้ ทิศนา เขมมณี (2545: 43 - 98) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนหลายวิธี ดังนี้
วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip) คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่อันเป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้น (ซึ่งอยู่นอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ) โดยมีการศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้ และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา

วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization)

วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหา และบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา และสามารถทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้น ได้นาน

วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่สังเกตพบ มาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และ กติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียน (Learning Center)

วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียน คือ กระบวนการในการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนหรือมุม

ความรู้ ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลาย ๆ อย่างประสมกันเอาไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ปกติศูนย์การเรียนจะมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาสาระเปิดเสร็จในตัวเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศูนย์ต่าง ๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีศูนย์สำรองไว้สำหรับผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วและทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น ๆ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียน

ทัศนา แก้วพลอย (2544: 283 - 285) กล่าวถึงการสอนแบบโครงการว่า เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กจะเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยการสืบค้นหาข้อมูลอย่างลุ่มลึก ตามหัวข้อที่เด็กสนใจจุดเด่นของโครงการก็คือ การค้นหาคำตอบจากคำถามที่เกี่ยวกับหัวข้อ ไม่ว่าคำถามนั้นจะมาจาก เด็ก ครู หรือ ครูและเด็กร่วมกันก็ตาม สำหรับเด็กปฐมวัย การสอนแบบโครงการนี้ เด็กจะต้องการครูเพื่อให้คำแนะนำ และเป็นทีปรึกษาในการทำโครงการ โครงการแต่ละโครงการอาจใช้เวลาแตกต่างกัน เช่น 1 สัปดาห์ 2 สัปดาห์ หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหัวข้อ อายุ และความสนใจของเด็กเป็นหลัก

กระบวนการสอนแบบโครงการ การสอนแบบโครงการ เป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก เนื่องจากสามารถตอบสนองได้ตามความต้องการของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม แต่ละชั้นเรียนลักษณะ โครงสร้างของการปฏิบัติโครงการมีดังนี้

1. การอภิปรายกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ครูช่วยให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อาจเป็นกลุ่มย่อย หรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น
2. การศึกษานอกสถานที่ เป็นประสบการณ์ที่สำคัญ ที่จะช่วยให้เด็ก ได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่ล้อมรอบตัวเขา ในระยะแรก ครูอาจพาไปทัศนศึกษานอกห้องเรียนหรือสถานที่ ๆ อยู่รอบบริเวณโรงเรียน เช่น ร้านค้า ถนน สถานที่พักผ่อน ป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นต้น
3. การนำเสนอประสบการณ์เดิม การสอนแบบโครงการ เด็กสามารถที่จะทบทวนประสบการณ์เดิมในเรื่องที่ตนสนใจโดยมีการอภิปราย แสดงความคิดเห็น ในประสบการณ์จากกลุ่มเพื่อน รวมทั้งตั้งคำถามเพื่อสืบค้นข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้เด็กแต่ละคนสามารถเสนอประสบการณ์ที่ตนมีให้เพื่อน ได้รู้ด้วยวิธีการอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเขียนภาพ การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ การเล่นเกมบทบาทสมมุติ และการก่อสร้างแบบต่าง ๆ
4. การสืบค้น วิธีการสืบค้นในงานโครงการนี้ สามารถค้นคว้าได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายตามหัวข้อเรื่องที่เด็กสนใจ เช่น ค้นคว้าจากมุมหนังสือในชั้นเรียน ห้องสมุด โรงเรียน สัมภาษณ์ผู้ปกครองของตนเอง ครูในโรงเรียน เป็นต้น

5. การจัดแสดง ทำให้หลายรูปแบบเช่นกัน เช่น อาจใช้ฝาผนังในห้องเรียน ป้ายจัดแสดงผลงานเด็ก หรือในรูปแบบของการอภิปรายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นแก่เพื่อนในชั้น

ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะเวลาด้วยกัน ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเวลาเริ่มโครงการ

เป็นระยะเริ่มต้นของโครงการ โดยครูจะสังเกตหรือสร้างความสนใจในการเรียนรู้ให้เด็ก ครูและเด็กจะตกลงร่วมกันเลือกหัวข้อเรื่องที่สนใจ โดยให้เด็กเป็นผู้เลือกว่าจะศึกษาหรือเรียนรู้เรื่องใด เมื่อได้แล้ว ก็กำหนดเป็นหัวข้อเรื่องหรือโครงการ

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินโครงการ

ครูควรเริ่มทำแผนที่ความคิด (mind map) หรือใยแมงมุม (web) โดยระดมความคิดจากเด็ก เด็ก ๆ จะร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง มีการกำหนดคำถามหรือปัญหาที่อยากรู้ ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและเลือกประเด็นปัญหาที่ไม่ยากจนเกินความสามารถที่เด็กจะทำได้ เด็กจะตอบคำถาม โดยใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ (ตั้งสมมุติฐาน) โดยครูช่วยกระตุ้นความคิดของเด็กให้ขยายคำตอบที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ต่อจากนั้นครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ที่จะอำนวยความสะดวก เพื่อให้เด็กดำเนินการทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งถ่ายภาพ บันทึกคำพูดเกี่ยวกับการทำงานของเด็กทุกขั้นตอนเพื่อเป็นข้อมูลเก็บสะสมไว้ในพอร์ตโฟลิโอของเด็ก และนำไปจัดแสดงเรื่องราวของโครงการต่อไป

ระยะที่ 3 ระยะเวลารวบรวมสรุป ประเมินผลโครงการ

เป็นระยะที่เด็กสรุปเหตุการณ์และความรู้จากที่เขาได้ศึกษาค้นพบและปฏิบัติด้วยตัวเอง โดยแสดงในรูปนิทรรศการ สนทนา หรือนำชมสิ่งที่ได้จากการประดิษฐ์ การก่อสร้างขึ้นให้เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนอื่นรวมทั้งครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้บริหารได้เห็น ระยะเวลาสุดท้ายของโครงการนี้ ครูและเด็กจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานด้วยการอภิปรายร่วมกันแล้วจัดแสดงผลงานโครงการ ขณะเดียวกันครูก็จะสังเกตความสนใจใหม่ของเด็ก เพื่อกำหนดเป็นหัวข้อเรื่องหรือโครงการใหม่ที่เด็ก ๆ จะศึกษาค้นคว้าต่อไป

กล่าวโดยสรุปสื่อวิธีการ เป็นสื่อที่เป็นกระบวนการ หรือ วิธีที่ครูนำมาใช้จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เช่น การสาธิต การพาเด็กไปทัศนศึกษา การสอนแบบโครงการ การแสดงบทบาทสมมติ ศูนย์การเรียน เป็นต้น

4. สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย

เบญจมา แสงมณี (2527 : 71- 79) กล่าวว่า การใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเด็กปฐมวัยเรียนรู้จากสื่อ ด้วยการดู จับต้อง ปลูกชำ เรียนรู้ด้วยประสาททั้งห้า กับสื่อที่เขาพบเห็นซึ่งได้แก่ 1. ทางตา 2. ทางหู 3. ทางจมูก 4. ทางลิ้น 5. ทางกาย

4.1 สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางตาสำหรับเด็กปฐมวัย

สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางตา ได้แก่ (1) ของจำพวกมีสี เช่น ดอกกุหลาบ ดอกเข็ม ดอกเฟื่องฟ้า ใบไม้ ผลไม้ ผ้าสี ฯลฯ เหล่านี้ใช้เป็นที่จัดประสบการณ์ทางตาได้ (2) ของที่ดูเปรียบเทียบได้ หมายถึง สิ่งของต่างๆที่มีอยู่ทั่วไปและหาได้ง่าย เป็นของชนิดเดียวกัน ซึ่งมีส่วนแตกต่างกัน เช่น เล็ก - ใหญ่ กว้าง - แคบ สูง - ต่ำ ลึก -ตื้น สั้น - ยาว

4.2 สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางหูสำหรับเด็กปฐมวัย สื่อเพื่อใช้จัด

ประสบการณ์ทางหูเป็นสิ่งที่มีเสียง บรรดาสรรพเสียงทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเสียงของสัตว์ เครื่องยนต์ เครื่องดนตรี เสียงธรรมชาติต่างๆ เช่น ฝน ลมพัด ใบไม้พลิ้วตามลม เสียงคน แม้แต่ตุ๊กตาร้องได้ ก็ใช้เป็นที่จัดประสบการณ์ได้ทั้งสิ้น ในสถานศึกษาปฐมวัยมักจะใช้เครื่องเคาะจังหวะ หรือ เทป ซึ่งอัดเสียงสัตว์หรือยานต่าง ๆ มาหัดให้เด็กฟัง บางทีการเล่นกระซิบกันก็เป็นการเล่น โดยใช้คนเป็นสื่อ เพื่อจัดประสบการณ์ทางหูเหมือนกัน

4.3 สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางจมูกสำหรับเด็กปฐมวัย สื่อที่ใช้จัด

ประสบการณ์ทางจมูกนั้นมีอยู่ตามธรรมชาติไม่น้อย เช่น ดอกไม้จำพวกที่มีกลิ่นหอม ได้แก่ ดอกจำปี จำปา กุหลาบ มะลิ ฯลฯ ดอกไม้ที่มีกลิ่นเหม็นก็มี เช่น ดอกอูดพิค ผลไม้ ผัก และพืชบางชนิดก็มีกลิ่น และสิ่งอื่น เช่น น้ำมันหอม ฐูปหอม น้ำหอม สบู่ เหล่านี้เป็นสื่อได้ทั้งสิ้น

4.4 สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางลิ้นสำหรับเด็กปฐมวัย สื่อเพื่อจัดประสบการณ์

ทางลิ้นนั้นมักจะใช้จากของจำพวกที่ใช้เป็นอาหารได้ เช่น ข้าว ผลไม้ พืชผัก เนื้อสัตว์ ไข่ นม เนย เกล็ด น้ำตาล น้ำส้ม และ ขนมห ฯลฯ

4.5 สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางกายสัมผัสสำหรับเด็กปฐมวัย เราทราบกันแล้ว

ว่าเด็กเรียนจากของจริง จากรูปธรรม ฉะนั้น สิ่งที่อยู่รอบตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ คน สัตว์ พืช ล้วนแล้วแต่สัมผัสได้ทั้งนั้น ครู พี่เลี้ยงเด็ก หรือผู้ดูแลเด็กจึงใช้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่สถานศึกษานั้นเป็นสื่อในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก เช่น เครื่องเล่น เครื่องใช้ ดอกไม้ ใบไม้ พืชผัก สิ่งธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น ดิน ทราย หิน สัตว์ที่ไม่มีอันตราย สิ่งของที่ไม่มีอันตรายแก่เด็กใช้เป็นที่จัดประสบการณ์ได้ทั้งสิ้น

สื่อการเตรียมความพร้อมทางกาย จรรยาพร ธรณินทร์ และ จิตรา ทองเกิด

(2548 : 412 -422) ได้กล่าวถึง ประเภทของสื่อเตรียมความพร้อมทางกายเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ จำแนกตามลักษณะการใช้สอยและการจัดทำ

1. สื่อเตรียมความพร้อมทางกายจำแนกตามลักษณะการใช้สอย แบ่งได้ 4 ประเภท คือ (1) สนามและสถานที่ (2) วัสดุอุปกรณ์ (3) กิจกรรมพลศึกษาและนันทนาการ และ (4) กิจกรรมสุขศึกษา

- (1) สนามหรือสถานที่ฝึก เช่น สนามเด็กเล่น ห้องกิจกรรม
- (2) อุปกรณ์กีฬา หรือของเล่น เช่น กระบะทราย ลูกบอล ตาข่าย เสว

ประคูด เป็นต้น

- (3) วัสดุและอุปกรณ์ทางโสตทัศนศึกษา ยังสามารถแบ่งออกเป็น

3.1 ภาพยนตร์เกี่ยวกับความรู้ในการเตรียมความพร้อมทางกาย การเล่นเกม กีฬา การตรวจสุขภาพ เป็นต้น

3.2 เครื่องบันทึกเสียงและจานเสียง เครื่องมือนี้นี้มีประโยชน์มาก โดยเฉพาะสำหรับกิจกรรมเข้าจังหวะ เพื่อให้บรรยากาศสนุกสนาน หรือการเล่นสมมุติ การเลียนแบบต่าง ๆ

3.3 สมุดภาพ เป็นภาพจากวารสาร หนังสือพิมพ์ หรือภาพถ่าย เช่นภาพชิ้นส่วนการแต่งตัวตุ๊กตา เพื่อให้เด็กคัดออกมาแต่งตุ๊กตา หรือภาพชิ้นส่วนของเครื่องบิน หรือขั้นตอนของการเล่นเกมต่าง ๆ ทางกีฬา

3.4 เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการทดลองหรือทดสอบความพร้อมของร่างกาย เช่นราวทรงตัว เบาะยืดหยุ่น เครื่องชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง สายวัดตัว เทปวัดระยะทาง

3.5 สไลด์และฟิล์มสตริป มีประโยชน์ในการอธิบายขั้นตอนการฝึก หรือแนะนำกิจกรรมที่เด็กอาจไม่มีโอกาสไปสัมผัสจริง เช่น การเล่นของเด็กนานาชาติ

3.6 หนังสือเสริมบทเรียนต่าง ๆ ที่มีรูปภาพ คำอธิบายง่าย ๆ สีสันสะดุดตา ช่วยให้เด็กค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

3.7 วิทยูและโทรทัศน์

(4) กิจกรรมสุขศึกษา เป็นการจับบริการตรวจและส่งเสริมสุขภาพในด้านต่างๆ เช่นการตรวจสุขภาพนักเรียนในตอนเช้า การจัดห้องพยาบาล ห้องอาหาร การวัดสายตา ชั่งน้ำหนัก เป็นต้น

2. สื่อเตรียมความพร้อมทางกายจำแนกตามลักษณะการจัดทำ แบ่งออกเป็น

1. สื่อที่ต้องจัดซื้อ เป็นอุปกรณ์สำเร็จรูป เช่น ของเล่นเด็ก จักรยานสามล้อ เครื่องกีฬา ลูกบอล เป็นต้น

2. สื่อที่สามารถจัดทำ โดยใช้วัสดุง่าย ๆ หรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ไม้ไผ่ หนังสาย เชือก เศษไม้ เป็นต้น
3. สื่อเตรียมความพร้อมทางกายประเภทสนาม (สนามเด็กเล่นแบบอนุบาล)
 - สนามเด็กเล่น อุปกรณ์ในสนามควรมีดังนี้
 1. บันไดโค้ง ลักษณะเป็นบันไดทำด้วยโลหะ โค้งเป็นรูปครึ่งวงกลมมีความยาวประมาณ 3 – 4 เมตร และมีขั้นบันได 10 – 20 ขั้น ห่างกันขั้นละ 12 – 15 นิ้ว
 2. ม้าหมุน ลักษณะ ม้าหมุนเป็นที่นั่งสำหรับเด็ก 8 – 15 คน ล้อมรอบวงกลม ซึ่งประกอบด้วยโลหะเป็นรูปท่อกลม หรือราวจับ การเคลื่อนที่โดยอาศัยแรงผลักจากมือหรือเท้า
 3. ไม้กระดก ลักษณะ เป็นแผ่นกระดานมีที่นั่งตรงกลาง ตรงกลางติดยึดกับขาตั้ง สามารถกระดกขึ้นลงเมื่อมีผู้นั่ง ขาตั้งมักทำด้วยโลหะ
 4. บันไดและกระดานถื่น ลักษณะประกอบด้วยส่วนที่เป็นบันไดสำหรับปีนขึ้นไปขึ้นบนแท่นพักและมีกระดานถื่นลาดลงประมาณ 45 – 60 องศา ขนาดมีหลายแบบแล้วแต่ความสูง
 5. โคมกลม ลักษณะทำด้วยโลหะรูปโค้งหลายชั้น และแต่ละชั้นมีขั้นหรือท่อนโลหะพาดเพื่อใช้ปีนป่าย
 6. ชิงช้า ลักษณะ เป็นเชือกหรือ โซ่แขวนลงมาจากท่อนไม้หรือกิ่งไม้ หรือราวเหล็ก และมีที่นั่ง อาจจะเป็นชิงช้านั่งคนเดียว สายเชือกยาวแกว่งได้ไกล หรือชิงช้าแบบนั่ง 2 – 3 คน แกว่งได้ระยะสั้น
 7. ราวปีนป่าย ลักษณะ ส่วนใหญ่จะเป็นราวโลหะต่อขึ้นเป็นทรงสี่เหลี่ยม มีแนวตั้งและขวางหลายชั้น ความสูงแล้วแต่ขนาด
 8. อุโมงค์ ลักษณะทำด้วยโลหะขนาดใหญ่ วางขวางบนที่ยึดและมีบันไดทางขึ้นลง
4. สื่อเตรียมความพร้อมทางกายประเภทวัสดุและอุปกรณ์
 - วัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นสื่อเตรียมความพร้อมทางกาย ทางพลศึกษา กีฬา และนันทนาการ ได้แก่
 1. กระดานหัดเดินแบบทรงตัว เป็นกระดานยาว 12 ฟุต กว้าง 4 – 6 นิ้ว หนาพอที่จะรับน้ำหนักตัวเด็กได้ วางบนขาไม้ หรือขาเหล็ก พื้นบนของกระดานให้สูงจากพื้นประมาณ 10 - 12 นิ้ว
 2. ลูกบอลชนิด และขนาดต่าง ๆ ลูกฟุตบอล ลูกวอลเลย์บอล

3. สวม ใช้สำหรับสวมลูกบอล
4. ถุงเท้า เป็นถุงเท้ากว้าง 6 นิ้ว ยาว 6 นิ้ว ใช้ผ้าหนาบรรจุมือเท้า ไม้เท้า ไม้เท้า หรือ ไม้เท้าไม้เท้า หรือทราย ควรมีปลอกหุ้ม ปลอกให้ใช้ผ้าสีสด และควรเลือกเมล็ดพันธุ์พืช ที่สะอาด และไม่ขึ้นรา
5. ป้ายประกาศ สำหรับติดคำสั่งแนะนำ หรือตารางฝึกหัด หรือภาพ ทักษะกีฬา
6. ตู้เก็บของ สำหรับเก็บเครื่องเล่นต่าง ๆ
7. ขอลูก สำหรับเขียนหรือขีดเส้นหนา ๆ เพื่อให้เด็กมองเห็นได้ง่าย
8. ลูกบอล ใช้ยางรถยนต์ วงล้อรถจักรยาน ควรใช้สีสด ๆ ทา มีเครื่อง ประกอบลูกบอลเป็น ไม้ยาว 12- 15 นิ้ว ใช้ตีวงล้อไปข้างหน้า
9. เสื่อสำหรับตั้งหรือแขวนวงล้อ สำหรับเด็กเล่นโยนห่วง
10. เชือกกระโดด ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3/8 นิ้ว เชือกกระโดดคนเดียว ยาว 6 - 8 ฟุต ถ้าเป็นเชือกกระโดดหมู่ยาว 12 - 15 ฟุต
11. เบาะ ใช้รองรับในการเล่นยิมนาสติก ยืดหยุ่น โยคะ
12. เครื่องมือทำจังหวะ เช่น กลอง ฉิ่ง ลูกเซ็ก
13. เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับกิจกรรมประกอบจังหวะ
14. นาฬิกาจับ เวลา สำหรับใช้ในการวิ่งแข่ง หรือกิจกรรมทดสอบ สมรรถภาพทางกาย
15. แผ่นไม้ขนาด 2 x 2 นิ้ว ทาสีดำกับสีน้ำเงิน ใช้สำหรับลงคะแนนถ้ามี การแข่งขันระหว่างกลุ่ม
16. แผ่นภาพหรือสมุดภาพ เพื่อแสดงทักษะการเคลื่อนไหวหรือทักษะ กีฬา

กล่าวโดยสรุปสื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางกาย เป็นสื่อที่ใช้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เครื่องเล่นสนาม และ วัสดุอุปกรณ์ทางพลศึกษา กีฬา และนันทนาการ

5. สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางอารมณ์และสังคม

ประคินันท์ อุปรมัย และ วิภาวี คุวานนท์ (2548 : 4 - 19) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมทางอารมณ์และสังคมให้เด็กปฐมวัยนั้น ครูจำเป็นต้องอาศัยสื่อการสอนทั้ง ประเภท วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการเข้าช่วย โดยเน้นให้เด็กรู้จักเข้าใจลักษณะอารมณ์ของผู้อื่น ควบคุมพฤติกรรมของตนเองขณะเกิดอารมณ์ ควบคุมการเกิดอารมณ์ของตนเอง รู้จักเล่นและทำงาน ร่วมกับผู้อื่น กับรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อม

สื่อที่ควรจัดหาและเลือกเพื่อใช้เตรียมความพร้อมทางอารมณ์ ของเด็กปฐมวัยดังนี้

1. ภาพคนในครอบครัวให้เด็กเล่าพฤติกรรมที่เขาแสดงต่อบุคคลในบ้าน เมื่อเขาเกิดอารมณ์ต่าง ๆ ครูจะได้มีข้อมูล

2. การสมมุติบทบาทต่าง ๆ ให้กับเด็กเพื่อให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกตามบทบาทที่กำหนดให้

3. หมุดไม้ 100 ตัว บนกระดานที่ให้เด็กเรียงรูปต่าง ๆ ฝึกให้เด็กมีสมาธิในการทำงาน

4. ดินสอเทียนให้เด็กวาดภาพหรือระบายสีตามใจชอบ

5. สถานการณ์จำลองที่ช่วยผู้ให้เด็กเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกต่าง ๆ

6. หน้ากากและหัวละครที่นำมาให้เด็กเล่นเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงผลเสียของการไม่รู้จักรักษาควบคุมหรือระงับอารมณ์ และผลเสียของการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมาเมื่อเกิดอารมณ์ต่าง ๆ

ฯลฯ

นอกจากนี้ การรู้จักแบ่งปันและการรู้จักทำงานร่วมกันเป็นพฤติกรรมส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นได้ว่าเด็กมีความพร้อมทางสังคม พฤติกรรมอื่น ๆ ที่แสดงว่าเด็กมีความพร้อมทางสังคมก็คือ การรู้จักเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ คือ ให้สิ่งของของตนแก่คนอื่นที่ไม่มี การรู้จักปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน ของโรงเรียนหรือตามข้อตกลงต่าง ๆ การรู้จักยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น การรู้จักอดทนรอคอยตามสิทธิและโอกาส การรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ และการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้โดยง่าย

สื่อที่ควรจัดหาและเลือกเพื่อใช้เตรียมความพร้อมทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้แก่

1. ดินน้ำมันที่ให้เด็กแบ่งกันใช้หรือปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือ

2. นิทานที่มีเนื้อเรื่องปลุกฝังให้เด็กเอื้อเพื่อเผื่อแผ่

3. บทบาทสมมุติที่เด็กต้องรู้จักอดทนและรอคอยตามสิทธิและโอกาส

4. สถานการณ์จำลองที่ฝึกให้เด็กคนหนึ่งรู้จักออกมาเป็นผู้นำกลุ่มและเด็กอื่น ๆ เป็นผู้ตาม

5. เครื่องฉายภาพหมุนแสดงภาพวิถีร่วมมือกันทำงานของคนในกลุ่มและผลดีที่ทุกคน ในกลุ่มได้รับจากการร่วมมือกันทำงาน

6. เกมการศึกษาที่แข่งขันกันระหว่างกลุ่ม (ฝึกให้รู้จักทำตามกฎเกณฑ์ คือ กติกาที่กำหนด และฝึกการร่วมมือภายในกลุ่ม

7. รูปภาพเหตุการณ์ที่ให้เด็กช่วยกันแสดงความคิดเห็นทีละคน โดยคนอื่นต้องฟังว่าเพื่อนแสดงความคิดเห็นว่าอย่างไร จะได้แสดงความคิดเห็นต่อจากเพื่อน (ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น)

8. รูปภาพให้เด็กเล่าเรื่องต่อกันคนละ 1 ประโยค (ฝึกการฟังผู้อื่นพูด)

9. พาเด็กไปทัศนศึกษาแล้วจัดอาหารง่าย ๆ เหมือน ๆ กัน ให้เด็ก รับประทาน (ฝึกการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม)

10. กระดานผ้าสาหล่า ภาพสัตว์ที่ตัดเป็นตัว ๆ ภาพบ้าน ภาพคน ภาพต้นไม้ ที่ตัดให้เป็นรูปร่างเฉพาะแต่ละอย่าง ที่ให้เด็กแต่ละกลุ่มออกมาช่วยกันจัดภาพเหล่านั้นไว้บน กระดานผ้าสาหล่า ฯลฯ

และ ชัยขงค์ พรหมวงศ์ (2527 : 153 - 154) กล่าวถึง สื่อที่นิยมใช้กันมากในการ จัดประสบการณ์สังคมศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ หนังสือภาพ ภาพและภาพชุด ของจริง สไลด์ ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

1. หนังสือภาพ หนังสือภาพที่เสนอเนื้อหาสาระด้านสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีอยู่มาก ครูสามารถจัดไว้ในมุมหนังสือ หรือนำมาสอนเด็กในกลุ่มหรือในชั้นได้ โดยตรง

2. ภาพและภาพชุด ภาพที่ใช้ประกอบการจัดประสบการณ์สังคมศึกษา อาจเป็นภาพเดี่ยว หรือภาพชุด ที่มีเรื่องต่อเนื่องกัน หรือเป็นภาพชุดที่แสดงกระบวนการหรือ องค์ประกอบ เช่น ภาพชุดแสดงสมาชิกในครอบครัว ภาพชุดแสดงเครื่องแต่งกาย ฯลฯ ครูอาจติด ภาพชุดไว้บนผนัง บนป้ายนิเทศ บนกระดานดำ หรือขอให้นักเรียนดูประกอบคำอธิบายก็ได้

3. ของจริง ของจริงที่นำมาใช้ในการสอนสังคมศึกษา ส่วนมากเป็นเรื่อง ของเครื่องใช้ เครื่องแต่งกาย งานศิลปะ และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นที่สถานปฐมวัยศึกษา ตั้งอยู่

4. สไลด์ / ภาพยนตร์ / เทปโทรทัศน์

5. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยที่สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ ระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม การจัดประสบการณ์กลุ่มสัมพันธ์ที่จะให้เด็กปฐมวัยได้ ทำงานเป็นกลุ่ม จะช่วยส่งเสริมการฝึกฝนความสัมพันธ์ของเด็กและการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ตามวัยของเด็ก วัยที่เด็กปฐมวัยจะเริ่มทำงานเป็นกลุ่มได้ดี มักจะเป็นระยะที่เด็กอยู่ในชั้นอนุบาล คือ อายุ 4 - 5 ขวบ เพราะก่อนหน้านั้น เด็กยังมีพัฒนาการในลักษณะที่เป็นตัวใครตัวมัน หรือจับกลุ่มใด ๆ

นับแต่ 1-2 คนในเวลาสั้น การจัดกลุ่มสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยจึงควรมีวิธีการที่จะดึงเด็กให้รู้จักทำงานร่วมกัน เช่น การใช้เกม หรือการเล่นต่าง ๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปสื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านอารมณ์และสังคมจะเป็นสื่อที่ให้เด็กได้แสดงอารมณ์และปรับตัวในการอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น

6. สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางสติปัญญา

พูนสุข บุญสวัสดิ์ และ ชัยยุทธ บุญสวัสดิ์ (2548: 499 ,520 - 564)

กล่าวว่า เด็กปฐมวัยพัฒนาสติปัญญาด้วยการเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวจากการสังเกต การเล่น และการซักถาม สิ่งที่เด็กอยากรู้อยากเห็น พฤติกรรมทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ครอบคลุมการรับรู้ การจำ การจำแนก การมองเห็นความสัมพันธ์ และการเรียงลำดับ และเด็กปฐมวัยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกต การเล่น การซักถาม ซึ่งพัฒนามาถึงจุดที่เด็กต้องการจะเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เดิมให้เป็นประสบการณ์ใหม่ แล้วแสดงออกด้วยการพูด การขีดเขียน และการแสดงท่าทาง

สื่อเพื่อพัฒนาสติปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1. การผลิตและการใช้ภาพเพื่อพัฒนาสติปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

ก. ภาพฝึกการรับรู้และการจำ

ได้แก่ (1) ภาพจับคู่ (2) ภาพตัดต่อ (3) ภาพฝึกปกติ

ข. ภาพฝึกการจำแนกและเปรียบเทียบ

ได้แก่ (1) ภาพเหมือน (2) ภาพต่าง

ค. ภาพฝึกการมองเห็นความสัมพันธ์

ได้แก่ (1) ภาพสิ่งที่ใช้คู่กัน (2) ภาพสิ่งที่ใช้ในสถานการณ์เดียวกัน

ง. ภาพฝึกการเรียงลำดับ

ได้แก่ (1) ภาพการเรียงลำดับเรื่องที่สมบูรณ์ (2) ภาพการเรียงลำดับเรื่องที่

ยังไม่จบ

จ. ภาพฝึกการคิดแก้ปัญหา

ภาพฝึกการคิดแก้ปัญหานี้ เป็นภาพที่ให้เด็กใช้ความคิดหลาย ๆ ทางแต่จะมีทางที่เด็กแก้ปัญหาได้สำเร็จอย่างน้อย 1 ทาง เป็นการฝึกให้เด็กใช้วิธีแก้ปัญหาหลาย ๆ แบบ

2. การผลิตและการใช้แผ่นรูปเรขาคณิตเพื่อพัฒนาสติปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

ก. แผ่นรูปเรขาคณิต ฝึกการรับรู้ การจำ และการมองเห็นความสัมพันธ์

- ข. แผ่นรูปเรขาคณิตฝึกการมองเห็นความสัมพันธ์
 - ค. แผ่นรูปเรขาคณิตฝึกการสังเกตและการคิดแก้ปัญหา
 - ง. แผ่นรูปเรขาคณิตฝึกการสังเกตและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. การผลิตและการใช้โดมิโนเพื่อพัฒนาสติปัญญาและความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

โดมิโนเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสติปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เพราะฝึกให้เด็กสังเกตภาพที่เหมือนกัน หรือภาพที่มีความสัมพันธ์กัน และต้องใช้ความคิดที่จะนำภาพมาต่อให้ถูกต้อง โดมิโนประกอบด้วยชุดแผ่นภาพที่แต่ละชิ้นมีภาพ 2 ภาพ หรือ 3 ภาพ ซึ่งต่างกันอยู่ด้วยกัน ถ้ามี 2 ภาพ ก็อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นโดมิโนธรรมดา ถ้ามี 3 ภาพ ก็อยู่ในกรอบสามเหลี่ยมเป็นโดมิโนสามเหลี่ยมหรือตรีโดมิโน ภาพเหล่านี้อาจเป็นภาพสัตว์ ผลไม้ สิ่งของ แผ่นสีต่าง ๆ จุดตัวเลข ตัวพยัญชนะ และคำ หรืออาจใช้ภาพที่กล่าวถึงนี้ปนกันชุดละ 2 อย่างก็ได้ เช่น จุดกับตัวเลข ภาพกับตัวพยัญชนะ ภาพกับคำ ตัวเลขกับคำ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ทางสติปัญญา ได้แก่ ภาพแผ่นรูปเรขาคณิต และ เกมโดมิโน เป็นต้น

7. สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านภาษา

เบญจา แสงมลิ (2527 : 84 - 101) ได้กล่าวถึง สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านภาษาไว้ เป็นสื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านการฟัง ด้านการพูด ด้านการอ่าน และด้านการเขียน ดังนี้

1. สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านการฟังสำหรับเด็กปฐมวัย เกี่ยวข้องกับ
 - (1) เสียง (2) เล่าเรื่อง (3) นิทาน (4) คำคล้องจอง คำไพเราะ เพลงกล่อม (5) เล่นตามสั่ง
 - (1) เสียง สื่อที่ใช้ควรเป็นสิ่งที่มีเสียงได้ เช่น กระดิ่ง ระฆัง เครื่องเคาะจังหวะ เครื่องดนตรี นกหวีด เทปเสียงสัตว์ร้อง หรือ เสียงเครื่องยนต์กลไก หรือเสียงยวดยานพาหนะ
 - (2) เล่าเรื่อง สื่อที่ใช้คือ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก ทั้งสิ่งของเครื่องใช้ บุคคล สัตว์ พืช สถานที่ ฯลฯ
 - (3) นิทาน สื่อที่ใช้อาจเป็นภาพ หุ่นจำลอง หรือสิ่งของต่าง ๆ
 - (4) คำคล้องจอง คำไพเราะ เพลงกล่อม บทร้อยกรองต่าง ๆ คำคล้องจอง คำไพเราะ บทเพลง เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งมีอยู่มากมาย ล้วนแต่ใช้เป็นสื่อ ได้ทั้งสิ้น เพียงแต่ว่าครูหรือผู้เกี่ยวข้องรู้จักเลือกมาใช้ให้เหมาะกับวัยเด็ก ก็จะเป็นประโยชน์ในการฟังของเด็ก เด็กที่ฟังบทร้อย

กรองอันไพเราะอยู่เสมอ เมื่อเติบโตขึ้นเขามีโอกาสที่จะเป็นนักประพันธ์หรือนักแต่งบทความได้ด้วย

(5) เล่นตามสั่ง เป็นการเล่นเกมอย่างหนึ่งสำหรับเด็กเพื่อฝึกการฟังของเด็กและส่งเสริมเรื่องภาษาของเด็กด้วย สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์นั้นเป็นวัสดุและอุปกรณ์ที่อยู่ในแวดล้อมเด็ก ครูควรพิจารณาใช้ตามความเหมาะสม

โดย สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542 : 57) ได้กล่าวถึง ประโยชน์และคุณค่าของนิทานว่านิทานช่วยสร้างเสริมพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

1. นิทานช่วยเสริมสร้างและปรุงแต่ง บุคลิกภาพ เมื่อผู้ฟังเกิดความประทับใจ

2. นิทานช่วยแก้ไขพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

3. นิทานช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

4. นิทานช่วยเสริมสร้างความสนใจและเร้าความสนใจ

5. นิทานช่วยสร้างสมาธิ และช่วยเปลี่ยนบรรยากาศให้แก่ผู้ฟัง

6. นิทานช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

2. สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ด้านการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย

สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ด้านการพูดสำหรับเด็กนั้น ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่เด็กพบเห็น ได้แก่ (1) การสนทนา (2) เล่าเรื่อง (3) เล่นกระซิบ (4) เล่านิทาน (5) เล่นละคร

(1) การสนทนา ในสถานศึกษาเด็กปฐมวัย การสนทนานั้นพัฒนาภาษาของเด็กได้ดียิ่ง เด็กนั้นได้ยินคำพูดคำใดมาเขาก็อยากที่จะพูดคำนั้นให้ผู้อื่นฟัง ต้องการสื่อความเข้าใจของเขาต่อผู้อื่น สำหรับเด็กเล็ก ๆ การสนทนามีอยู่ 2 แบบ แบบหนึ่งคือ ครูสนทนากับเด็ก อีกแบบหนึ่งคือ เด็กกับเด็กสนทนากันเอง

(2) เล่าเรื่อง (3) เล่นกระซิบ เล่นกระซิบเป็นการเล่นเกมชนิดหนึ่งซึ่งเด็กจะหัดพูดกันด้วยการกระซิบบอกต่อ ๆ กัน สื่อที่ใช้ก็คือ ครูและนักเรียนนั่นเอง

(4) เล่านิทาน เด็กปฐมวัยชอบฟังนิทานมาก ครูเล่านิทานให้เด็กฟัง ครูจะใช้ทั้งภาพและหุ่นเป็นสื่อ สำหรับเด็กนั้น เด็กชอบนิทานเรื่องใด เด็กจะจำได้และก็ฟังได้เสมอซ้ำ ๆ เด็กสามารถเล่านิทานฟังได้ แต่ถ้าให้เด็กเล่าโดยใช้หุ่นด้วย เด็กจะสนุกมาก

(5) เล่นละคร การเล่นละครนั้นมีส่วนส่งเสริมการพูดของเด็กเพราะตัวละครต้องพูดโต้ตอบกันละครที่เด็กปฐมวัยเล่นควรจะนำมาจากนิทานที่นักเรียนฟัง สำหรับบทพูดครูก็หัดให้เขาพูดประโยคสั้น ๆ พอเข้าใจและตรงกับเนื้อเรื่อง

และลัดดา นิลละมณี (2548 :253 - 259) ได้กล่าวถึง สื่อที่ครูปฐมวัยอาจจัดหาและเลือกเพื่อเล่าเรื่องสำหรับเด็กปฐมวัยว่า ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ประกอบด้วย 1.1 สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ กลางวัน ทะเล ดิน หิน กรวด ทราย เป็นต้น 1.2 สัตว์ 1.3 พืช 1.4 บุคคล สำคัญ เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น 1.5 สถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงพยาบาล เป็นต้น 1.6 วันสำคัญ เช่น วันปิยมหาราช วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันเข้าพรรษา เป็นต้น 1.7 ข่าวและเหตุการณ์

2. วัสดุเหลือใช้ ที่อาจนำมาผลิตขึ้นได้เอง ได้แก่ ก่อถ่วงกระดาษแข็ง ขนาดต่างๆ เศษกระดาษแก้ว กระดาษสีต่าง ๆ กระดาษปกหนังสือพิมพ์ ภาพสีที่ไม่ใช้แล้ว ภาพกระดาษปฏิทินสีที่ไม่ใช้แล้ว ถูกระดาษ เศษเชือก เศษผ้า กระป๋องต่าง ๆ ฝาจากขวดต่าง ๆ ขวด และ เปลือกหอย เปลือกไข่ เปลือกข้าวโพด ฟางข้าว เป็นต้น

3. ภาพแผ่น ภาพที่มีขนาดใหญ่พอเหมาะที่เด็กจะเห็นได้ชัดเจน สีสวย อาจเป็นภาพแผ่นเดียว หรือ หลายแผ่นต่อเนื่องกันก็ได้ ภาพชนิดแผ่นเดียว เช่น ภาพครอบครัวสัตว์ ได้แก่ ไก่ หมา แมว หรือ ภาพผลไม้ที่เราชอบ หรือภาพทำนองแผนภูมิต่อเนื่อง เช่น ภาพชนิดหลายแผ่นต่อเนื่องกัน เช่น ภาพกิจวัตรประจำวันตอนเช้าของเด็ก เริ่มตั้งแต่ตื่นนอนไปห้องน้ำ แปรงฟัน อาบน้ำ เช็ดตัว ทาแป้ง แต่งตัว รับประทานอาหาร ไปโรงเรียน เป็นต้น

4. ภาพกระดาษกระดาษ อาจใช้วิธีวาดภาพชนิดแผ่นเดียวหรือหลายแผ่น หรือใช้วิธีพับกระดาษก็ได้ สามารถทำให้ภาพกระดาษตั้งได้ด้วยกรรมวิธีการผลิต

5. แผ่นป้าย เป็นวัสดุราบ ทำด้วยไม้อัด กระดาษขานอ้อย กระดาษแข็ง ผ้าสำลี และผ้าด้ายดิบหรือผ้าใบ อาจผลิตเป็นแบบตั้งโต๊ะ แบบแขวนหรือติดข้างฝา แบบขาตั้งและแบบม้วนได้ สามารถใช้ติดของจริง หุ่นจำลอง วาดภาพ หรือเขียนด้วยชอล์ก แสดงเรื่องราวหรือสื่อความที่ต้องการ

6. หุ่นจำลอง อาจผลิตได้จากดินเหนียว ดินน้ำมัน การพับกระดาษ การขยำกระดาษ เศษผ้า ปูนพลาสติก ยางพารา ไม้ ให้เป็นหุ่นคน สัตว์ พืช หรืออาจซื้อหุ่นจำลองตัว สัตว์ พลาสติก ยางพารา ขนาดประมาณ 2 นิ้ว ราคาเขา ทนทานได้ตามประสงค์

7. หุ่นเชิดประเภทต่าง ๆ อาจผลิตได้จากกระดาษ ผ้า ไม้ ปูนพลาสติก ยางพารา ให้เป็นหุ่นคนหรือสัตว์

8. การเล่าเรื่องประกอบกิจกรรมเข้าจังหวะ

และกล่าวถึง สื่อที่ครูปฐมวัยอาจจัดหาและเลือกเพื่อเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่

1. กระดานชอล์ก ครูปฐมวัยสมควรและจำเป็นที่จะต้องฝึกการเขียนภาพบนกระดานชอล์กเพื่อให้ได้ภาพอย่างรวดเร็ว จะช่วยเรียกร้องความสนใจของเด็ก
2. ภาพแผ่นและภาพพลิก มีลักษณะเป็นภาพบนแผ่นกระดาษแข็งแผ่นใหญ่ ขนาดประมาณ 12×12 นิ้ว เหมาะพื่อที่เด็ก ๆ จะเห็น ได้ชัดเจน มีภาพตามเนื้อเรื่องของนิทานตามลำดับ อาจประกอบด้วยแผ่นภาพหลายแผ่น แต่ไม่ควรมากเกินไปกว่า 10 แผ่น เช่นเดียวกับหนังสือภาพนิทานสำหรับเด็กหนึ่งเล่ม
3. ภาพกระดาษกระดก ครูอาจจะใช้วิธีวาดภาพ หรือ พับกระดาษแทนภาพให้เป็นเรื่องราวของนิทาน สามารถทำให้ภาพกระดาษตั้งเป็นภาพสามมิติด้วยกรรมวิธีการผลิต
4. เครื่องฉายภาพหมุน เครื่องฉายภาพหมุนเป็นวิธีการหนึ่งที่น่ามาเป็นสื่อเพื่อเล่านิทานได้ดี เด็ก ๆ รู้สึกว่าเขากำลังชมภาพยนตร์หรือโทรทัศน์
5. แผ่นป้ายแม่เหล็กตะแกรง แผ่นป้ายแม่เหล็กตะแกรงเป็นวัสดุราคาถูกทำขึ้นใช้เองได้ ครูปฐมวัยอาจนำมาใช้เล่านิทานให้เด็กชมและฟัง
6. หุ่นจำลอง
7. หุ่นเชิดประเภทต่าง ๆ ครูปฐมวัยควรผลิตหุ่นได้เองจากกระดาษหรือผ้าก็ได้

3. สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย

สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ ภาพ บัตรภาพ หนังสือภาพ ตัวอักษร ซึ่งทำด้วยกระดาษแข็งตัด หรือ พลาสติก หรือไม้

ก. สื่อประเภทภาพ ที่ใช้สอนเด็กปฐมวัย มี 2 ประเภท คือ

1. ภาพรูปเดี่ยว คือ ภาพซึ่งมีรูปที่มีเพียงของสิ่งเดียวเพื่อสื่อความหมายสู่เด็ก เช่น ภาพที่มีบ้านหลังเดียว ภาพที่มีแมวตัวเดียว เป็นต้น
2. ภาพหลายรูป คือ ภาพซึ่งมีรูปสิ่งของหลายอย่าง แต่ไม่มากสิ่ง เช่น ภาพที่มีต้นไม้ บ้าน และ คน หรือภาพที่มีแม่แมวกับลูกแมว เป็นต้น

ข. สื่อประเภทบัตรภาพ ที่ใช้สอนเด็กปฐมวัย มี 2 ประเภทคือ

1. บัตรภาพซึ่งเป็นบัตรที่พิมพ์หรือเขียนหรือปะ ทำจากบัตรเชิฐที่ใช้แล้ว หรือกระดาษแข็งจากกล่องกระดาษก็ได้
2. บัตรภาพที่มีคำประกอบ ซึ่งทำจากบัตรเชิฐต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว หรือกระดาษแข็งจากกล่องก็ได้ ครูทำไว้เป็นชุด ๆ ให้เด็กดู และเด็กจะจำตัวหนังสือได้ด้วยถ้าเด็กได้ดูเล่นหลาย ๆ ครั้ง

ค. สื่อประเภทหนังสือภาพ

1. หนังสือภาพที่มีเฉพาะภาพ หนังสือภาพชนิดนี้เป็นหนังสือให้เด็กดูรูปภาพและอ่านภาพตามรูปที่เขาเห็น บางทีหนังสือภาพนั้นมีรูปภาพเป็นเรื่องราวต่อเนื่องกัน เด็กดูไป ครุสนทนากับเด็ก เด็กก็เรียนรู้เรื่องราวจากภาพ หนังสือแบบนี้ใช้เพื่อจัดประสบการณ์ด้านส่งเสริมให้เด็กอยากอ่านหนังสือ

2. หนังสือภาพที่มีคำประกอบ ครูต้องการส่งเสริมการอ่านของเด็กครูเลือกหนังสือภาพที่เด็กสนใจ เช่น หนังสือชุดภาพสัตว์ ซึ่งมีภาพสัตว์เลี้ยง สัตว์บก สัตว์น้ำ เป็นภาพเฉพาะตัวสัตว์ซึ่งมองดูเหมือนมีชีวิต และมีคำประกอบเพียงคำเดียว เช่น ภาพเสื่อ คำ เสื่อ ภาพแมว คำ แมว

ง. สื่อประเภทตัวอักษร หมายถึง วัสดุที่มีตัวอักษรปรากฏทุกรูปแบบ ซึ่งช่วยให้เด็กปฐมวัยได้สัมผัส อาจทำจากไม้ หรือพลาสติก หรือ กระดาษแข็ง หรือวัสดุอย่างอื่น

4. สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านการเขียนสำหรับเด็กปฐมวัย

สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ด้านการเขียนสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ เส้น จุด ตัวอักษร ดิน หรือ แป้ง

ก. การใช้เส้น เป็นสื่อ หมายถึง จัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยได้สัมผัสกับเส้นในรูปแบบต่าง ๆ โดยการเล่น การขีด การเขียน ซึ่งอาจจัดประสบการณ์ตามลักษณะของเส้น ตัวอย่าง การขีดเขียนเส้นตรง สื่อที่ใช้ กระดาษดำ ขอลูก เส้น

ข. การใช้จุดเป็นสื่อ คือ การเสนอรูปร่างต่าง ๆ ในรูปของจุด เพื่อฝึกกล้ามมือของเด็กในการเขียน ตัวอย่าง การลากเส้นตามจุด สื่อที่ใช้ กระดาษซึ่งครูทำจุดไว้ ดินสอ

ค. การใช้ตัวอักษรเป็นสื่อ คือ การลากเส้น โดยใช้วัสดุต่าง ๆ ซึ่งทำเป็นรูปตัวอักษรเป็นรูปแบบ ตัวอย่าง การลากเส้นตามตัวอักษร สื่อที่ใช้ ตัวอักษร กระดาษแข็ง หรือ ตัวอักษรพลาสติก หรือ ตัวอักษรไม้ กระดาษ ดินสอ

ง. การใช้ดินเหนียว หรือ ดินน้ำมัน หรือแป้ง เป็นสื่อ

กล่าวโดยสรุปสื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านภาษาจะเกี่ยวข้องกับการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เช่น เสียง บัตรภาพ หนังสือภาพ จุด เส้น ตัวอักษร เป็นต้น

5.5 ความสำคัญของสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 98 – 99) กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยว่า สื่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีหรือ เทคนิคการสอนของครู เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กทำให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนมากขึ้น สามารถถ่ายทอดความคิดความ

เข้าใจจากการได้รับรู้ทางตา ได้สัมผัส ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู แต่สื่อการเรียนรู้จะมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อสื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้มีความหมาย มีจุดประสงค์ ตรงกับความต้องการการเรียนรู้ของเด็ก เด็กถ่ายทอดสื่อไปสู่สัญลักษณ์ที่มีความหมายสำหรับเด็ก สื่อการเรียนรู้ช่วยสนับสนุนพัฒนาการด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญาให้กับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทวัสดุ อุปกรณ์ หรือ การเล่น ต่างทำให้เด็กพัฒนาทักษะกลไกของร่างกาย การได้แสดงออก การสร้างสรรค์ซึ่งเด็กสามารถสร้างความรู้ผ่านทางกิจกรรมที่ได้กระทำนั้น เมื่อเด็กได้สัมผัสกับสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ สื่อเป็นแกนของการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย

เบญจา แสงมณี และ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2548 : 14 -15, 29-30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอนเด็กปฐมวัยว่า สื่อการสอนทั้งประเภทวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ เป็นสื่อที่ช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทักษะคิด และทักษะที่ตนมีไปยังนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นสิ่งเราช่วยให้เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วย เช่น ภาพการ์ตูนลายเส้นที่ครูวาดบนกระดาน หรือ รูปภาพที่มีสีสันสวยงามและมีความชัดเจนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสื่อการสอนประเภทวัสดุ เป็นสิ่งเราที่ดึงดูดใจให้เด็กปฐมวัยแสดงอาการสนใจโดยอภินิ่งนิ่งๆ เพื่อคุณภาพประกอบคำพูดที่ครูกำลังเล่าหรือบรรยายให้ฟัง ได้ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องรับวิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียงที่มีรายการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ อันเป็นส่วนหนึ่งของสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เป็นสิ่งเราที่ดึงดูดใจให้เด็กปฐมวัยนั่งฟัง นั่งชม ชักถาม หรือมีพฤติกรรมเลียนแบบต่างๆ ได้ และ การแสดงบทบาทสมมุติ การอยู่ในสถานการณ์จำลอง หรือการได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสื่อการสอนประเภทวิธีการ เป็นสิ่งเราช่วยกระตุ้นให้เด็กได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาตามความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิด หรือจินตนาการของตนได้มากที่สุด เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สื่อการสอนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ค่านิยม ทักษะคิดของเด็กเราให้เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมตามความคิดจินตนาการได้

5.6 แนวทางการใช้สื่อและจัดหาสื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

5.6.1 แนวทางการใช้สื่อสำหรับเด็กปฐมวัย

เบญจา แสงมณี (2527: 71- 72) กล่าวถึงแนวทางการใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยว่า การใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

1. สื่อนั้นหาง่าย อยู่รอบตัวเด็ก เหมาะสมที่เด็กเรียนรู้ เช่น สิ่งของ
เครื่องใช้ในบ้านและสถานศึกษา เครื่องเล่น สิ่งซึ่งอยู่แวดล้อมตัวเด็ก
2. สื่อนั้นมีความปลอดภัย ประหยัดทั้งราคาและเวลา เช่น ตุ๊กตา ลูกบอล
ไม้บล็อก รถลากเล็ก ๆ ซึ่งมีขายอยู่ทั่วไป
3. สื่อนั้นตรงกับเป้าหมายการใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ความพร้อมของ
แต่ละด้าน เช่น กลอง ใช้สำหรับจัดประสบการณ์ทางหู ผ้าสีต่าง ๆ ใช้สำหรับประสบการณ์ทางตา
4. สื่อนั้นสะดวกในการนำมาและใช้สอย เช่น หุ่นจำลองเสือ รูปภาพช้าง
แทนช้าง
5. สื่อและการใช้ควรสอดคล้องกับวัยและความสามารถของเด็ก เช่น ภาพ
ฉงนชนิดแบ่ง 2 ชั้นสำหรับเด็กอายุ 3 ขวบ ภาพฉงนชนิดแบ่ง 4 ชั้นสำหรับเด็กอายุ 4 ขวบ
6. สื่อชนิดเดียวอาจใช้จัดประสบการณ์หลายด้านก็ได้ เช่น ไม้บล็อกสีใช้
ฝึกประสาทตาด้านสี ฝึกประสาทสัมผัสเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ ฝึกประสาทหู โดยการใช้เคาะให้
เกิดเสียง
7. สื่อชนิดเดียวใช้จัดประสบการณ์นำไปสู่วิชาต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันได้
เช่น กระดาษสีพับเป็นรูปนก คือ ประสบการณ์ของวิชาศิลปะ นำเอากระดาษสีที่พับนกลมาเล่า
สนทนากันก็เป็นสื่อเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านภาษา และถ้าเราสนทนากับเด็กต่อไปอีกว่า นกเป็น
สัตว์สวยงามมีไว้ให้เด็กดูแลควรรักสงสารมัน ไม่ขว้างปา ก็จะเป็นสื่อของสังคมศึกษา อบรมเด็กให้
เมตตากรุณา เป็นต้น

5.6.2 แนวทางจัดหาสื่อการสอนปฐมวัย

อรสา กุมาริ ปุกหุด (2547 : 312) กล่าวถึง แนวทางจัดหาสื่อการสอน
ปฐมวัยว่า สื่อการสอนปฐมวัยควรให้ความปลอดภัยแก่เด็กในวัยนี้ โดยเป็นสื่อที่แน่ใจว่าจะไม่มี
อันตรายใด ๆ เกิดขึ้นในขณะที่ใช้ไม่ว่าจะเป็นการใช้โดยครูเป็นผู้ดำเนินการหรือในขณะที่เด็กใช้สื่อ
ด้วยตนเอง ดังจะสังเกตได้ว่าสื่อระดับนี้มักจะทำด้วย กระดาษ ไม้อัด ก่อถ่วงกระดาษ พลาสติกนิ่ม ๆ
หรืออาจมีการใช้ผ้าบ้างก็ได้ เช่น อาจจัดทำหนังสือภาพด้วยการปัก หรือตัดเศษผ้าปะ แล้วเย็บเข้า
เป็นรูปเล่ม ซึ่งนอกจากจะให้ความสวยงามและปลอดภัยแล้ว ยังอาจนำไปซักรีด ได้โดยสะดวกอีก
ด้วย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ฉันทภัส ศรีทรง (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่
ได้รับการจัดประสบการณ์มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า 1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด

ประสบการณ์มุมมองแบบเต็มรูปแบบและมุมมองแบบปกติก่อนกับหลังทดลองมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ และความมีระเบียบวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์มุมมองแบบเต็มรูปแบบและมุมมองแบบปกติ มีผลต่างพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ และความมีระเบียบวินัย แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ชูปทอง ศรีทองท่วม (2538) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี ผลการวิจัย พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนตรชนก วุฒิสาน (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนวิชาสุขศึกษาของครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด อุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีการปฏิบัติการวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนวิชาสุขศึกษาทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้านอยู่ในระดับมากยกเว้นด้านการเลือก คัดแปลง หรือออกแบบสื่อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอน 1- 5 ปี มีการปฏิบัติการวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนวิชาสุขศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านการกำหนดจุดประสงค์ และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการเลือกคัดแปลงหรือออกแบบสื่อ และด้านการใช้สื่อ ส่วนด้านที่เหลือและโดยรวม ครูผู้สอนทั้งสองกลุ่มประสบการณ์มีการปฏิบัติการวางแผนระบบการใช้สื่อดังกล่าวอยู่ในระดับมาก

เบญจมาศ หาญกล้า (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้อุปกรณ์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลพุทธนิเวศวรณาลัย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า 1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้อุปกรณ์มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2. คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากแบบทดสอบไม่สัมพันธ์กับคะแนนความคิดสร้างสรรค์จากแบบสังเกต

ประเทือง สุภาสอน (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่มีต่อความสามารถทางภาษาและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสกลนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถทางภาษาด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กปฐมวัยตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พชณี สิทธิพลากุล (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการของครูที่มีต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนเด็กระดับก่อนประถมศึกษามีความคิดเห็นว่า สื่อการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ส่วนใหญ่มาจากการผลิตของครูผู้สอน มุมหรือศูนย์การเรียนรู้ที่มีการใช้มาก คือ ศูนย์สื่อ สื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุที่มีการใช้มากคือ รูปภาพ ส่วนประเภทเครื่องมือที่มีการใช้มากคือ เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง สำหรับประเภทเทคนิควิธีการที่มีการใช้มากคือ การเล่นเกม และการสาธิต

รัชดาพร ธรรมศิริรักษ์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน วิชาภาษาอังกฤษของครูระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมือง มหาสารคาม จังหวัด มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษโดยส่วนรวมมีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีการเลือกใช้สื่อ โดยการเลือกสื่อที่มีอยู่แล้ว การตัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้ว และการออกแบบสื่อขึ้นใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อ โดยการเตรียมสภาพแวดล้อม การเตรียมผู้สอน และการนำเสนอสื่ออยู่ในระดับมาก แต่มีการตรวจสอบสื่อ และการฝึกนำเสนอสื่ออยู่ในระดับปานกลาง

วิจิตรา วิเศษสมบัติ (2539) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ความคิดรวบยอดประกอบการสนทนาในกิจกรรมการปั้น ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ความคิดรวบยอดประกอบการสนทนาในกิจกรรมการปั้น มีความพร้อมทางภาษา แตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การปั้นแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิระพร จำปาอ่อน (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต1 และ เขต2 ผลการวิจัย พบว่า การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายชั้นตอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงลำดับชั้นตอนที่มีการปฏิบัติจากมากไปน้อย คือ ชั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือก คัดแปลง หรือการออกแบบสื่อ การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การประเมินผล การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน และการใช้สื่อ

ศิริพงษ์ พิทอง (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการเรียนการสอนของครูแกนนำในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขต อ.เมือง จ.ขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ครูแกนนำเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทไม่ใช้เครื่องฉายเรียงลำดับการใช้จากมากไปน้อย ดังนี้ คาร์ตา วารสาร สื่อของจริง สื่อจำลอง แผ่นป้าย ภาพโฆษณา ประเภทใช้เครื่องฉาย เรียงลำดับการใช้จากมากไปน้อย ดังนี้ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ ประเภทเครื่องเสียง เรียงลำดับการใช้จากมากไปน้อยดังนี้ เทปบันทึกเสียง วิทยุ และ ประเภทเชิงโต้ตอบเรียงลำดับการใช้จากมากไปน้อย ดังนี้ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

สมปอง ชาลี (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่า 1. พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือตนเอง นักเรียนเลือกเครื่องแต่งตัว และแต่งตัวเองได้ เลือกเครื่องมือเครื่องใช้ได้ นักเรียนมีนิสัยรักความสะอาด ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนสามารถเล่น ทำงานร่วมกันได้ รู้จักการให้และการรับ ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลา ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม นักเรียนปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับกาลเทศะ ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลง ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น สูงสุดร้อยละ 26.11 ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรม จริยธรรม เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.11 และด้านการช่วยเหลือตนเอง เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.16

2. พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์หลังจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน คือ การช่วยเหลือตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พบว่า พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย หลังจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์สูงก่อนจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพุมล สายสีสค (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยของเด็กปฐมวัยระหว่างวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาและวิธีสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีมุ่งประสบการณ์ทางภาษามีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนัน แถวถิก (2550) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับการใช้สื่อการสอนแบ่งตามชนิดของสื่อที่ใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้สื่อการสอน ด้านสื่อการสอนประเภทวัสดุ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการสอนประเภทเทคนิคและวิธีการ และด้านสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับการใช้สื่อการสอนแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อการสอน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม

สุภาภรณ์ อินทวงศ์ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดหาสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีการปฏิบัติการจัดหาสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กอนุบาลสนับสนุนให้ครูได้ใช้เกมการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จัดหาสื่อและเครื่องเล่นประเภทฝึกทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย และจัดกิจกรรมเน้นให้เด็กได้เล่นทักษะการเคลื่อนไหวโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับพัฒนาการและเน้นให้ครูใช้สื่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ในการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์

อังฉรา คชะวรงค์ (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาโดยส่วนรวมและจำแนกตามวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา และ ประสบการณ์ในการสอน มีการปฏิบัติในการวางแผนระบบการใช้สื่อการสอน โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีเพียง 4 ข้อ จาก 49 ข้อ ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางคือ มีงบประมาณในการเลือก คัดแปลง หรือ ออกแบบสื่อสื่อที่ใช้ประกอบการสอน ได้จากการคัดแปลงการสอนที่มีอยู่ในสภาพชำรุดใช้ไม่ได้ มีการ เผยแพร่สื่อที่ผลิตและผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วและให้ครูผู้เชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบคุณภาพสื่อที่ครู

ผลิตขึ้น 2. ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาวิชาเอกอนุบาลมีการปฏิบัติในการวางแผนระบบการใช้สื่อ การสอนโดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน มากกว่าครูผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาวิชาเอกอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีการปฏิบัติในการวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนโดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป มีการปฏิบัติในการวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนโดยรวม ด้านการเลือก คัดแปลง หรือออกแบบสื่อและด้านการใช้สื่อมากกว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอน 1 - 5 ปี และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี มีการปฏิบัติด้านการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้เรียน และด้านการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียนมากกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอน 1 - 5 ปี และ 11 ปีขึ้นไป

อดิพันธ์ แสงหิรัญ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษา ของครูปฐมวัย ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. กิจกรรมที่ครูปฐมวัยที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางการปฐมวัย ทุกคนได้จัดให้แก่เด็ก คือ ด้านพัฒนาการทางร่างกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกาย การให้รับประทานอาหารตามความต้องการของร่างกาย ด้านการส่งเสริมการแสดงออก ได้แก่ การอดทน รอคอย การยอมรับคิดและการให้อภัย และด้านประสบการณ์การเรียนรู้ ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ และการให้เด็กเล่นตามมุมอย่างเสรี ส่วนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้หลากหลายเพื่อสนองความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคน ได้แก่ การเล่านิทาน การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีเป็นกิจกรรมซึ่งครูที่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษาได้จัดให้กับเด็ก ส่วนครูที่ไม่มีวุฒิ ไม่ได้จัดให้กับเด็ก 2. สภาพการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษาในภาพรวม ครูที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษาได้จัดกิจกรรมด้านพัฒนาการทางร่างกาย การส่งเสริมการแสดงออก และ ประสบการณ์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก โดยคะแนนเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติของครูที่มีวุฒิเท่ากับ 4.22 และ คะแนนเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติของครูที่ไม่มีวุฒิ เท่ากับ 3.59

งานวิจัยต่างประเทศ

อับดุลเลาะห์ ซาอิด (Abdullah said, 1979: 619 -A อ้างถึงใน วีระพร จำปาอ่อน 2548:47) ได้วิจัยองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ในซาอุดีอาระเบีย ผลการวิจัยพบว่า ครูจำนวนกว่าร้อยละ 84 มีความเชื่อว่า การใช้สื่อการสอนจะช่วยให้การพัฒนาการเรียนการสอน ให้ดีขึ้นได้ ครูจำนวนร้อยละ 90 เคยใช้อุปกรณ์ประเภท เครื่องบันทึกเสียง ครูจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 30 สามารถสร้างอุปกรณ์การสอนราคาถูก เช่น แผ่นใสที่ใช้

กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ภาพนิ่ง แผนภูมิ ใช้ในชั้นเรียนได้ สำหรับปัญหาการใช้สื่อการสอนพบว่า สื่อการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการใช้

แอสซุซุ (Assuzu, 1984: 386-A อ้างถึงใน ศิริพงษ์ พิทอง, 2546:48) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพของสื่อการเรียนการสอนในระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของรัฐประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ขาดวัสดุที่หาได้ง่าย ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน การผลิตและที่เก็บสื่อการเรียนการสอนไม่สะดวกและไม่เพียงพอ ผู้บริหารร้อยละ 95 และครูร้อยละ 88 ต่างก็หวังที่จะให้มีการอบรม และฝึกหัดเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนในช่วงปิดเทอม ผู้บริหารร้อยละ 37 และครูร้อยละ 67 ต่างมีประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอนมาแล้ว นอกจากนี้นักเรียนยังมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอนบางอย่างด้วย

ฟลอกเตอร์ (Proctor, 1983: 1306- A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ พบว่าในทุก ๆ 10 บทเรียนที่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์สอนนั้น ในจำนวน 65 บทเรียนไม่ได้ใช้สื่อการสอนเลย อีก 3 บทเรียนไม่มีคู่มือใด ๆ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่อยู่ในระดับต่ำมาก สำหรับอีก 1 บทเรียน ทำการสอนโดยใช้สื่อประกอบซึ่งสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและพอใจในบทเรียนยิ่งขึ้น ในกรณีที่ไม่มีสื่อการสอนเลยจะทำให้การสอนไม่ประสบความสำเร็จยิ่งกว่าการขาดอุปกรณ์บางชิ้นอีก

กล่าวโดยสรุปงานวิจัย การใช้สื่อการสอนตามระบบการใช้สื่อการสอน พบว่ามี การกำหนดวัตถุประสงค์ มีการเลือกสื่อที่มีอยู่แล้วมาใช้ มีการเตรียมสภาพแวดล้อม มุมหรือศูนย์ การเรียนที่ใช้มาก คือ ศูนย์บล็อก มีการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทั้ง 4 ด้านในระดับมาก ใช้สื่อการสอนส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายโดยให้เคลื่อนไหวร่างกาย ได้เล่น เครื่องเล่นประเภทฝึกทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย และจัดกิจกรรมทักษะการเคลื่อนไหว นอกจากนี้การจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็กทำให้พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือตนเอง นักเรียนเลือกเครื่องแต่งตัว และแต่งตัวเองได้ เลือกเครื่องมือเครื่องใช้ได้ นักเรียนมีนิสัยรักความสะอาด ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนสามารถเล่น ทำงานร่วมกันได้ รู้จักการให้และการรับ ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลา เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครู ปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัยเกี่ยวกับ การใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 การดำเนินการวิจัยครอบคลุมขั้นตอน ดังนี้ (1) การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) การรวบรวมข้อมูล และ (4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูปฐมวัยของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 371 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูปฐมวัยของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 192 คนที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และสุ่มอย่างง่าย หาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรยามานะ (Yamane, 1973 : 727) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ N = ขนาดของประชากร (จำนวน 371 คน)

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ความคาดเคลื่อนของการกำหนดตัวอย่าง

(ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 5)

$$\text{แทนด้วย } n = \frac{371}{1 + 371(0.05)^2}$$

$$n = 192.477$$

ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ 192 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 192 คน สุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) จำแนกเป็นอำเภอต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาบุรี เขต 1 จำนวน 4 อำเภอ แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ดังตาราง 1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอำเภอที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรี เขต 1

อำเภอของสพท.บ.1	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)		
	รัฐบาล	เอกชน	รวม	รัฐบาล	เอกชน	รวม
เมืองลบุรี	131	65	196	67	37	104
ท่าวัง	37	5	42	17	1	18
โคกสำโรง	56	8	64	31	3	34
บ้านหมี่	56	13	69	28	8	36
รวม	280	91	371	143	49	192

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบเลือกตอบจำนวน 5 ข้อ และแบบมาตราประมาณค่า มี 5 ระดับ ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 3 ตอน จำนวน 217 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่จะสอบถามในแบบสอบถาม ครอบคลุม (1) สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน(2) สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านร่างกาย (3) สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านอารมณ์ และ จิตใจ (4) สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านสังคม (5) สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านสติปัญญา (6) ความคิดเห็นในเรื่องการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุ (7) ความคิดเห็นในเรื่องการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ และ (8) ความคิดเห็นในเรื่องการใช้สื่อการสอนประเภทวิธีการ

ขั้นที่ 2 ศึกษาเอกสารและตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสื่อการสอนระดับปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบสอบถามปลายปิด แบบเลือกตอบ และแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของ ลิเคิร์ต (Likert scale)

แบบสอบถามสภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน โดยมีระดับคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	แปลความหมาย
5	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4	มีการปฏิบัติมาก
3	มีการปฏิบัติปานกลาง
2	มีการปฏิบัติน้อย
1	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

แบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีระดับคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	แปลความหมาย
5	มากที่สุด (ใช้สื่อการสอนทุกครั้งที่ทำการสอน)
4	มาก (ใช้สื่อการสอนเป็นประจำสม่ำเสมอหรือเกือบทุกครั้ง)
3	ปานกลาง (ใช้สื่อการสอนบ้างไม่ใช้บ้างสลับกัน)
2	น้อย (ใช้สื่อการสอนเป็นบางครั้ง)
1	น้อยที่สุด (ใช้สื่อการสอนนานๆครั้ง หรือไม่เคยใช้เลย)

แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีระดับคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	แปลความหมาย
5	เหมาะสมมากที่สุด
4	เหมาะสมมาก
3	เหมาะสมปานกลาง
2	เหมาะสมน้อย
1	เหมาะสมน้อยที่สุด

ขั้นที่ 4 สร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามมี 3 ตอน จำนวน 198 ข้อ ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ **ตอนที่ 2** ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 2 ตอน **ตอนที่ 2.1** สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อ

การสอน จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 93 ข้อ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ จำนวน 70 ข้อ

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน และด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 1 คน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิแสดงไว้ในภาคผนวก) ผู้ทรงคุณวุฒิจะตรวจสอบความตรงกับวัตถุประสงค์ ความชัดเจนของข้อคำถาม และภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

ขั้นที่ 6 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1) ปรับปรุงคำถามตอนที่ 2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน จำนวน 5 ข้อ

2) ปรับข้อคำถามตอนที่ 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ให้ตรงตามประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เหลือจำนวน 58 ข้อ

3) เพิ่มข้อคำถามตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ จำนวน 41 ข้อ

4) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of objective congruency – IOC) สุลักษณ์ รัตนะ (2544 : 42 - 44) จากผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นที่ 5

$$\text{ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

$$\sum R \text{ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ}$$

$$N \text{ แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ}$$

การให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ ให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนน +1 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิแน่ใจว่าตรงกับข้อบ่งชี้เนื้อหาที่ระบุไว้

คะแนน 0 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิไม่แน่ใจว่าตรงกับข้อบ่งชี้เนื้อหาที่ระบุไว้

คะแนน -1 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิแน่ใจว่าไม่ตรงกับข้อบ่งชี้เนื้อหาที่ระบุไว้

เลือกข้อของแบบสอบถามที่ $IOC \geq 0.5$ ขึ้นไปนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of objective congruency – IOC) เท่ากับ 0.6 - 1.00 และได้ปรับปรุงเพิ่มเติมให้ถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำมา จัดพิมพ์เพื่อทดลองใช้กับกลุ่มทดลองซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 7 ทดลองใช้แบบสอบถาม กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เป็นครูปฐมวัย อำเภอเมืองลพบุรี ทั้งรัฐบาลและเอกชน จำนวน 8 คน ครูปฐมวัย อำเภอบ้านหมี่ ทั้งรัฐบาลและเอกชน จำนวน 4 คน ครูปฐมวัย อำเภอท่าม่วง โรงเรียนเอกชน จำนวน 1 คน และ ครูปฐมวัย อำเภอโคกสำโรง ทั้งรัฐบาลและเอกชน จำนวน 7 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach, 1970 : 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 ทั้งนี้ได้ปรับปรุงภาษาของแบบสอบถาม ตอนที่ 2.2 ให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 8 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ โดยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญ เสนอแนะ และ อาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำเพิ่มเติม และเห็นชอบ มาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นกับ กลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ มาตรวจนับเพื่อบันทึกลงในคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ (แสดงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในภาคผนวก) จำนวน 222 ข้อ มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป สอบถามเกี่ยวกับประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ สาขาวิชา วุฒิการศึกษา และ ประสบการณ์การสอน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย แบ่งเป็น 2 ตอนย่อย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย

ตอนที่ 2.1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน ประกอบด้วย

1) การวางแผนการใช้สื่อ	จำนวน 7 ข้อ
2) การเตรียมการใช้สื่อ	จำนวน 12 ข้อ
3) การใช้สื่อ	จำนวน 7 ข้อ
4) การประเมินการใช้สื่อการสอน	จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2.2 สอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา ประกอบด้วย

- 1) การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ จำนวน 3 ข้อ

- 2) การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก จำนวน 4 ข้อ
- 3) การรักษาสุขภาพ จำนวน 1 ข้อ
- 4) การรักษาความปลอดภัย จำนวน 1 ข้อ
- 5) คนตรี จำนวน 3 ข้อ
- 6) สุนทรียภาพ จำนวน 2 ข้อ
- 7) การเล่น จำนวน 3 ข้อ
- 8) คุณธรรมจริยธรรม จำนวน 1 ข้อ
- 9) การเรียนรู้ทางสังคม จำนวน 7 ข้อ
- 10) การคิด จำนวน 5 ข้อ
- 11) การใช้ภาษา จำนวน 6 ข้อ
- 12) การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ จำนวน 9 ข้อ
- 13) จำนวน จำนวน 4 ข้อ
- 14) มิติสัมพันธ์ จำนวน 5 ข้อ
- 15) เวลา จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ ได้แก่

สื่อประเภทวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ ประกอบด้วย

- 1) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 12 ข้อ
- 2) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จำนวน 15 ข้อ
- 3) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม จำนวน 27 ข้อ
- 4) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง จำนวน 9 ข้อ
- 5) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ จำนวน 4 ข้อ
- 6) สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จำนวน 15 ข้อ
- 7) สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ จำนวน 6 ข้อ
- 8) สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง จำนวน 9 ข้อ
- 9) สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 3 ข้อ
- 10) สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม จำนวน 16 ข้อ
- 11) สื่อประเภทวิธีการ จำนวน 14 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ที่คลองเครื่องมือและเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ 1 ถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือให้ครูผู้สอนปฐมวัยตอบแบบสอบถาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกและรับแบบสอบถาม ทั้งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

3. วันเวลาในการแจกและรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยแจกแบบสอบถาม วันที่ 31 สิงหาคม 2552 และกำหนดรับแบบสอบถามคืนทั้งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ ภายใน วันที่ 15 กันยายน 2552

4. จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน พบว่า แบบสอบถามที่แจก 192 ฉบับ ได้รับคืนจำนวน 179 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.23

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ 1 วิเคราะห์โดยใช้สถิติ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยใช้ค่าร้อยละ สรชัย พิศาลบุตร (2540 : 337) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \text{ค่าสัดส่วน} \times 100$$

ซึ่งค่าสัดส่วน แทนด้วย P โดยแทน สูตรค่าสัดส่วน ดังนี้

$$P = \frac{a}{n}$$

a = จำนวนข้อมูลซึ่งมีลักษณะที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

n = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 โดยใช้ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร ดังนี้

2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการหาระดับความคิดเห็นของครูต่อการใช้สื่อการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยใช้สูตร ของ ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2538 : 73) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อกำหนดให้ \bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด (\sum คือ ซิกมา)

N แทน จำนวนข้อมูล

โดยมีเกณฑ์ในการในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ใช้ตามเกณฑ์ของ เบสท์ (Best) บุญชม ศรีสะอาด (2535 อ้างถึงใน วัฒนชัย จำนวนทอง 2541: 35)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00	แปลความว่า มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50	แปลความว่า มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50	แปลความว่า ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50	แปลความว่า น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50	แปลความว่า น้อยที่สุด

ตอนที่ 2.1 สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 - 5.00	มีการปฏิบัติมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีการปฏิบัติมาก
2.51 - 3.50	มีการปฏิบัติปานกลาง
1.51 - 2.50	มีการปฏิบัติน้อย
1.00 - 1.50	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 - 5.00	มีการปฏิบัติมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีการปฏิบัติมาก
2.51 - 3.50	มีการปฏิบัติปานกลาง
1.51 - 2.50	มีการปฏิบัติน้อย
1.00 - 1.50	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 - 5.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีความเหมาะสมมาก
2.51 - 3.50	มีความเหมาะสมปานกลาง
1.51 - 2.50	มีความเหมาะสมน้อย
1.00 - 1.50	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation – S.D.) โดยใช้สูตร ดังนี้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538 : 79)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{N - 1}}$$

เมื่อกำหนดให้	S.D.	คือ	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	\sum	คือ	ผลรวมทั้งหมด
	X	คือ	ค่าของข้อมูลแต่ละตัว
	\bar{X}	คือ	ค่าคะแนนเฉลี่ย
	N	คือ	จำนวนครู (กลุ่มตัวอย่าง)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามได้สอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง นำผลที่ได้จากการสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย และ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	4	2.23
หญิง	175	97.76
2. อายุ		
ไม่เกิน 25 ปี	1	0.55
อายุ 25 - 30 ปี	12	6.70
อายุ 31 - 35 ปี	18	10.05
อายุ 36 - 40 ปี	12	6.70
อายุ 41 - 45 ปี	21	11.73
มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	115	64.24
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	13	7.26
ปริญญาตรี	154	86.03
สูงกว่าปริญญาตรี	12	6.70

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. วิชาเอกที่จบการศึกษา		
บรรณรักษ์	4	2.23
นาฏศิลป์	4	2.23
ปวส. การตลาด	1	0.56
ประถมศึกษา	44	24.58
การจัดการทั่วไป	1	0.56
ภาษาไทย	13	7.26
สังคมศึกษา	12	6.70
การวัดและประเมินผล	2	1.11
บริหารการศึกษา	8	4.47
วิทยาศาสตร์	2	1.11
เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา	1	0.56
คณิตศาสตร์	2	1.11
คหกรรมศาสตร์	7	3.91
หลักสูตรและการสอน	4	2.23
การอนุบาลศึกษา และการศึกษาปฐมวัย	47	26.26
พลศึกษา	3	1.67
จัดการทรัพยากรมนุษย์	1	0.56
อุตสาหกรรมศิลป์	1	0.56
ดนตรีศึกษา	1	0.56
แนะแนว	3	1.67
โภชนาการ	1	0.56
ชีววิทยา	2	1.12
สุขศึกษา	2	1.12
ศิลปศึกษา	1	0.56
เกษตรศาสตร์	2	1.12

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. วิชาเอกที่จบการศึกษา		
พัฒนาชุมชน	1	0.56
ไม่ระบุเอก	9	5.03
5. ประสบการณ์ในการสอนปฐมวัย		
ไม่เกิน 1 ปี	10	5.59
1 - 5 ปี	35	19.55
6 - 10 ปี	38	21.23
11- 20 ปี	53	29.61
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	43	24.02

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 175 คน (ร้อยละ 97.76) มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป จำนวน 115 คน (ร้อยละ 64.24) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 154 คน (ร้อยละ 86.03) จบวิชาเอกการอนุบาลศึกษาและการศึกษาปฐมวัย จำนวน 47 คน (ร้อยละ 26.26) มีประสบการณ์ในการสอนปฐมวัย 11 - 20 ปี จำนวน 53 คน (ร้อยละ 29.61)

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย

ตอนที่ 2.1 สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของสภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

สภาพการใช้สื่อการสอน		\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1	ขั้นวางแผนการใช้สื่อ			
	1.1 มีการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน	3.94	0.68	มาก
	1.2 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน	4.16	0.67	มาก
	1.3 มีการเลือก คัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอน			
	1.3.1 เลือกนำสื่อที่มีอยู่แล้วมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.07	0.64	มาก
	1.3.2 นำสื่อที่มีอยู่แล้วมาดัดแปลงใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.08	0.66	มาก
	1.3.3 ออกแบบ / ผลิตสื่อชิ้นใหม่เพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน	3.86	0.72	มาก
	1.3.4 เลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.00	0.75	มาก
	1.3.5 ผลิตสื่อจากเศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ	3.85	0.72	มาก
	เฉลี่ย	3.99	0.69	มาก
2.	ขั้นเตรียมการใช้สื่อ			
	2.1 เตรียมตัวผู้สอน			
	2.1.1 เตรียมเนื้อหาที่จะใช้ในสื่อ	4.10	0.52	มาก
	2.1.2 จัดลำดับการใช้สื่อการสอน	3.94	0.68	มาก
	2.1.3 ตรวจสอบสภาพของสื่อ	3.95	0.67	มาก
	2.1.4 หาประสิทธิภาพของสื่อ	3.55	0.79	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สภาพการใช้สื่อการสอน	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
2.2 เตรียมตัวผู้เรียน			
2.2.1 แจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงกิจกรรมการเรียน	3.93	0.67	มาก
2.2.2 ให้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนแก่ ผู้เรียน	3.92	0.71	มาก
2.2.3 บอกลักษณะ/ วิธีการใช้สื่อการสอน	3.95	0.72	มาก
2.3 เตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ หรือเครื่องมือ			
2.3.1 ตรวจสอบความแข็งแรง / คงทน / เหมาะสม	4.13	0.70	มาก
2.3.2 ตรวจสอบความปลอดภัย	4.29	0.63	มาก
2.3.3 จัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ให้ พร้อมและมีจำนวนเพียงพอ	3.97	0.72	มาก
2.4 เตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อม / สถานที่			
2.4.1 จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสื่อที่ใช้	4.08	0.62	มาก
2.4.2 จัดให้มีแสงสว่างเหมาะสม	4.25	0.65	มาก
เฉลี่ย	4.00	0.67	มาก
3. ขั้นการใช้สื่อ			
3.1 ใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้	4.13	0.62	มาก
3.2 ใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	4.12	0.75	มาก
3.3 ใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด คุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.09	0.62	มาก
3.4 ใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน	4.11	0.64	มาก
3.5 ใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาสาระของบทเรียน	4.01	0.63	มาก
3.6 ใช้สื่อการสอนเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียน	3.99	0.81	มาก
3.7 สังเกตปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียนต่อการ ใช้สื่อ การสอน	4.20	0.62	มาก
เฉลี่ย	4.09	0.67	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สภาพการใช้สื่อการสอน	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
4. ชั้นประเมินการใช้สื่อการสอน			
4.1 ประเมินการวางแผนการใช้สื่อ	3.78	0.79	มาก
4.2 ประเมินกระบวนการใช้สื่อ ทั้งระยะก่อน ระหว่าง และ หลังการใช้สื่อการสอน	3.73	0.88	มาก
4.3 ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน	3.85	0.81	มาก
เฉลี่ย	3.79	0.83	มาก
เฉลี่ยรวม	3.97	0.71	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.71) สภาพการใช้สื่อการสอนมีการปฏิบัติชั้นการใช้สื่อการสอน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.67) ชั้นที่มีการปฏิบัติรองลงมาคือ ชั้นเตรียมการใช้สื่อ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.67) และชั้นที่มีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ชั้นประเมินการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.83) ชั้นวางแผนการใช้สื่อ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.67) ชั้นเตรียมการใช้สื่อ ด้านเตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์หรือเครื่องมือ ด้วยการตรวจสอบความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.63) เตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อม / สถานที่ โดยจัดให้มีแสงสว่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.65) ชั้นการใช้สื่อ สังเกตปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียนต่อการใช้สื่อการเรียน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.62) ใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.62) และชั้น ประเมินการใช้สื่อการสอน จะประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.81)

ตอนที่ 2.2 สภาพการใช้อสื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย
ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา ปรากฏในตารางที่ 4 - 7

1. สภาพการใช้อสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของข้อมูลสภาพการใช้อสื่อ
การสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

สภาพการใช้อสื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านร่างกาย	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1. การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่			
1. ใช้อสื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้เคลื่อนไหวอยู่กับที่ และ การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่	4.42	0.73	มาก
2. ใช้อสื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวพร้อมวัสดุ อุปกรณ์	4.15	0.78	มาก
3. ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม	4.13	0.86	มาก
2. การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก			
1. ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส	4.20	0.74	มาก
2. ใช้อสื่อผ่านกิจกรรมการเขียนภาพและการเล่นกับสี	4.28	0.70	มาก
3. ใช้อสื่อผ่านกิจกรรมการปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ	4.32	0.69	มาก
4. ใช้กิจกรรมพัฒนาเด็กด้วยการต่อของ บรรจุ เท และ แยกชิ้นส่วน	4.10	0.80	มาก
3. การรักษาสุขภาพ			
ใช้อสื่อการสอน หรือกิจกรรมพัฒนาให้เด็กรู้จักการปฏิบัติ ตนตามหลักสุขอนามัย	4.19	0.70	มาก
4. การรักษาความปลอดภัย			
ใช้อสื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักรักษาความปลอดภัยของ ตนเองและผู้อื่น ในกิจวัตรประจำวัน	4.28	0.65	มาก
เฉลี่ย	4.23	0.74	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก มีค่าเฉลี่ยการใช้สื่อการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.74) โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้เคลื่อนไหวอยู่กับที่และเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.73) ค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการป็นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.69) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ใช้กิจกรรมพัฒนาเด็กด้วยการต่อของ บรรจุ เท และ แยกชิ้นส่วน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.80)

2. สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของ ข้อมูลสภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ		\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1.	ดนตรี			
	1.ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี	4.20	0.76	มาก
	2.ใช้สื่อการสอนด้วยการเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ หรือเครื่องเคาะจังหวะ	4.25	0.78	มาก
	3.ใช้สื่อการสอนประกอบการร้องเพลง	4.34	0.71	มาก
2.	สุนทรียภาพ			
	1.ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม	4.30	0.69	มาก
	2.ใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้แสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว / เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ	4.28	0.72	มาก
3.	การเล่น			
	1.ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นอิสระ	4.34	0.68	มาก
	2. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นรายบุคคลและ เล่นเป็นกลุ่ม	4.28	0.71	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และ จิตใจ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
3. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นในห้องเรียนและนอก ห้องเรียน	4.30	0.69	มาก
4. คุณธรรมจริยธรรม ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ นับถือ	4.21	0.69	มาก
เฉลี่ย	4.28	0.71	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.71) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นอิสระ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.68) และ ใช้สื่อการสอนประกอบการร้องเพลง ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม และ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.69) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.76)

3. สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของข้อมูลสภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านสังคม	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
การเรียนรู้ทางสังคม			
1. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันของตนเอง	4.32	0.67	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านสังคม	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
2. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กผ่านการเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.39	0.63	มาก
3. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้วางแผนและ ตัดสินใจใน การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ	4.21	0.78	มาก
4. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เรียนรู้ที่จะรับรู้ความรู้สึก ความสนใจ ความต้องการ ของตนเองและผู้อื่น	4.18	0.72	มาก
5. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	4.15	0.75	มาก
6. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักแก้ปัญหาในการเล่น	4.20	0.79	มาก
7. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรม ท้องถิ่นและความเป็นไทย	4.17	0.78	มาก
เฉลี่ย	4.23	0.73	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.73) ซึ่ง ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กผ่านการเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.67) และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.75)

4. สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพสำคัญด้านการคิด ด้านการใช้ภาษา ด้านการสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ ด้านจำนวน ด้านมิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ) และ ด้านเวลา

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของ ข้อมูลสภาพการใช้อสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

สภาพการใช้อสื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญา		\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
การคิด				
1.	ใช้อสื่อการสอนสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส จิรมรส และ คมกลิ่น	4.28	0.72	มาก
2.	ใช้อสื่อการสอนส่งเสริมให้เด็กได้เขียนแบบการกระทำ และเสียงต่าง ๆ	4.27	0.79	มาก
3.	ใช้อสื่อการสอนเพื่อให้เด็กสามารถคิดเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง	4.24	0.66	มาก
4.	ใช้อสื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้สามารถรับรู้และแสดงความรู้สึกลผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และ ผลงาน	4.23	0.65	มาก
5.	ใช้อสื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ และ วัสดุ ต่าง ๆ	4.20	0.71	มาก
การใช้ภาษา				
6.	ใช้อสื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความรู้สึกลด้วยคำพูด	4.25	0.67	มาก
7.	ใช้อสื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง	4.12	0.71	มาก
8.	ใช้อสื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ	4.12	0.70	มาก
9.	ใช้อสื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กสนใจฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน	4.19	0.68	มาก
10.	ใช้อสื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้เขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย ทั้ง เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง	4.48	3.87	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญา		\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
11.	ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้อ่านหลายรูปแบบผ่าน ประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือ สัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน / เรื่องราวที่สนใจ <u>การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ</u>	4.13	0.75	มาก
12.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสำรวจและอธิบายความ เหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ	4.10	0.71	มาก
13.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็ก จับคู่ จำแนก และจัดกลุ่ม สิ่งต่าง ๆ	4.15	0.69	มาก
14.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ	4.12	0.74	มาก
15.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ	4.05	0.76	มาก
16.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ	3.96	0.85	มาก
17.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถตั้งสมมติฐาน	3.89	0.84	มาก
18.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กทำการทดลองสิ่งต่าง ๆ	3.93	0.87	มาก
19.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถสืบค้นข้อมูล	3.83	0.88	มาก
20.	ใช้สื่อการสอนกระตุ้นเด็กให้สามารถใช้หรืออธิบายสิ่ง ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย <u>จำนวน</u>	4.06	0.78	มาก
21.	ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้สามารถเปรียบเทียบ จำนวนมากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน	4.19	0.71	มาก
22.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถนับสิ่งต่าง ๆ	4.23	0.71	มาก
23.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถจับคู่จำนวนหนึ่งต่อ หนึ่ง	4.18	0.74	มาก
24.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องการเพิ่มขึ้นหรือ ลดลงของจำนวนหรือ ปริมาณ	4.14	0.77	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญา	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
<u>มิตีสัมพันธ์</u>			
25. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถต่อสิ่งของเข้าด้วยกัน แยกออก บรรจุ และ เทออก	3.97	0.90	มาก
26. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถสังเกตสิ่งต่าง ๆ และ สถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน	4.02	0.78	มาก
27. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่ง ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน	4.00	0.79	มาก
28. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กอธิบายในเรื่องทิศทาง เคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ	3.93	0.79	มาก
29. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กสื่อความหมายของ มิตีสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และ รูปภาพ	4.02	0.80	มาก
<u>เวลา</u>			
30. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กได้เริ่มต้นและหยุดการกระทำ โดยสัญญาณ	4.14	0.77	มาก
31. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเปรียบเทียบเวลาเช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ	3.97	0.80	มาก
32. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ ต่าง ๆ	4.02	0.75	มาก
33. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กรู้จักสังเกตความ เปลี่ยนแปลงของฤดู	3.98	0.72	มาก
เฉลี่ย	4.10	0.88	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.88) สภาพการใช้สื่อการสอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้ภาษา โดยใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้เขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย ทั้ง เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้าย

ตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 3.87) ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการคิด โดยใช้สื่อการสอนสนับสนุนให้เด็ก ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และ คมกลิ่น ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.72) และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ใช้สื่อการสอนด้านการสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ โดยใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถสืบค้นข้อมูล ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.88)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเรื่อง การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัด ประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และ สื่อประเภท วิธีการ

1. ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อประเภทวัสดุ ดังปรากฏในตารางที่ 8- 12

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการ ใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์

สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. ลูกปัด	3.92	0.94	มาก
2. สีเทียน	4.58	0.63	มากที่สุด
3. สีน้ำ / สีโปสเตอร์	4.01	0.94	มาก
4. สีฝุ่น	3.27	1.06	มาก
5. สีจากวัสดุธรรมชาติ	3.87	1.00	มาก
6. กาว	4.26	0.71	มาก
7. กระดาษโปสเตอร์สี	4.07	0.95	มาก
8. กระดาษวาดเขียน	4.25	0.84	มาก
9. ดินสอ	4.43	0.79	มาก
10. ดินน้ำมัน	4.64	0.60	มากที่สุด
11. วัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไอศกรีม ,ฝาขวด, เปลือกหอย , ดอกไม้ , ใบไม้ ฯลฯ	4.39	0.77	มาก
เฉลี่ย	4.15	0.84	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.84) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุด 2 ชนิด คือ ดินน้ำมัน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.60) และสีเทียน ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.63) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุดรองลงมาคือ ดินสอ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.79) และค่าเฉลี่ยระดับต่ำสุด คือ สีฝุ่น ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 1.06)

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์

สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. หนังสือนิทาน	4.65	0.54	มากที่สุด
2. รูปภาพ และบัตรภาพ	4.47	0.66	มาก
3. บัตรคำ	4.02	0.96	มาก
4. แผนภูมิ	3.59	0.99	มาก
5. ภาพพลิก	3.82	0.92	มาก
6. วัสดุที่ใช้กับแผ่นป้ายสาส์	3.73	0.89	มาก
7. หุ่นจำลอง	4.11	0.90	มาก
8. แผ่นซีดีเพลง	4.39	0.86	มาก
9. แผ่นดีวีดี เพลง	4.27	0.89	มาก
10. แผ่นดีวีดีนิทาน	4.17	1.02	มาก
11. ซอล์ก	2.80	1.34	ปานกลาง
12. ปากกาเคมี	3.59	1.08	มาก
13. เทปเพลง	4.16	0.96	มาก
14. กระดาษวาดเขียน	4.33	0.80	มาก
เฉลี่ย	4.01	0.92	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.92) สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุดคือ หนังสือนิทาน ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.54) รองลงมาเป็นสื่อที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุดคือ รูปภาพ และบัตรภาพ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.66) และ สื่อการสอนที่เหมาะสมในการใช้ ปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ซอเล็ก ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 1.34)

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม

สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. มุมหนังสือ			
1.หนังสือภาพนิทาน	4.58	0.65	มากที่สุด
2. แบบฝึกเตรียมความพร้อม	4.28	0.86	มาก
3. สมุดภาพ	4.32	0.79	มาก
2. มุมวิทยาศาสตร์			
1.เมล็ดพืชต่าง ๆ	3.98	0.87	มาก
2. เปลือกหอย	4.02	0.89	มาก
3. ดิน หิน แร่	4.01	0.93	มาก
3. มุมบทบาทสมมติ			
1.ของเล่นจำลองชุดเครื่องครัว(พลาสติก)	4.42	0.76	มาก
2. เครื่องเล่นจำลอง เครื่องมือแพทย์	4.34	0.81	มาก
3. เครื่องแต่งกายบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว	4.20	0.91	มาก
4. กล่องผลิตภัณฑ์ต่าง ๆที่ใช้แล้ว	4.07	0.86	มาก
5. กระดาษ / ดินสอ บันทึกข้อมูลผู้ป่วย	3.97	0.98	มาก
6. ตุ๊กตา	4.39	0.71	มาก
4. มุมบล็อก			
1. แผ่นรูปเรขาคณิต	4.09	0.87	มาก
2. ภาพถ่ายต่าง ๆ	3.89	0.93	มาก

ตารางที่ 10 (ต่อ)

สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
5. มุมเกมการศึกษา			
1.เกมจับคู่	4.41	0.70	มาก
2.เกมภาพตัดต่อ	4.50	0.68	มาก
3.เกมจัดหมวดหมู่	4.37	0.75	มาก
4.เกม โดมิโน	4.34	0.78	มาก
5.เกมเรียงลำดับ	4.37	0.73	มาก
6. เกมศึกษารายละเอียดของภาพ	4.16	0.86	มาก
7. เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์	4.18	0.82	มาก
8. เกมพื้นฐานการบวก	4.04	1.00	มาก
เฉลี่ย	4.22	0.82	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.82)

1. มุมหนังสือ สื่อประเภทวัสดุที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุดคือ หนังสือภาพนิทาน ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.65)
2. มุมวิทยาศาสตร์ สื่อประเภทวัสดุที่เหมาะสมในการใช้ระดับมาก คือ เปลือกหอย ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.89)
3. มุมบทบาทสมมติ สื่อประเภทวัสดุที่เหมาะสมในการใช้ระดับมาก คือ ของเล่นจำลอง ชุดเครื่องครัว (พลาสติก) ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.76)
4. มุมบล็อก สื่อประเภทวัสดุที่เหมาะสมในการใช้ระดับมาก คือ แผ่นรูปเรขาคณิต ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.87)
5. มุมเกมการศึกษา สื่อประเภทวัสดุที่เหมาะสมในการใช้ระดับมาก คือ เกมภาพตัดต่อ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.68)

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง

สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1. ถูกราย	3.92	0.99	มาก
2. ที่ตัดกรวย	4.13	0.91	มาก
3. ลูกบอล	4.42	0.75	มาก
4. เชือกกระโดด	4.08	0.89	มาก
5. ที่ตวงน้ำ	4.09	0.93	มาก
6. ขวดใส่น้ำ	4.09	0.93	มาก
7. ตุ๊กตายาง	4.03	1.00	มาก
8. ห่วงยาง	3.99	1.01	มาก
เฉลี่ย	4.09	0.93	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรม
กลางแจ้ง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.93) สื่อการสอนประเภท
วัสดุสำหรับกิจกรรมกลางแจ้งที่เหมาะสมในการใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ลูกบอล ($\bar{X} = 4.42$,
S.D. = 0.75) รองลงมาคือ ที่ตัดกรวย ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.01) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ห่วงยาง
($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.01)

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1. หนังสือพิมพ์	3.94	0.95	มาก
2. วิทยุ	3.97	0.97	มาก
3. แถบผ้า	4.08	0.94	มาก
เฉลี่ย	4.00	0.95	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรม
เคลื่อนไหวและจังหวะ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.95)

สื่อที่เหมาะสมในการใช้ระดับมาก คือ แถบผ้า ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.94) รองลงมาคือ วิทยุ
($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.97) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หนังสือพิมพ์ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.95)

2. ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อประเภทอุปกรณ์ ดังตารางที่ 13 – 17

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์

สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1. ของจริง	4.31	0.97	มาก
2. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ	3.05	1.32	ปานกลาง
3. เครื่องรับวิทยุ	3.21	1.23	ปานกลาง
4. เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง	3.51	1.13	มาก
5. ไมโครโฟน	3.58	1.21	มาก
6. แผ่นป้ายแม่เหล็ก	3.79	1.07	มาก
7. เครื่องรับโทรทัศน์	4.21	0.88	มาก
8. เครื่องเล่นซีดี หรือ วีซีดี	4.22	1.00	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
9. กล้องวิดีโอ	3.25	1.28	ปานกลาง
10. กล้องถ่ายรูป	3.64	1.15	มาก
11. กระดานดำ	3.63	1.06	มาก
12. เครื่องคอมพิวเตอร์	3.67	1.07	มาก
13. กระดานป้ายนิเทศ	3.94	1.01	มาก
14. แผ่นป้ายสำลี	3.72	1.07	มาก
เฉลี่ย	3.69	1.10	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.10) สื่อการสอน ที่เหมาะสมสำหรับใช้ระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือของจริง ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.97) รองลงมาคือ เครื่องเล่นซีดี หรือวีซีดี ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 1.00) และ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ ที่เหมาะสมสำหรับใช้ ระดับปานกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.32)

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
เครื่องเคาะจังหวะ			
1. กรับ	4.01	1.05	มาก
2. ฉิ่ง	4.10	1.00	มาก
3. ทัมเบลลิน	4.11	1.08	มาก
4. รำมะนา	3.78	1.21	มาก
5. กลอง	4.10	0.96	มาก
เฉลี่ย	4.02	1.06	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับ
กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.06)
สื่อประเภทอุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมในการใช้ ระดับมากคือ ทัมเบลลิน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 1.08)
รองลงมาคือ กลอง ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.96) และ ฉิ่ง ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 1.00) และค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด คือ รำมะนา ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 1.21)

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง

สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1. เครื่องเล่นสนาม			
1. ชิงช้า	4.36	0.98	มาก
2. ม้าหมุน	4.20	1.02	มาก
3. ไม้กระดก	4.08	1.05	มาก
4. บันไดโค้ง	4.08	1.09	มาก
5. โคมกลม	3.98	1.09	มาก
6. บันไดและกระดานลื่น	4.21	0.98	มาก
2. กระบะทราย	4.17	1.03	มาก
3. บ่อน้ำ	3.79	1.21	มาก
เฉลี่ย	4.11	1.06	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับ
กิจกรรมกลางแจ้ง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 1.06)
เครื่องเล่นสนาม ที่มีความเหมาะสมในการใช้มากที่สุด คือ ชิงช้า ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.98)
รองลงมาคือ บันไดและกระดานลื่น ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.98) และสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์
สำหรับกิจกรรมกลางแจ้งที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บ่อน้ำ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 1.21)

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย ของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์

สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์		\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1.	กรรไกร	4.23	0.89	มาก
2.	พู่กัน	4.30	0.83	มาก
เฉลี่ย		4.26	0.86	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่าความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับ
กิจกรรมสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.86)
สื่อประเภทอุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมในการใช้ระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พู่กัน
($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.83) รองลงมา คือ กรรไกร ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.89)

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย ของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม

สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1. มุมหนังสือ			
1. ชั้นวางหนังสือ	4.43	0.81	มาก
2. สื่อ	4.04	1.07	มาก
2. มุมวิทยาศาสตร์			
1. แวนชขาย	4.04	1.09	มาก
2. แม่เหล็ก	3.94	1.15	มาก
3. เครื่องชั่ง	3.89	1.15	มาก
3. มุมบทบาทสมมติ			
1. ชุดรับแขก	3.88	1.10	มาก
2. โต๊ะเครื่องแป้ง	4.13	0.99	มาก
4. มุมบล็อก			
1. ไม้บล็อก	4.51	0.71	มากที่สุด
2. พลาสติกสร้างสรรค์	4.51	0.77	มากที่สุด
5. มุมดนตรี			
1. เครื่องเคาะจังหวะ	4.48	0.82	มาก
2. เครื่องดนตรี	4.41	0.76	มาก
เฉลี่ย	4.20	0.95	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับ
กิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.95)
สื่อการสอนที่มีความเหมาะสมในการใช้ มากที่สุด ได้แก่ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับมุม
บล็อก คือ ไม้บล็อก ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.71) และ พลาสติกสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.51$,
S.D. = 0.77) และ สื่อการสอนที่มีความเหมาะสมในการใช้มากรองลงมา คือ เครื่องเคาะจังหวะ
($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.82) และสื่อการสอนที่เหมาะสมในการใช้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชุดรับแขก
($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 1.10)

3.ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อประเภทวิธีการ ปรากฏในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย ของ ความคิดเห็นต่อการ
ใช้สื่อการสอนประเภทวิธีการ

สื่อประเภทวิธีการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1. การสาธิต	4.31	0.79	มาก
2. การทดลอง	4.17	0.80	มาก
3. การแสดงบทบาทสมมติ	4.15	0.80	มาก
4. การแสดงละคร	3.96	0.92	มาก
5. ทัศนศึกษานอกสถานที่	4.09	0.85	มาก
6. การทำกิจกรรมกลุ่ม	4.25	0.77	มาก
7. การสอนแบบโครงการ	3.91	0.96	มาก
8. การสอนแบบศูนย์การเรียน	3.81	0.98	มาก
9. ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.89	0.89	มาก
10. การสร้างสถานการณ์จำลอง	3.79	0.95	มาก
11. การแสดงนิทรรศการ	3.82	0.92	มาก
12. เชิญวิทยากร	3.72	1.06	มาก
13. การปฏิบัติจริง	4.25	0.86	มาก
เฉลี่ย	4.01	0.89	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้สื่อการสอนประเภทวิธีการ มีค่าเฉลี่ย โดยรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.89) สื่อการสอนประเภทวิธีการที่มีความเหมาะสมในการใช้ มากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสาธิต ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ การทำกิจกรรมกลุ่ม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.77) และ การปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.86) และ สื่อการสอนประเภทวิธีการที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุด คือ เชิญวิทยากร ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 1.06)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครู ปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และดำเนินการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่อง การใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

1.2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

(1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

(2) เพื่อศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

(3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อ ที่เหมาะสมต่อการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

1.3 การดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ ข้าราชการครูที่สอนระดับปฐมวัยทั้งหมดในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ทั้งโรงเรียนของรัฐบาล และโรงเรียนเอกชนจำนวน 371 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ครูปฐมวัยของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งโรงเรียนของรัฐบาล และ โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่สุ่มแบบแบ่งชั้น และสุ่มอย่างง่าย จำนวน 192 คน

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่อง การใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 2.1 สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 29 ข้อ

ตอนที่ 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 58 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเรื่อง การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อประเภทวิธีการเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 130 ข้อ

เครื่องมือทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างโดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 ฉบับ ได้รับคืน จำนวน 179 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.23

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยดำเนินการดังนี้

- (1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและใช้ฉบับที่สมบูรณ์เท่านั้นมาวิเคราะห์
- (2) นำข้อมูลที่เป็นแบบเลือกตอบ มาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
- (3) นำข้อมูลที่เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.4 ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปผล ดังนี้

1.4.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จบวิชาเอกการอนุบาลศึกษาและการศึกษาปฐมวัย มีประสบการณ์ในการสอนปฐมวัย 11 - 20 ปี

1.4.2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย

(1) สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน ครูปฐมวัยมีการใช้สื่อการสอนตามระบบการใช้สื่อประกอบการจัดประสบการณ์ ในระดับมาก ครอบคลุม ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อ ขั้นตอนเตรียมการใช้สื่อ ขั้นตอนการใช้สื่อ และขั้นตอนประเมินการใช้สื่อการสอน โดยขั้นตอนที่ปฏิบัติสูงสุด คือ ขั้นตอนการใช้สื่อ รองลงมาคือ ขั้นตอนเตรียมการใช้สื่อ และค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ ขั้นตอนประเมินการใช้สื่อการสอน ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ขั้นตอนเตรียมการใช้สื่อ จะเตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ หรือเครื่องมือ โดยตรวจสอบความปลอดภัย และเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อม / สถานที่ โดยจัดให้มีแสงสว่างเหมาะสม ขั้นตอนการใช้สื่อ จะสังเกตปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียนต่อการใช้สื่อการเรียน รองลงมาคือ ใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้ และขั้นตอนประเมินการใช้สื่อการสอน จะประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน

(2) สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา

2.1 สภาพการใช้สื่อการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย พบว่า มีการใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กให้ได้เคลื่อนไหวอยู่กับที่และเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ รองลงมาคือ ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ

2.2 สภาพการใช้สื่อการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ พบว่า มีการใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นอิสระ และใช้สื่อการสอนประกอบการร้องเพลง

รองลงมาคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม และใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2.3 สภาพการใช้สื่อการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม พบว่า มีการใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กผ่านการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น รองลงมาคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง

2.4 สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา พบว่า มีการใช้สื่อ ดังนี้ ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้เขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย ทั้ง เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง รองลงมา คือ ใช้สื่อการสอนสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

(3) ความคิดเห็นเรื่อง การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อประเภทวิธีการ

3.1 สื่อประเภทวัสดุที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าสื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ ที่เหมาะสม มากที่สุด คือ ดินน้ำมัน รองลงมาคือ สีเทียน สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่เหมาะสมมากที่สุดคือ หนังสือนิทาน รองลงมา คือ รูปภาพ และบัตรภาพ สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุมที่เหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ มุมหนังสือ คือ หนังสือภาพนิทาน มุมวิทยาศาสตร์ คือ เปลือกหอย มุมบทบาทสมมติ คือ ของเล่นจำลองชุดเครื่องครัว (พลาสติก) มุมบล็อก คือ แผ่นรูปเรขาคณิต มุมเกมการศึกษา คือ เกมภาพตัดต่อ สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง ที่ครูปฐมวัยคิดว่าเหมาะสมมาก คือ ลูกบอล รองลงมาคือ ที่ตกทราย และ สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ คือ แถบผ้า รองลงมา คือ ริบบิ้น

3.2 สื่อประเภทอุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า กิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมมาก คือ ของจริง รองลงมา คือ เครื่องเล่นซีดี หรือ วีซีดี สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ที่เหมาะสมมาก คือ ทัมเบอลิน รองลงมา คือ กลอง สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมกลางแจ้งที่เหมาะสมมากที่สุดคือ จิงช้า รองลงมา คือ บันไดและ กระดานลื่น สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เหมาะสมมากที่สุด คือ พู่กัน สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม มุมที่เหมาะสมมากที่สุด คือ มุมบล็อก ได้แก่ ไม้บล็อก และ พลาสติกสร้างสรรค์ อุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมในระดับมากรองลงมา คือ เครื่องเคาะจังหวะ (มุมดนตรี) และ ชั้นวางหนังสือ (มุมหนังสือ)

3.3 สื่อประเภทวิธีการที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า สื่อที่เหมาะสมมาก คือ การสาธิต รองลงมาคือ การทำกิจกรรมกลุ่ม และการปฏิบัติจริง

2. อภิปรายผล

จากผลวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของครูปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1 สามารถอภิปรายผลดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

2.1.1 ขั้นการวางแผนการใช้สื่อ พบว่า ครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนมากกว่าข้ออื่น ทั้งนี้การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย นั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ข้อ 5. กล่าวว่า ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ถ้าครูมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ครูจะต้องมีการเลือกสื่อ วิธีการใช้สื่อกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดประสบการณ์และการให้การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ(กุลยา ตันติผลาชีวะ 2551 : 27) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพร จำปาอ่อน (2548) ที่พบว่า การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมและรายชั้นตอนมีการปฏิบัติระดับมาก คือ ขั้นการกำหนดวัตถุประสงค์

2.1.2 ขั้นเตรียมการใช้สื่อ พบว่า ครูปฐมวัยมีการเตรียมการใช้สื่อ โดยเตรียมความพร้อมของสื่อด้วยการตรวจสอบความปลอดภัย เตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อม / สถานที่ โดยจัดให้มีแสงสว่างที่เหมาะสม ในการเตรียมสื่อ ครูต้องตรวจสอบสภาพของสื่อถ้าชำรุดหรือเสียหายควรแก้ไขให้ถูกต้องและเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ เพราะสื่อการสอนปฐมวัยควรให้ความสำคัญปลอดภัยแก่เด็กในวัยนี้ โดยเป็นสื่อที่แน่ใจว่าจะไม่มีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นในขณะที่ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้โดยครูเป็นผู้ดำเนินการหรือในขณะที่เด็กใช้สื่อด้วยตนเอง (อรสา กุมาริ ปุ๊กหุด 2547 : 312) และ การเตรียมห้องเรียน สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศ เป็นสิ่งสำคัญที่อาจทำให้สื่อมีคุณค่า น่าสนใจหรือลดคุณค่าลงไปได้ เช่น ความคมแสงสว่างและการถ่ายเทอากาศของสถานที่ในการใช้สื่อ ในการ

ใช้เครื่องฉายจำเป็นต้องใช้ห้องที่มีมืด เป็นต้น โดยปกติห้องฉายควรเป็นห้องที่สามารถควบคุมแสงสว่างได้และควรมีแสงเพียงพอที่ผู้เรียนจะจดบันทึกแต่ไม่รบกวนภาพที่ฉายบนจอ มีระบบการถ่ายเทอากาศที่ดี (ไชยยศ เรืองสุวรรณ 2522 : 71) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดาพร ธรรมศิริรักษ์ (2544) ที่พบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษโดยส่วนรวมมีการใช้สื่อโดยการเตรียมสภาพแวดล้อมในระดับมาก

2.1.3 ขั้นการใช้สื่อ พบว่าครูปฐมวัย สังเกตปฏิบัติการตอบสนองของผู้เรียนต่อการใช้สื่อ ครูควรสังเกตปฏิบัติการตอบสนองของผู้เรียนต่อการใช้สื่อ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน โดยใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา คชะวรงค์ (2542) ที่พบว่าครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์สอน 6- 10 ปี มีการปฏิบัติด้านการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียนมากกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอน 1 – 5 ปี และ 11ปีขึ้นไป

2.1.4 ขั้นประเมินการใช้สื่อการสอน ครูปฐมวัยจะประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน รองลงมาคือ ประเมินการวางแผนการใช้สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ วีระพร จำปาอ่อน (2548: 94) พบว่า ขั้นตอนการประเมินผลการใช้สื่อมีความสำคัญมากจะนำไปสู่การพัฒนาสื่อ พัฒนาการนำเสนอสื่อ และ การใช้สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะการประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียนที่เกิดจากใช้สื่อจะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนได้พัฒนาสื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ บราวน์ และคนอื่น ๆ (Brown and others 1993 : 69 - 75) กล่าวถึง การประเมินผลการใช้สื่อการสอน ด้านผู้เรียนว่า อาจทำได้หลายวิธี แต่ก็มีเป้าหมายเดียวกันคือ เพื่อประเมินผลว่า การเรียนนั้นบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรชนก วุฒิสาน (2543: 72) ที่พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอน 5 ปีขึ้นไปส่วนใหญ่มีการปฏิบัติด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้หลังการใช้สื่อการเรียนการสอน

2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ และจิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา

2.2.1 สภาพการใช้สื่อการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย พบว่า มีการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวอยู่กับที่และเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ รองลงมาคือ ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้ เพราะครูปฐมวัย มีความรู้ความเข้าใจในแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จึงสามารถจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายได้ โดยใช้สื่อเพื่อพัฒนาในเรื่องการทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ ด้วย การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : 59 - 60) คุณค่าของกิจกรรมการเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเคลื่อนไหวอยู่กับที่ การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ คนเดียว หรือการเคลื่อนไหวเป็นกลุ่มจะเป็น การประสานสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย สร้างความคล่องตัว ทำให้รอบรู้ โน้ตค้นใหม่ๆ ส่งเสริมการคิดและความจำ สร้างเสริมสมาธิ พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง และการตระหนักรู้ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของ ร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง จังหวะ และทำนอง และอุปกรณ์ต่าง ๆ มาประกอบ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะ และควบคุมการเคลื่อนไหว ของตนได้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2551 : 117 – 118) และ การส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ของ กล้ามเนื้อเล็ก ด้วยการปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับเด็กเพราะเป็นการ สร้างความพร้อมในการเรียน ฝึกการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือแล้วยังเป็นการพัฒนา ทักษะการใช้มือ เพิ่มความเจริญงอกงามของใยประสาท กิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อเล็กมีหลาย กิจกรรม เช่น การปั้น การฉีก การตัด การปะ การวาดภาพ ระบายสี และการพับ

(กุลยา ตันติผลาชีวะ 2551 : 103 – 104) โดย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ หาญกล้า (2548) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้อุปกรณ์มี ความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยของ สุภาภรณ์ อินทวงศ์ (2548) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีการปฏิบัติการจัดหาสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็ก อนุญาตสนับสนุนให้ครูจัดหาสื่อและเครื่องเล่นประเภทฝึกทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย งานวิจัยของ อตินันท์ แสงหิรัญ (2546) ที่พบว่า กิจกรรมที่ครูปฐมวัยที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางการ ปฐมวัย ทุกคนได้จัดให้แก่เด็ก คือ ด้านพัฒนาการทางร่างกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกาย งานวิจัยของ วิจิตรา วิเศษสมบัติ (2539) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ความคิด รวบรวมประกอบการสนทนา ในกิจกรรมการปั้น มีความพร้อมทางภาษา แตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ ได้รับการจัดประสบการณ์การปั้นแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ งานวิจัยของรุปรทอง ศรีทองท่วม (2538) ที่พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด ประสบการณ์กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการ จัดประสบการณ์กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2.2 สภาพการใช้สื่อการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และ จิตใจ ของ ครูปฐมวัย พบว่า มีการใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นอิสระ และใช้สื่อการสอนประกอบการร้อง เพลง รองลงมาคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม และใช้สื่อ

การสอนพัฒนาเด็กให้เล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะครูปฐมวัยมีความเข้าใจธรรมชาติของเด็กว่าเด็กชอบการเล่น และเข้าใจแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัยจัดกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547: 57) การเล่นมุมบล็อกจะฝึกให้เด็กตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติในมุมบ้าน มุมหมอ ช่วยกระตุ้นให้เด็กแสดงอารมณ์ กิจกรรมดนตรีหรือการเคลื่อนไหว จะกระตุ้นการแสดงออกของเด็ก ช่วยคลายความเครียด และ กิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำเล่นทราย ฯลฯ ช่วยให้เด็กผ่อนคลายและระบายความเครียด ความโกรธ ความกังวลได้อย่างเต็มที่ (พัชรี ผลโยธิน 2551: 27 - 28) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ อินทวงศ์ (2548) ที่พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนมีการสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมเน้นให้เด็กได้เล่น

2.2.3 สภาพการใช้สื่อการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ของครูปฐมวัยพบว่า มีการใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กผ่านการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น รองลงมาคือ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจาก ครูปฐมวัยเข้าใจธรรมชาติของเด็กปฐมวัยว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจและมีความสำคัญยิ่งในวัยเด็ก ธรรมชาติของเด็กจะชอบเล่น การเล่นนอกจากจะเป็นการสนองความต้องการทางจิตใจ คือ เกิดความสนุกสนานแล้ว การเล่นยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก ขณะที่เด็กเล่นเด็กจะเกิดการเรียนรู้ ไปพร้อม ๆ กันด้วย ขณะที่เล่นเด็กก็จะมีโอกาสพัฒนาการคิดอย่างอิสระ และการใช้จินตนาการจากการเล่นภาพตัดต่อ ตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ เล่นบล็อก เล่นมุมบ้าน ฯลฯ เด็กจะได้พัฒนากล้ามเนื้อมือ และความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นการเตรียมความพร้อมในการอ่าน (เขาวพา เดชะอุปต์ 2542 : 20) เมื่อเด็กได้ประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการสำรวจ จับต้อง ได้เรียนรู้จากสิ่งที่เด็กเล่น ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้เด็กพัฒนาความคิดรวบยอด คิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพัฒนาการทางสติปัญญา (อารมย์ สุวรรณपाल 2551:35 - 42)

ตลอดจน การจัดประสบการณ์กลุ่มสัมพันธ์ที่ให้แก่เด็กปฐมวัย ได้ทำงานเป็นกลุ่ม จะช่วยส่งเสริมการฝึกฝนความสัมพันธ์ของเด็ก และการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามวัยของเด็ก การจัดกลุ่มสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นวิธีการที่จะดึงเด็กให้รู้จักทำงานร่วมกัน เช่น การใช้เกมหรือ การเล่นเกมต่าง ๆ เป็นต้น (ชัยขงค์ พรหมวงศ์ 2527 : 154) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาตนเอง การฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองตามความสามารถในการทำกิจกรรมง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น มารยาทการรับประทานอาหาร การแต่งตัว การทำความสะอาดตนเอง

หรือมอบหมายงานบ้านหรือกิจกรรมในห้องเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีระเบียบวินัย อันนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการแสดงออกที่เหมาะสมในสังคม

(จิตตินันท์ เศษะคุปต์ 2537 :59) สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สมปอง ชาลี (2548) ที่พบว่า พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ ด้านการช่วยเหลือตนเอง นักเรียนเลือกเครื่องแต่งตัว และแต่งตัวเองได้ เลือกเครื่องมือเครื่องใช้ได้ ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น นักเรียนสามารถเล่น ทำงานร่วมกันได้

2.2.4 สภาพการใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา พบว่า ครูใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้เขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย ทั้ง เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง ร่องลงมา คือ ใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการคิด โดยใช้สื่อการสอนสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และ คมกลิ่น ทั้งนี้ เพราะ ครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 มีความเข้าใจในหลักการจัดประสบการณ์ตามแนวการจัดประสบการณ์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยทางด้านภาษาครอบคลุมการฟัง พูด อ่าน เขียน การใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ด้านการเขียนสามารถใช้เส้น จุด ตัวอักษร และ ใช้ดินเหนียว หรือ ดินน้ำมัน หรือแป้งเป็นสื่อได้

(เบญญา แสงมลิ 2527: 97 - 100) อย่างไรก็ตาม การขีด ขีดเขียน ไม่เหมาะกับเด็กวัยอนุบาล เว้นแต่การวาดภาพซึ่งเป็นการใช้กล้ามเนื้ออย่างอิสระของเด็กตามพัฒนาการ ซึ่งเป็นการสร้างเสริมความสามารถในการขีดเขียนสำหรับเด็ก เด็กจะสามารถพัฒนาทักษะการเขียนได้ตามวุฒิภาวะของเด็ก ในชั้นอนุบาลเด็กควรมีอิสระในการเขียน อาจใช้เส้นประได้ เมื่ออายุ 4 - 5 ขวบ ควรชักชวนให้เด็กเขียนด้วยการพูด จัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม มีสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เด็กเขียนอิสระ ไม่ควรเข้าไปช่วยเด็กเขียน (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2551: 147 - 149) การจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ โดย ให้เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหวสำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง และการทดลอง / ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง

(ศึกษาธิการ 2546 : 40) เด็กสามารถสังเกตและสะสมประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองถ้ามีวิธีการสอนที่ถูกต้องสอดคล้องกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก การรับรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสจะทำให้เด็กเกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ของเด็กอาศัยการที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอันนำไปสู่การรับรู้และความเข้าใจ

(วไลพร เมฆไตรรัตน์ 2549 : 21, 34 - 35) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทือง สุภาสอน (2550) ที่พบว่า ความสามารถทางภาษาด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ งานวิจัยของสุขุมมาล สายสีสด (2543) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีมุ่งประสบการณ์ทางภาษามีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ความคิดเห็นต่อสื่อการสอนตามชนิดของสื่อ ที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยประกอบด้วย สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อประเภทวิธีการ

2.3.1 สื่อประเภทวัสดุ

สื่อประเภทวัสดุสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย สื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง และสำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยเฉลี่ยสื่อประเภทวัสดุสำหรับกิจกรรมเหล่านี้ ที่เหมาะสมในการใช้มาก ได้แก่ ดินน้ำมัน สีเทียน หนังสือนิทาน รูปภาพและบัตรภาพ หนังสือภาพ นิทาน เปลือกหอย ของเล่นจำลองชุดเครื่องครัว (พลาสติก) แผ่นรูปเรขาคณิต เกมภาพตัดต่อ ลูกบอล ที่ดักทราย และ แถบผ้า ตามลำดับกิจกรรมดังกล่าว สื่อประเภทวัสดุเหล่านี้ มีความเหมาะสมต่อการจัดประสบการณ์เพราะเป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นหรือ หาซื้อได้ง่าย หรือนำวัสดุเหลือใช้มาผลิตเป็นสื่อได้ เช่นดินน้ำมัน เป็นวัสดุสำหรับกิจกรรมการปั้น ช่วยส่งเสริมการทำงานของกล้ามเนื้อฝ่ามือ ข้อมือ และนิ้ว กระบวนการพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อเล็กด้วยการปั้นจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการเขียนหนังสือ (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2551 : 104) กิจกรรมการปั้นยังสามารถใช้เตรียมความพร้อมทางสังคม ให้รู้จักแบ่งปัน และทำงานร่วมกันและ เนื้อหาของนิทานยังช่วยเตรียมความพร้อมทางสังคมโดยปลูกฝังให้เด็กรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้

(ประดิษฐ์ อุปรมย์ และ วิภาวี คุ้ยานนท์ 2548 : 18) และหนังสือนิทาน เป็นสื่อที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (สมศักดิ์ ปริบูรณ์ 2542 : 57) สำหรับ รูปภาพและบัตรภาพสามารถนำมาเตรียมความพร้อมทางการอ่าน ในลักษณะภาพรูปเดี่ยว ภาพหลายรูป บัตรภาพที่มีคำประกอบ หนังสือภาพที่มีเฉพาะภาพ หรือ หนังสือภาพที่มีคำประกอบ (เบญจา แสงมลิ 2527: 91 - 94) โดย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชนี สิทธิพลากุล (2543) ที่พบว่า สื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุที่มีการใช้มากคือ รูปภาพ

2.3.2 สื่อประเภทอุปกรณ์

สื่อประเภทอุปกรณ์ สำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยสื่อประเภทอุปกรณ์ สำหรับ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม โดยเฉลี่ย สื่อประเภทอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมเหล่านี้ ที่เหมาะสมในการใช้มากที่สุดคือ มุมบล็อกได้แก่ ไม้บล็อก พลาสติกสร้างสรรค์ และเหมาะสมในการใช้มาก ได้แก่ ของจริง เครื่องเล่นซิติหรือวีซิติ ทัมเบลลิน ชิงช้า บันไดและกระดานลื่น พู่กัน เครื่องเคาะจังหวะ ตามลำดับกิจกรรมดังกล่าว สื่อประเภทอุปกรณ์เหล่านี้เหมาะสมในการใช้จัดประสบการณ์ เพราะ หาซื้อได้ง่าย ครูปฐมวัยสามารถจัดซื้อมาใช้ได้ เช่น ของจริง เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ พิจารณารายละเอียดได้ สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จึงเหมาะสมต่อการนำมาจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย การจัดประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนเจตนาารับเป็น ประสบการณ์รูปธรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด (เบญญา แสงมณี และ ประดิษฐ์ อนุพันธ์ 2548: 6 - 7) และ ไม้บล็อก เป็นอุปกรณ์ที่เล่นได้ทั้งคนเดียวและหลายคน เด็กจะรู้สึก ประสบผลสำเร็จในการทำงาน ช่วยให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น (เขาวพา เศรษฐศิลป์ 2542 : 36) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนัน แฉวถึก (2550 :94) ที่พบว่า ครูผู้สอนระดับปฐมวัยมีการใช้ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ในระดับมากที่สุด คือ สื่อประเภทของจริง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศิริพงษ์ พิทอง (2546) ที่พบว่า ครูแกนนำเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทไม่ ใช้เครื่องฉายเรียงลำดับการใช้จากมากไปน้อย ดังนี้ คำรา วารสาร สื่อของจริง สื่อจำลอง แผ่นป้าย ภาพโฆษณา และ งานวิจัยของ จินฉัตร ศรีทรง (2541) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด ประสบการณ์มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบและมุมบล็อกแบบปกติก่อนกับหลังทดลองมีพฤติกรรม ทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ และความมีระเบียบวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

2.3.3 สื่อประเภทวิธีการ

สื่อประเภทวิธีการ พบว่าครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมาก คือ การสาธิต รองลงมาคือ การทำกิจกรรมกลุ่ม และการ ปฏิบัติจริง การสาธิต นับว่าเป็นวิธีที่วิธีหนึ่งที่จะช่วยนำทางให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วและมี ผลสัมฤทธิ์ได้ดีกว่าวิธีอื่น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและความพร้อมของครูผู้สอนจะพิจารณาตาม ความเหมาะสมของเนื้อหา และความมุ่งหมายของแต่ละเรื่อง ส่วนการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นวิธีการ ที่จะช่วยฝึกฝนให้เด็กรู้จักวิธีการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตามแบบประชาธิปไตย (จ่านง พรายเข้มแข 2529: 68 , 76) กิจกรรมเช่น ศิลปะ เพลง คนตรี ทำท่าตามจังหวะ หรือ การ เล่น จำเป็นต้องนำการสาธิตมาเป็นสื่อการเรียนรู้อย่างดีก่อน (เบญญา แสงมณี และ ประดิษฐ์

อุปรมัย 2548 : 57) การใช้เทคนิควิธีการสาธิต การทำกิจกรรมกลุ่ม เด็กจะได้ลงมือปฏิบัติจริงย่อมช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญาได้อย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนัน แฉวถิก (2550: 95) ที่พบว่า ครูผู้สอนระดับปฐมวัยมีการใช้สื่อการสอนประเภทเทคนิคและวิธีการระดับมากได้แก่ การเล่นเกม รองลงมาคือ การสาธิต และ การแสดงบทบาทสมมติ และ อุดินันท์ แสงหิรัญ (2546) ที่พบว่ากิจกรรมที่ครูปฐมวัยที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิทางการปฐมวัย ได้มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้หลากหลายเพื่อสนองความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคน ได้แก่ การเล่านิทาน การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธณี สิทธิพิลากุล (2543) ที่พบว่า ครูผู้สอนเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นว่า มุมหรือศูนย์การเรียนรู้ที่มีการใช้มาก คือ ศูนย์บล็อก สำหรับสื่อประเภทเทคนิควิธีการที่มีการใช้มากคือ การเล่นเกม และ การสาธิต

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน การผลิตสื่อการสอนแก่ครูปฐมวัยในโรงเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับ การผลิตสื่อจากวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุในท้องถิ่น การหาประสิทธิภาพของสื่อ และ การประเมินการใช้สื่อการสอน

3.1.2 ควรจัดหางบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาสื่อการสอนที่มีคุณภาพมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ควรรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับปัญหาการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และ ความต้องการสื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ (2546) *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว กรมวิชาการ
- กิดานันท์ มลิทอง (2531) *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- _____ . (2544) *สื่อการสอนและสื่อประกอบจากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล* กรุงเทพมหานคร
อรุณการพิมพ์
- กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542) “ความหมายของการศึกษาปฐมวัย” วารสารการศึกษาปฐมวัย
_____ . (2551) *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร
เบรน – เบส บุ๊คส์
- จรวพร ธรณินทร์ และ จิตรา ทองเกิด (2548) “สื่อการเตรียมความพร้อมทางกายระดับปฐมวัย
ศึกษา” พิมพ์ครั้งที่ 10 ใน เอกสารการสอนชุดวิชา สื่อการสอนระดับปฐมวัย
ศึกษา หน่วยที่ 6 หน้า 412-422 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- จิณณภัศ ศรีทรง (2541) “พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบ” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- จิตตินันท์ เฉชะอุปต์ (2537) “พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย”
ใน ประมวลสาระชุดวิชา หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 5
หน้า 59, 60-70 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- _____ . (2542) *การอบรมเลี้ยงดูและโภชนาการสำหรับเด็ก* กรุงเทพมหานคร
กรมการปกครอง
- จ่านง พรายเข้มแข (2529) *เทคนิคการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต* กรุงเทพมหานคร
ไทยวัฒนาพานิช
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2527) “สื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย (2)” พิมพ์ครั้งที่ 2
ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 10 หน้า 154
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ นิคม ทาแดง ประดิษฐ์ อุปรมัย (2546) “ปัญหาปฐมวัยศึกษาและแนวทางแก้ไข” พิมพ์ครั้งที่ 13 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 14 หน้า 244 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ชุลีพร สงวนศรี (2550) “เด็กปฐมวัยกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์” ใน เอกสารประกอบการสอน ลพบุรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2522) การประชาสัมพันธ์: หลักการและแนวปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร เรือนแก้วการพิมพ์
- ทัศนาก้าวพลอย (2544) กระบวนการจัดประสบการณ์พัฒนาการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ลพบุรี สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- ทศนา เขมมณี (2545) 14วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รูปทอง ศรีทองท่วม (2538) “ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- นิตยา ประพฤติกิจ (2539) การพัฒนาเด็กปฐมวัย กรุงเทพมหานคร โอ เอส พรีนเตอร์เฮ้าส์
- เนตรชนก วุฒิสาน (2543) “การวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนวิชาสุขศึกษาของครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เบญจมาศ หาญกล้า (2548) “ผลการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้อุปกรณ์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เบญจมาศ แสงมณี (2527) “สื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย” พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 9 หน้า 71 – 101 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- _____ (2545) การพัฒนาเด็กปฐมวัย กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ

- เบญจา แสงมลิ และ ประดิพันธ์ อุปรมย์ (2548) “สื่อการสอนกับเด็กระดับปฐมวัยศึกษา” พิมพ์ครั้งที่ 10 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 หน้า 6–62 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ประดิพันธ์ อุปรมย์ และ วิภาวี ตูยานนท์ (2548) “สื่อเตรียมความพร้อมทางอารมณ์และสังคม เด็กปฐมวัย” พิมพ์ครั้งที่ 10 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 8 หน้า 4–19 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ประเทือง สุภาสอน (2550) “ผลการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ที่มีต่อความสามารถทางภาษาและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสกลนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 1” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต เชนงหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542” สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (2542) กรุงเทพฯ
- พัชนี สิทธิพลากุล (2543) “ความต้องการของครูที่มีต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนในระดับก่อน ประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2544) เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 1072307 การเตรียมความพร้อม เพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ลพบุรี คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- พัชรี ผลโยธิน (2551) “การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม” ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 11 หน้า 5–34 พิมพ์ครั้งที่ 2 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- พูนสุข บุญยสวัสดิ์ และ ชัยยุทธ บุญยสวัสดิ์ (2548) “สื่อพัฒนาสติปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ระดับปฐมวัยศึกษา” พิมพ์ครั้งที่ 10 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 7 หน้า 499,520-564 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

- ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540) “เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง” วารสารการศึกษา
ปฐมวัยปีที่ 1 (มกราคม) : 43 - 51
- มิตรธิตา อื้อเพชรพงษ์ (2545) เทคโนโลยีการศึกษา บุรีรัมย์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
- เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด
- รัชดาพร ธรรมศิริรักษ์ (2544) “การเลือกและการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครูระดับ
ประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัด
มหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี
การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- รพีพรรณ สายทอง (2543) “สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมปฐมวัยศึกษาและครูปฐมวัย
ที่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษาและครูปฐมวัยที่ไม่มีวุฒิทางการปฐมวัยศึกษา
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี”
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ลัดดา นิลละมณี (2548) “สื่อการเล่าเรื่องและนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย” พิมพ์ครั้งที่ 10
ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 5
หน้า 253 – 259 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2538) เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- วรนาท รักสกุลไทย และ นฤมล เนียมหอม (2551) “การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
ด้านภาษา” พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก
ปฐมวัย หน่วยที่ 10 หน้า 31-35 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- วรี เกียรติสกุล (2547) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกับกระบวนการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- วไลพร เมฆไตรรัตน์ (2549) การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์
- วาโร เฟิงสวัสดิ์ (2544) การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย สกลนคร สถาบันราชภัฏสกลนคร

- วิจิตรา พิเศษสมบัติ (2539) “ความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
ความคิดรวบยอดประกอบการสนทนาในกิจกรรมการปั้น” วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วีระพร จำปาอ่อน (2548) “การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และ เขต 2” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- ศิริพันธ์ ลักษิตานนท์ (2550) “ความสามารถในการแก้ปัญหาและความมีวินัยในตนเองของเด็ก
ปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลปากท่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ที่ได้รับ
การจัดประสบการณ์แบบโครงการ” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- ศิริพงษ์ พิทอง (2546) “การใช้สื่อการเรียนการสอนของครูแกนนำในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขต อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สมปอง ชาลี (2548) “การศึกษาพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
ทางวิทยาศาสตร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและ
การสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542) นิทานความสำคัญและประโยชน์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- สรชัย พิศาลบุตร (2540) “การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น” พิมพ์ครั้งที่ 1 ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
สถิติวิจัย และการประเมินผลการศึกษาคู่ปรับปรุง” หน่วยที่ 6 หน้า 337
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- สุนัน แถวถึก (2550) “การศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของ
นักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์มนุษย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุลักษณ์ รัตนะ (2544) “สภาพปัญหา และความต้องการการวางแผนการใช้สื่อการสอนของ
อาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษา กลุ่มภาคใต้ วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขล
นครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

- สุภาพร สายสวาท (2548) “การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยการจัด
ประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สุภาภรณ์ อินทวงศ์ (2548) “การจัดหาสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาของ
ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, อารมย์ สุวรรณपाल และ ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต (2551) “การจัด
ประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย” พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน ประมวลสาระ
ชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 7 หน้า 6-8, 21-40
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- สุพุมล สายลีสด (2543) “การศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยของเด็ก
ปฐมวัยระหว่างวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาและวิธีสอนตามแผน
การจัดประสบการณ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547) *คู่มือหลักสูตรการ
ศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546* กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว สำนัก
วิชาการและมาตรฐานการศึกษา
- อัจฉรา คชะวรงค์ (2542) “การวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนระดับก่อนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม” วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- อดิพันธ์ แสงหิรัญ (2546) “การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมระดับปฐมวัยศึกษาของครูปฐมวัย
ในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช
- อรสา กุมารี ปุกหุด (2547) “สื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย” พิมพ์ครั้งที่ 14 ใน เอกสารการ
สอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 7 หน้า 312 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

- อรนุช ลิ้มศิริ (2544) *นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อรุณศรี จันทร์ทรง (2548) *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเด็กปฐมวัยกับทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- อารมณ สุวรรณपाल (2551) “การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านการคิด”
พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน ประมวลสาระชุดวิชา การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
หน่วยที่ 8 หน้า 17-20 , 35-42 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- อารี พันธุ์มณี (2551) “การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านความคิดสร้างสรรค์”
พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
หน่วยที่ 9 หน้า 36-48 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- Aburas , Abdullah said. (1979). Factors Affecting Utilization of Elements of Educational
Technology in Saudi Arabia. Dissertation Abstracts International. pp. 619
อ้างถึงใน วีระพร จำปาอ่อน (2548) “การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2” วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- Assuzu , Chukwujama. (1984). Status of Education Media in the federal Government
Secondary School System in Nigerig : An Assessment with Guidelines for
An In Service Training Program. Dissertation Abstracts Tnternational. pp.386
อ้างถึงใน ศิริพงษ์ พิทอง (2546) “การใช้สื่อการเรียนการสอนของครูแกนนำใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขต อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม
- Brown , James W. and Others. (1993). Adminstering Education Media : Instructional :
Technology and Library Services. New York : McGraw – Hill
- Cronbach , Lee Joseph . (1970). Essentials of Psychological Testing 3 rd . ed .
New York : Harper and Row
- Hammond, sarah Lou, Dales, Ruth J., Skipper, Dora Sikes, Witherspoon, Ralph C. (1967).
Good School for Young Children. New York : Mac Millan Publishing Co.Inc.

- Heinich , Robert , Molenda Michael and Jan D. Russell. (1985). *Instructional Media and the New Technology Instruction*. New York : John wiley & son.
- Kinder, James. (1965). *Using Audio - Visual Materials in Education*.
New York : American Book.
- Kolunbus , Elinor Schulman. (1979). *Is it Tomorrow Yet ?* Haifa, Israel : Mount Carmel
International Training Center Community Services .

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร. ทรงศรี ตุ่นทอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านวัดและประเมินผล
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. นายวิเชียร จิตทรัพย์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา
หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาสื่อ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ลพบุรีเขต 1
3. นางจิรพรรณ นิสสกา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา
ศึกษานิเทศก์ กลุ่มงานวัดประเมินผลการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1
4. ผศ. กิรณา เกียรติสกุล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา
หัวหน้าสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. ผศ. ทศนา แก้วพลอย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข
แบบประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถาม
และแบบสอบถาม

แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence : IOC)

การวิจัย ความคิดเห็นของครู ปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1

เกณฑ์การให้คะแนน

- +1 หมายความว่า มั่นใจว่าข้อคำถามตรงกับวัตถุประสงค์
- 0 หมายความว่า ไม่มั่นใจว่าข้อคำถามตรงกับวัตถุประสงค์
- 1 หมายความว่า มั่นใจว่าข้อคำถามไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

เกณฑ์การประเมิน

การประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 ท่าน ใช้ค่า 0.5 ขึ้นไปผ่านเกณฑ์การประเมิน ต่ำกว่า 0.5 ควรมีการปรับปรุงแก้ไข
สรุปผลการประเมิน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามสภาพทั่วไปและการปฏิบัติตามระบบการใช้สื่อการสอน

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวม คะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
1.	ขั้นการวางแผนการใช้สื่อ 1.1 มีการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
2.	1.2 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
3.	1.3 มีการเลือก ดัดแปลง หรือ ออกแบบสื่อการสอน 1.3.1 เลือกนำสื่อที่มีอยู่แล้วมา ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
4.	1.3.2 นำสื่อที่มีอยู่แล้วมาดัดแปลงใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
5.	1.3.3 ออกแบบ / ผลิตสื่อขึ้นใหม่เพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
6.	1.3.4 เลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
7.	1.3.5 ผลิตสื่อจากเศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
8.	2.ขั้นเตรียมการใช้สื่อ 2.1เตรียมตัวผู้สอน 2.1.1 เตรียมเนื้อหาที่จะใช้ในสื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
9.	2.1.2 จัดลำดับการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
10.	2.1.3 ตรวจสอบสภาพของสื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
11.	2.1.4 หาประสิทธิภาพของสื่อ	+1	0	0	+1	+1	+3	+0.6
12.	2.2 เตรียมตัวผู้เรียน 2.2.1 แจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงกิจกรรมการเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
13.	2.2.2 ให้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนแก่ผู้เรียน	+1	0	+1	+1	+1	+4	+0.8

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริง ตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวม คะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
14.	2.2.3 บอกลักษณะ/ วิธีการใช้ สื่อการสอน	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
15.	2.3 เตรียมความพร้อมของสื่อและ อุปกรณ์หรือเครื่องมือ 2.3.1 ตรวจสอบความแข็งแรง/ คงทน / เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
16.	2.3.2 ตรวจสอบความปลอดภัย	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
17.	2.3.3 จัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่จำเป็นต้องใช้ให้พร้อมและมี จำนวนเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
18.	2.4 เตรียมความพร้อมของ สภาพแวดล้อม / สถานที่ 2.4.1 จัดสภาพแวดล้อมให้ เหมาะสมกับสื่อที่ใช้	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
19.	2.4.2 จัดให้มีแสงสว่าง เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
20.	3. ขั้นตอนการใช้สื่อ 3.1 ใช้สื่อการสอนตามลำดับ ขั้นตอนที่เตรียมไว้	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
21.	3.2 ใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่ บทเรียน	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
22.	3.3 ใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
23.	3.4 ใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
24.	3.5 ใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาสาระของบทเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
25.	3.6 ใช้สื่อการสอนเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
26.	3.7 สังเกตปฏิริยาตอบสนองของผู้เรียนต่อการใช้สื่อการเรียน	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
27.	4. การประเมินการใช้สื่อการสอน 4.1 ประเมินการวางแผนการใช้สื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
28.	4.2 ประเมินกระบวนการใช้สื่อทั้งระยะก่อน ระหว่าง และ หลังการใช้สื่อการสอน	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
29.	4.3 ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1

2.2 แบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้
ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
	พัฒนาการด้านร่างกาย							
	การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่							
1.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวอยู่กับที่ และ การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
2.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
3.	ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
	การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก							
4.	ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
5.	ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการเขียนภาพและการเล่นกับสี	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
6.	ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
7.	ใช้กิจกรรมพัฒนาเด็กด้วยการต่อของ บรรจุ เท และ แยกชิ้นส่วน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

2.2 แบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ได้
 ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
	พัฒนาการด้านร่างกาย							
	การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่							
1.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวอยู่กับที่ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
2.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
3.	ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
	การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก							
4.	ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
5.	ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการเขียนภาพและการเล่นกับสี	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
6.	ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
7.	ใช้กิจกรรมพัฒนาเด็กด้วยการต่อของ บรรจุ เท และ แยกชิ้นส่วน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
8.	การรักษาสุขภาพ ใช้สื่อการสอน หรือกิจกรรมพัฒนาให้เด็กรู้จักการปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัย	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
9.	การรักษาความปลอดภัย ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
10.	พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ คนตรี ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้แสดงปฏิกริยาโต้ตอบเสียงคนตรี	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
11.	ใช้สื่อการสอนด้วยการเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ หรือ เครื่องเคาะจังหวะ	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
12.	ใช้สื่อการสอนประกอบการร้องเพลง	+1	+1	-1	+1	+1	+3	+0.6
13.	สุนทรียภาพ ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
14.	ใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้แสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว / เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
15.	การเล่น ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นอิสระ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
16.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นรายบุคคล และ เล่นเป็นกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
17.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
18.	คุณธรรมจริยธรรม ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ	+1	+1	-1	+1	+1	+4	+0.8
19.	พัฒนาการด้านสังคม การเรียนรู้ทางสังคม ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
20.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กผ่านการเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
21.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้วางแผนและ ตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
22.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เรียนรู้ที่จะรับรู้ความรู้สึก ความสนใจ ความต้องการ ของตนเอง และผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
23.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
24.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักแก้ปัญหาในการเล่น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
25.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
26.	พัฒนาการด้านสติปัญญา การคิด ใช้สื่อการสอนสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการมองเห็น สัมผัส ชิมรส และ ดมกลิ่น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
27.	ใช้สื่อการสอนส่งเสริมให้เด็กได้เขียนแบบการกระทำและเสียงต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
28.	ใช้สื่อการสอนเพื่อให้เด็กสามารถคิดเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
29.	พัฒนาการด้านสติปัญญา การคิด ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้สามารถรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
30.	ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อและ วัสดุ ต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
31.	การใช้ภาษา ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความรู้สึกด้วยคำพูด	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
32.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
33.	ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
34.	ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กสนใจฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
35.	ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้เขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย ทั้งเขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
36.	ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้อ่านหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน / เรื่องราวที่สนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
37.	<u>การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ</u> ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
38.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็ก จับคู่ จำแนก และจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
39.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
40.	<u>การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ</u> ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
41.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
42.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถตั้งสมมติฐาน	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
43.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กทำการทดลองสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
44.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถสืบค้นข้อมูล	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
45.	ใช้สื่อการสอนกระตุ้นเด็กให้สามารถใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
46.	จำนวน ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้สามารถเปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
47.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถนับสิ่งต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
48.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถจับคู่จำนวนหนึ่งต่อหนึ่ง	+1	+1	-1	+1	+1	+4	+0.8
49.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือ ปริมาณ	+1	+1	-1	+1	+1	+4	+0.8
50.	มิติสัมพันธ์ ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถต่อสิ่งของเข้าด้วยกัน แยกออก บรรจุ และ เทออก	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
51.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
52.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
53.	ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
54.	มิตีสัมพันธ์ ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กสื่อความหมายของมิตีสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และ รูปภาพ	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
55.	เวลา ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กได้เริ่มต้นและหยุดการกระทำโดยสัญญาณ	0	+1	+1	+1	0	+3	+1
56.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเปรียบเทียบเวลาเช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
57.	ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
58.	ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กรู้จักสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8

3. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัด
 ประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยประกอบด้วย สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อ
 ประเภทวิธีการ

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริง ตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวม คะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
1.	ประเภทวัสดุ กิจกรรมสร้างสรรค์ ลูกปัด	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
2.	สีเทียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
3.	สีน้ำ / สีโปสเตอร์	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
4.	สีฝุ่น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
5.	สีจากวัสดุธรรมชาติ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
6.	กาว	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
7.	กระดาษโปสเตอร์สี	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
8.	กระดาษวาดเขียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
9.	ดินสอ	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
10.	ดินน้ำมัน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
11.	วัสดุเหลือใช้ เช่น ไม้ไอศกรีม ,ฝา น้ำอัดลม เปลือกหอย ฯลฯ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
12.	สำหรับกิจกรรมเสริม ประสบการณ์ หนังสือนิทาน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
13.	รูปภาพ และบัตรภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
14.	บัตรคำ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
15.	แผนภูมิ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
16.	ภาพพลิก	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
17.	วัสดุที่ใช้กับแผ่นป้ายสาธิต	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
18.	หุ่นจำลอง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
19.	แผ่นซีดีเพลง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
20.	แผ่นดีวีดีเพลง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
21.	แผ่นดีวีดีนิทาน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
22.	ชอล์ก	+1	+1	0	0	+1	+3	+0.6
23.	ปากกาเคมี	+1	+1	0	+1	0	+3	+0.6
24.	เทปเพลง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
25.	กระดาษวาดเขียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
26.	สำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตาม มุม มุมหนังสือ หนังสือภาพนิทาน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
27.	แบบฝึกเตรียมความพร้อม	+1	+1	-1	+1	+1	+4	+0.8
28.	สมุดภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
29.	มุมวิทยาศาสตร์ เมล็ดพืชต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
30.	เปลือกหอย	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
31.	ดิน หิน แร่	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
32.	มุมบทบาทสมมติ ของเล่นจำลอง ชุดเครื่องครัว (พลาสติก)	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
33.	เครื่องเล่นจำลอง เครื่องมือแพทย์	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
34.	เครื่องแต่งกายบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
35.	กล่องผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
36.	กระดาษ / คินสอ บันทึกข้อมูลผู้ป่วย	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
37.	ตุ๊กตา	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
38.	มุมมอง แผ่นรูปเรขาคณิต	+1	+1	-1	+1	+1	+4	+0.8
39.	ภาพถ่ายต่าง ๆ	+1	+1	-1	+1	+1	+4	+0.8
40.	มุมมองการศึกษา เกมจับคู่	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
41.	เกมภาพตัดต่อ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
42.	เกมจัดหมวดหมู่	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
43.	เกมโดมิโน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
44.	เกมเรียงลำดับ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
45.	เกมศึกษารายละเอียดของภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
46.	เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
47.	เกมพื้นฐานการบวก	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
48.	สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง ดูทราย	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
49.	ที่ตัดทราย	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
50.	ลูกบอล	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
51.	เชือกกระโดด	+1	+1	0	0	+1	+3	+0.6
52.	ที่ตวงน้ำ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
53.	ขวดใส่น้ำ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
54.	ตุ๊กตาข่าง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
55.	ห่วงยาง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
56.	สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและ จังหวะ หนังสือพิมพ์	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
57.	ริบบิ้น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
58.	แถบผ้า	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
59.	ประเภทอุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมเสริม ประสบการณ์ ของจริง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
60.	เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ	+1	+1	0	+1	0	+3	+0.6
61.	เครื่องรับวิทยุ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
62.	เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
63.	ไมโครโฟน	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
64.	แผ่นป้ายแม่เหล็ก	+1	+1	+1	0	0	+3	+0.6
65.	เครื่องรับโทรทัศน์	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
66.	เครื่องเล่นซีดี หรือ วีซีดี	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
67.	กล้องวิดีโอ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวมคะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
68.	กล้องถ่ายรูป	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
69.	กระดานคำ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
70.	เครื่องคอมพิวเตอร์	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
71.	กระดานป้ายนิเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
72.	แผ่นป้ายสำลี	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
	สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและ จังหวะ							
73.	เครื่องเคาะจังหวะ กรับ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
74.	ฉิ่ง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
75.	ทิมเบอลีน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
76.	ร่ามะนา	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
77.	กลอง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
78.	สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง เครื่องเล่นสนาม ชิงช้า	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
79.	ม้าหมุน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
80.	ไม้กระดก	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
81.	บันไดโค้ง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
82.	โคมกลม	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
83.	บันไดและกระดานลื่น	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
84.	กระบะทราย	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
85.	บ่อน้ำ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริง ตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวม คะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
86.	สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ กรรไกร	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
87.	พู่กัน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
	สำหรับกิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม มุมหนังสือ							
88.	ชั้นวางหนังสือ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
89.	สื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
90.	มุมวิทยาศาสตร์ แว่นขยาย	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
91.	แม่เหล็ก	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
92.	เครื่องชั่ง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
93.	มุมบทบาทสมมติ ชุดรับแขก	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
94.	โต๊ะเครื่องแป้ง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
95.	มุมบล็อก ไม้บล็อก	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
96.	มุมบล็อก พลาสติกสร้างสรรค์	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
97.	มุมดนตรี เครื่องเคาะจังหวะ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
98.	เครื่องดนตรี	+1	+1	0	+1	+1	+4	+0.8
99.	ประเภทวิธีการ การสาธิต	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1

ข้อที่	สภาพทั่วไปและการปฏิบัติจริง ตามระบบการใช้สื่อการสอน	คะแนน					รวม คะแนน	สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5		
100.	การทดลอง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
101.	การแสดงบทบาทสมมติ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
102.	การแสดงละคร	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
103.	ทัศนศึกษานอกสถานที่	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
104.	การทำกิจกรรมกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
105.	การสอนแบบโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
106.	การสอนแบบศูนย์การเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
107.	ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
108.	การสร้างสถานการณ์จำลอง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
109.	การแสดงนิทรรศการ	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
110.	เชิญวิทยากร	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
111.	การปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	+1	+1	+5	+1
คะแนนรวม		0.94						

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของครู ปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1

คำชี้แจง

1. ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา
ทั้งรัฐบาลและเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1
2. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครู ปฐมวัย
เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1
3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย
 - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อ
การใช้จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรีเขต 1 และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวกนิษฐา ปิณฑองคำ
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของครู ปฐมวัย เรื่องการใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้มีจำนวน 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัด
ประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] ช่องว่าง และเติมค่าลงในที่ตรงกับข้อมูลของ
ท่านตามสภาพที่เป็นจริง

1. เพศ [] ชาย

2. [] หญิง

2. อายุ [] ไม่เกิน 25 ปี

[] 25 - 30 ปี

[] 31 - 35 ปี

[] 36 - 40 ปี

[] 41 - 45 ปี

[] มากกว่า 45 ปีขึ้นไป

3. วุฒิทางการศึกษา

[] ต่ำกว่าปริญญาตรี

[] ปริญญาตรี

[] สูงกว่าปริญญาตรี

4. วิชาเอกที่จบการศึกษา

5. ประสบการณ์ในการสอนปฐมวัย

[] ไม่เกิน 1 ปี

[] 1- 5 ปี

[] 6 - 10 ปี

[] 11- 20 ปี

[] มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัย

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้มีจำนวน 3 ตอน

ตอนที่ 2.1 สภาพทั่วไปและการปฏิบัติตามจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

ตอนที่ 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา

ตอนที่ 2.1 สภาพทั่วไปและการปฏิบัติตามจริงตามระบบการใช้สื่อการสอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับสภาพและการปฏิบัติตามจริงของท่านตามระบบการใช้สื่อการสอน

ความหมายของการให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อ	สภาพการใช้สื่อการสอน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
1.	การวางแผนการใช้สื่อ						
	1.1 มีการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน						
	1.2 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน						
	1.3 มีการเลือก คัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอน						
	1.3.1 เลือกนำสื่อที่มีอยู่แล้วมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน						
	1.3.2 นำสื่อที่มีอยู่แล้วมาดัดแปลงใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน						

ข้อ	สภาพการใช้สื่อการสอน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
	1.3.3 ออกแบบ / ผลิตสื่อชิ้นใหม่เพื่อใช้ใน กิจกรรมการเรียนการสอน						
	1.3.4 เลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้จัด กิจกรรมการเรียนการสอน						
	1.3.5 ผลิตสื่อจากเศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ						
2.	ขั้นเตรียมการใช้สื่อ						
	2.1เตรียมตัวผู้สอน						
	2.1.1 เตรียมเนื้อหาที่จะใช้ในสื่อ						
	2.1.2 จัดลำดับการใช้สื่อการสอน						
	2.1.3 ตรวจสอบสภาพของสื่อ						
	2.1.4 หาประสิทธิภาพของสื่อ						
	2.2 เตรียมตัวผู้เรียน						
	2.2.1 แจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงกิจกรรมการเรียน						
	2.2.2 ให้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาใน บทเรียนแก่ผู้เรียน						
	2.2.3 บอกลักษณะ/ วิธีการใช้สื่อการสอน						
	2.3 เตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ หรือ เครื่องมือ						
	2.3.1 ตรวจสอบความแข็งแรง / คงทน / เหมาะสม						
	2.3.2 ตรวจสอบความปลอดภัย						
	2.3.3 จัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ ให้พร้อมและมีจำนวนเพียงพอ						
	2.4 เตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อม / สถานที่						
	2.4.1 จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสื่อที่ใช้						
	2.4.2 จัดให้มีแสงสว่างเหมาะสม						

ข้อ	สภาพการใช้สื่อการสอน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
3.	ขั้นการใช้สื่อ						
	3.1 ใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้						
	3.2 ใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน						
	3.3 ใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียน						
	3.4 ใช้สื่อเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน						
	3.5 ใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาสาระของบทเรียน						
	3.6 ใช้สื่อการสอนเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียน						
	3.7 สังเกตปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียนต่อการ ใช้สื่อการสอน						
4.	การประเมินการใช้สื่อการสอน						
	4.1 ประเมินการวางแผนการใช้สื่อ						
	4.2 ประเมินกระบวนการใช้สื่อ ทั้งระยะก่อน ระหว่าง และ หลังการใช้สื่อการสอน						
	4.3 ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน						

**ตอนที่ 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านร่างกาย
ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ระดับการใช้สื่อการสอนตามวัตถุประสงค์การใช้
เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ความหมายของการให้คะแนน ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
5 คะแนน หมายถึง ระดับมากที่สุด	(ใช้สื่อการสอนทุกครั้งที่ทำการสอน)
4 คะแนน หมายถึง ระดับมาก	(ใช้สื่อการสอนเป็นประจำสม่ำเสมอหรือเกือบ ทุกครั้ง)
3 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง	(ใช้สื่อการสอนบ้างไม่ใช้บ้างสลับกัน)
2 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย	(ใช้สื่อการสอนเป็นบางครั้ง)
1 คะแนน หมายถึง ระดับน้อยที่สุด	(ใช้สื่อการสอนนาน ๆ ครั้ง หรือไม่เคยใช้เลย)

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
พัฒนาการด้านร่างกาย						
การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่						
1. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวอยู่กับที่ และ การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่						
2. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เคลื่อนไหวพร้อมวัสดุ อุปกรณ์						
3. ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม						
การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก						
4. ใช้กิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส						
5. ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการเขียนภาพและการเล่นกับสี						
6. ใช้สื่อผ่านกิจกรรมการปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ						
7. ใช้กิจกรรมพัฒนาเด็กด้วยการต่อของ บรจุ เท และ แยกชิ้นส่วน						

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
การรักษาสุขภาพ 8. ใช้สื่อการสอน หรือกิจกรรมพัฒนาให้เด็กรู้จักการปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัย						
การรักษาความปลอดภัย 9. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน						
พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ						
ดนตรี 10. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี						
11. ใช้สื่อการสอนด้วยการเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ หรือเครื่องเคาะจังหวะ						
12. ใช้สื่อการสอนประกอบการร้องเพลง						
สุนทรียภาพ 13. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักชื่นชมและสร้างสรรค์ สิ่งสวยงาม						
14. ใช้สื่อการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้แสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว / เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ						
การเล่น 15. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นอิสระ						
16. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นรายบุคคล และ เล่นเป็นกลุ่ม						
17. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน						

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
คุณธรรมจริยธรรม						
18. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ						
พัฒนาการด้านสังคม						
การเรียนรู้ทางสังคม						
19. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง						
20. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กผ่านการเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น						
21. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้วางแผนและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ						
22. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้เรียนรู้ที่จะรับรู้ความรู้สึก ความสนใจ ความต้องการ ของตนเองและผู้อื่น						
23. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น						
24. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้รู้จักแก้ปัญหาในการเล่น						
25. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย						
พัฒนาการด้านสติปัญญา						
การคิด						
26. ใช้สื่อการสอนสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และ ดมกลิ่น						
27. ใช้สื่อการสอนส่งเสริมให้เด็กได้เลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ						
28. ใช้สื่อการสอนเพื่อให้เด็กสามารถคิดเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง						

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
29. ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้สามารถรับรู้และแสดงความรู้สึกลักษณะ วัสดุ ของเล่น และ ผลงาน						
30. ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ และ วัสดุ ต่าง ๆ						
การใช้ภาษา						
31. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความรู้สึกลักษณะ คำพูด						
32. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง						
33. ใช้สื่อการสอนพัฒนาเด็กให้สามารถอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ						
34. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กสนใจฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน						
35. ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้ได้เขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย ทั้ง เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง						
36. ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้อ่านหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน / เรื่องราวที่สนใจ						
การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ						
37. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ						
38. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็ก จับคู่ จำแนก และจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ						

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
39. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ						
การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ						
40. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเรียงลำดับสิ่งต่างๆ						
41. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กคาดคะเนสิ่งต่างๆ						
42. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถตั้งสมมติฐาน						
43. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กทำการทดลองสิ่งต่าง ๆ						
44. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถสืบค้นข้อมูล						
45. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นเด็กให้สามารถใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย						
จำนวน						
46. ใช้สื่อการสอนส่งเสริมเด็กให้สามารถเปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน						
47. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถนับสิ่งต่าง ๆ						
48. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถจับคู่จำนวนหนึ่งต่อหนึ่ง						
49. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือ ปริมาณ						
มิติสัมพันธ์						
50. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถต่อสิ่งของเข้าด้วยกัน แยกออก บรรจุ และ เทออก						
51. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน						
52. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน						
53. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ						

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
มิตีสัมพันธ์						
54. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กสื่อความหมายของมิตีสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และ รูปภาพ						
เวลา						
55. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กได้เริ่มต้นและหยุดการกระทำโดยสัญญาณ						
56. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ						
57. ใช้สื่อการสอนช่วยให้เด็กสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ						
58. ใช้สื่อการสอนกระตุ้นให้เด็กรู้จักสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู						

**ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัด
ประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยประกอบด้วย สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อ
ประเภทวิธีการ**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสภาพความคิดเห็นในเรื่องการ
ใช้สื่อการสอนตามชนิดของสื่อที่เหมาะสมต่อการใช้จัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ความหมายของการให้คะแนน ดังนี้

คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง เหมาะสมมาก
- 3 คะแนน หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง เหมาะสมน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
ประเภทวัสดุ						
สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์						
1. ลูกปัด						
2. สีเทียน						
3. สีน้ำ / สีโปสเตอร์						
4. สีฝุ่น						
5. สีจากวัสดุธรรมชาติ						
6. กาว						
7. กระดาษโปสเตอร์สี						
8. กระดาษวาดเขียน						
9. ดินสอ						
10. ดินน้ำมัน						

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
11. วัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไอศกรีม ,ฝาขวด, เปลือกหอย , ดอกไม้ ,ใบไม้ ฯลฯ						
12. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....						
สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์						
13. หนังสือนิทาน						
14. รูปภาพ และบัตรภาพ						
15. บัตรคำ						
16. แผนภูมิ						
17. ภาพพลิก						
18. วัสดุที่ใช้กับแผ่นป้ายสำลี						
19. หุ่นจำลอง						
20. แผ่นซีดีเพลง						
21. แผ่นดีวีดี เพลง						
22. แผ่น ดีวีดีนิทาน						
23. ซอด้ก						
24. ปากกาเคมี						
25. เทปเพลง						
26. กระดาษวาดเขียน						
27. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
สำหรับกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม						
มุมหนังสือ						
28. หนังสือภาพนิทาน						
29. แบบฝึกเตรียมความพร้อม						
30. สมุดภาพ						
31. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						

การใช้สื่อการสอนของครูปทุมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
มมวิทยาศาสตร์						
32. เมล็ดพืชต่าง ๆ						
33. เปลือกหอย						
34. ดิน หิน แร่						
35. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
มมบทบาทสมมติ						
36. ของเล่นจำลอง ชุดเครื่องครัว (พลาสติก)						
37. เครื่องเล่นจำลอง เครื่องมือแพทย์						
38. เครื่องแต่งกายบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว						
39. กล้องผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว						
40. กระดาษ / ดินสอ บันทึกข้อมูลผู้ป่วย						
41. ตุ๊กตา						
42. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
มมบล็อก						
43. แผ่นรูปเรขาคณิต						
44. ภาพถ่ายต่าง ๆ						
45. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
มมเกมการศึกษา						
46. เกมจับคู่						
47. เกมภาพตัดต่อ						
48. เกมจัดหมวดหมู่						
49. เกมโดมิโน						
50. เกมเรียงลำดับ						
51. เกมศึกษารายละเอียดของภาพ						
52. เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์						
53. เกมพื้นฐานการบวก						
54. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						

การใช้สื่อการสอนของครูปทุมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง						
55. ฤงทราย						
56. ที่คักทราย						
57. ลูกบอล						
58. เชือกกระโดด						
59. ที่ตวงน้ำ						
60. ขวดใส่น้ำ						
61. ตุ๊กตาข่าง						
62. ห่วงข่าง						
63. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ						
64. หนังสือพิมพ์						
65. ริบบิ้น						
66. แถบผ้า						
67. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
ประเภทอุปกรณ์						
สำหรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์						
68. ของจริง						
69. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ						
70. เครื่องรับวิทยุ						
71. เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง						
72. ไมโครโฟน						
73. แผ่นป้ายแม่เหล็ก						
74. เครื่องรับโทรทัศน์						
75. เครื่องเล่น ซีดี หรือ วีซีดี						
76. กล้องวิดีโอ						
77. กล้องถ่ายรูป						

การใช้สื่อการสอนของครูปทุมวิชัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
78. กระดานดำ						
79. เครื่องคอมพิวเตอร์						
80. กระดานป้ายนิเทศ						
81. แผ่นป้ายสำลี						
82. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ						
83. เครื่องเคาะจังหวะ						
83.1 กรับ						
83.2 ฉิ่ง						
83.3 ทับเบอลีน						
83.4 รำมะนา						
83.5 กลอง						
83.6 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....						
สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง						
84. เครื่องเล่นสนาม						
84.1 ชิงช้า						
84.2 ม้าหมุน						
84.3 ไม้กระดก						
84.4 บันไดโค้ง						
84.5 โคมกลม						
84.6 บันไดและกระดานลื่น						
85. กระบะทราย						
86. บ่อน้ำ						
87. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์						
88. กรรไกร						
89. พู่กัน						

การใช้สื่อการสอนของครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
90. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
สำหรับกิจกรรมเสรี/ การเล่นตามมุม						
มุมหนังสือ						
91. ชั้นวางหนังสือ						
92. เสื่อ						
93. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
มุมวิทยาศาสตร์						
94. แว่นขยาย						
95. แม่เหล็ก						
96. เครื่องชั่ง						
97. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
มุมบทบาทสมมติ						
98. ชุดรับแขก						
99. โต๊ะเครื่องแป้ง						
100. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
มุมบล็อก						
101. ไม้บล็อก						
102. พลาสติกสร้างสรรค์						
103. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....						
มุมดนตรี						
104. เครื่องเคาะจังหวะ						
105. เครื่องดนตรี						
106. อื่น ๆ (โปรดระบุ)						
ประเภทวิธีการ						
107. การสาธิต						
108. การทดลอง						
109. การแสดงบทบาทสมมติ						

การใช้สื่อการสอนของครูปทุมวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ระดับการใช้สื่อการสอน					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
110. การแสดงละคร						
111. ทัศนศึกษานอกสถานที่						
112. การทำกิจกรรมกลุ่ม						
113. การสอนแบบโครงการ						
114. การสอน แบบศูนย์การเรียนรู้						
115. ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน						
116. การสร้างสถานการณ์จำลอง						
117. การแสดงนิทรรศการ						
118. เชิญวิทยากร						
119. การปฏิบัติจริง						
120. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....						

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาว กนิษฐา ปัดทองคำ
วัน เดือน ปี เกิด	13 มิถุนายน 2512
สถานที่เกิด	43 หมู่ 6 ตำบล หินปึก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต (กฤษฎีกา) (เกียรตินิยม อันดับ 2) วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยครูเทพสตรี ปีการศึกษา 2534 ศึกษาศาสตรบัณฑิต แขนงเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2544
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านหัวคาง ตำบล คลองเกตุ อำเภอโคกสำโรง จังหวัด ลพบุรี
ตำแหน่ง	ครูชำนาญการ